

Začasno na tujem
stran 19 do 26

6 | rodna gruda

junij 1971

revija za Slovence po svetu

Slovenija

Značilen ljubljanski motiv. Foto: Janez Klemenčič

Iz vaših pisem	2
Pot skozi dvajset let	5
Na kratko	6
Florjan Laimiš: Zločin v Stockholmu	8
Zdravko Krvina	10
Goriška gradi bolnišnico	12
Elektrogospodarstvo na Primorskem	13
Drago Kralj: Štefeto v tabor nad Lukovico	14
Lojze Trstenjak: Posameli kolovrati na Pohorju	17
Filatelija	18
Vaš kotichek	18
English Section	19
Začasno na tujem	19
Naši po svetu	27
Vprašanja odgovori	31
Azra Kristančič: »Sin, ostani dober in pošten!«	32
Mate Dolenc: Slovenski založnik v Münchnu	34
Ernest Faninger: Zaisova zbirka rudnin	35
France Novak: Strokovne besede	37
Otroci berite	38
Vaše zgodbe	40
Dr. Franci Derganc: V »Franji« med ofenzivo	41

Slika na naslovni strani: Pomlad na Primorskem (v ozadju Koper)

Revija »Rodna gruda« izdaja Slovenska izseljenska matica • Uredništvo in uprava: 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, poštni predal 169, Jugoslavija
• Telefon uredništva: 23-102, telefon uprave: 21-234 • Glavni urednik: Božo Kovač • Odgovorni urednik: Jože Prešeren • Urednica: Ina Slokan
• Uredniški odbor: Tone Gošnik, Mile Klopčič, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Zdenko Roter, Aca Stanovnik, Franc Šebjanič, Franc Šetinc • Prevaljalci: Milena Milojevič (angleščina), Viktor Jesenik (francoščina), Albert Gregorič (španščina) • Revija izhaja mesečno — 7. in 8. številka izideta skupno • Rokopisov uredništvo ne vrača • Poština plačana v gotovini • Naročnina: letno za posamezne države: Anglija 1,25 Lstg, Avstrija 80,00 Sch, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr; prekmorske države — ZDA, Kanada, Avstralija, Argentina in druge 5,00 US dolarjev ali enakovrednost v drugi valuti oziroma dinarjih • Plačila naročnine: za dinarje tekoči račun 501-8-51, devizi račun št. 501-620-7-32002-10-575 pri Ljubljanski banki ali št. 501-620-2-32002-10-3796 pri Jugobanki, Ljubljana, po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočenem pismu
• Tisk: »Kočevski tisk«, Kočevje

Izkušnje izseljencev

Hvala za pozdrave in novice, ki nam jih posredujete prek Rodne grude. Tako revija kot tudi Koledar sta mi zelo všeč. Naj vam najprej napišem, kaj mi je bolj všeč, za tem pa bi dodal, kaj bi bilo reviji potrebno, da bi bila še bolj zanimiva in pestra.

Članki v nadaljevanjih — »Naša beseda« so zelo poučni in koristni in upam, da se bodo še nadaljevali. Članki o gospodarskem, političnem, družbenem in kulturnem življenju so mi zares dobrodošli. Večkrat bi želel, da bi bili obširnejši. V člankih v angleškem jeziku, prevodih iz slovenščine v angleščino včasih naletim na nerodne slovnične napake. Zelel pa bi, da bi revija objavljala članke o izkušnjah izseljencev glede: učenja tujega jezika, vživetje v nove družbene razmere, prilagajanje domačinom v novi domovini. Spodbuda naj bi bila vaša. Sestavki naj bi bili kratki, pisani preprosto. Uredništvo naj bi povabilo dopisnike. Morda bi pomagala majhna knjižna nagrada. Kaj mislite o tem? Branje teh sestavkov bi bilo zanimivo in bi veliko pomagalo predvsem mlajšim izseljencem.

Slovenska društva po svetu so zelo velikega pomena, vendar pa je ta pomen strogo omejen na določen kraj in razmere, ki se jih ne da primerjati in posnemati. Zdi se mi, da članki o teh družstvih zavzemajo preveč prostora v reviji. Namerno vzbujanje domotožja v kakršnikoli obliki naj bi bilo skrajno omejeno.

Upam, da nisem bil prestrog s tem svojim kritiziranjem. Urad jugoslovanskega konzularnega predstavništva v Perthu, Zahodna Avstralija, ki je bil odprt pred nedavnim, opravlja dobro poslanstvo zблиževanja naših ljudi. Slovencev je tu zelo malo in večinoma ne vemo drug za drugega.

Jaka Čuk, Perth, Avstralija

Hvala za priznanja in tudi za dobronamerne pripombe. Veseli nas, da našo revijo preberete do vseh podrobnosti in da tudi razmišljate, kaj bi bilo treba storiti, da bi jo še bolj približali številnim Slovincem, ki živijo po svetu.

**VISOKI
BONBONI**

Dobrovnik v Prekmurju

Glede naših prevodov v angleščino nam lahko verjamete, da se resnično trudimo, vemo pa, da nam vselej ne uspe. Včasih se res ne moremo izogniti tiskarskim napakam, težko pa je tudi s sposobnimi prevajalci. Naša sedanja prevajalka v angleščino študira ta jezik na ljubljanski univerzi, nekaj let pa je preživela tudi v Ameriki. Težava je tudi v tem, ker se angleščina, ki jo poučujejo na univerzi (Oxford English), precej razlikuje od živega angleškega jezika v Ameriki ali v Avstraliji. Zato ne pričakujemo, da bi dosegli popolnost.

Glede člankov o izkušnjah izseljencev se popolnoma strinjamo z vami. Vse bralce že ob tej priložnosti vabimo k sodelovanju, za trud pa obljublamo tudi knjižno nagrado. Deloma na to področje posega tudi naša sodelavka — psihologinja, vendar pa bi bili toliko bolj zaželeni sestavki, ki bi lahko o tem govorili neposredno. Vemo, da se je težko spraviti k pisanju, če roka in glava tega nista posebno vajeni, vendar pa so taki sestavki toliko bolj iskreni in resnični. V Rodni grudi se bo zanje vedno našel prostor.

Pa še to: domotožja ne vzbujamo namerano. Stanje sprejemamo takšno, kot je. Vemo pa, da se domotožje vzbudi marsikomu že ob samem pogledu na »Rodno grudo.«

Pozdravi iz Braziliije

Dolgo sem se pripravljala, da vam napišem par vrstic, obenem pa se zahvaljujem za našo in vašo dragoceno Rodno grudo, ki ne pozabi na nas v tujini. Ljuba Rodna gruda nas tako razveseli, da nam pridejo solze v oči, ko jo prebiramo. Žal je naša mama hudo bolna in je zaradi tega v hiši vse narobe. Upamo pa, da se bo vse dobro izteklo.

Terezija Božiček

Rio Grande do Sul, Braziliija

Kaj iz Ptuja

Ob nedavnem obisku pri neki slovenski družini so nam pokazali tudi Rodno grudo. Ker se nam je zdela zelo zanimiva, želimo postati naročniki. V nekaj številkah, ki smo jih prebrali, nismo zasledili nobenih novih iz Ptuja, našega rodnega kraja. Ker smo že deset let v tujini, bi bili zelo veseli, če bi kdaj objavili kakšne novice iz okolice Ptuja.

Družina A. Jambrovič

Warilla 2528, Avstralija

O Ptujju in njegovi okolici smo v Rodni grudi že obširno pisali. Seveda bomo prav radi ustregli vaši želji in čimprej objavili spet kaj novic in slik iz vašega lepega in zanimivega rodnega kraja. Pristrčno pozdravljeni!

Želimo zdravja!

Pišem vam iz bolnišnice v Strasbourgu, kjer sem bil operiran. Moral bom še dvakrat na operacijsko mizo, ker zaradi sili-koze ne morem naenkrat prestati daljše operacije. Zdaj se počutim kar dobro. Vesel sem, da je bila žena v Strasbourgu in me je lahko vsak dan obiskala. Trikrat me je obiskal tudi naš konzul g. Lah. Iskrena hvala za prijazno pozornost. Žal pa mi je bilo in prav gotovo je tudi vsem rojakom v Merlebachu, ko smo zvedeli, da nas ne bo obiskal Slovenski oktet. Mi smo se pa že tako pripravljali za ta obisk...

Anton Škruba
Merlebach, Francija

Dragi rojak Škruba, iskreno vam želimo skorajšnjega zdravja. Prav gotovo ste medtem že spet doma v Merlebachu in se vam zdravje po uspeli operaciji lepo popravlja ob negi skrbne soproge. Zahvaljujemo se vam tudi za novega naročnika. Lepe pozdrave vam in soprogi.

»Kje je moj mili dom?«

Čas je, da se oglasim, in vam pošljem pismo iz našega konca. Prilagam ček za dveletno naročnino in 2 dolarja za tiskovni sklad. Oba z ženo revijo rada bereva. Ne prihaja sicer redno, ali vseeno priro- ma k nam vsaka številka. Veliko snega smo imeli to zimo, a kmalu pač pride pomlad. Večkrat izgubimo kakšnega prijatelja, ki odide tja, od koder se ne bo več vrnil. Srčne bolezni, rak, pa nesreče so največkrat vzrok. Delavske razmere tukaj niso najboljše. Cene rastejo. Večkrat štrajkajo delavci po tovarnah, pa na poštah, pa učitelji po šolah, vsi žele večje plače. Ker sem že pri pisanju, naj omenim še obisk Slakove skupine. Vsi smo bili veseli valčkov in polk, ki so jih zaigrali. Ko so fantje zapeli domače pesmi in vmes tisto: »Kje je moj mili dom« so se v marsikaterem očesu utrnile solze.

John Gerden
St. Catharines, Ont., Kanada

Slovenski kraji

Kljub drugemu našemu časopisju, ki ga tukaj redno kupujem, se zelo razveselim, ko pride Rodna gruda. Prav gotovo zato, ker je izključno namenjena nam izseljen- cem in v njej najdemo res tisto, kar si vsakdo od nas želi. Sedanja sestava Rod- ne grude mi zelo ugaja. Predlagam pa, in mislim, da to ni le moja želja, da bi v sredi Rodne grude vložili sliko kakšnega slovenskega kraja. To naj bi bila posebna priloga, nevezana z vsebino, da bi jo lah- ko vzeli ven. Tako ima na primer revija Playboy na sredini lepotico meseca. Mar-

sikdo si želi sliko z naslovne strani revije dati v okvir in obesiti na steno, a se mu zdi škoda uničiti revijo. Rodna gruda naj nam v sliko pokaže košček tistega sveta, kjer smo doma in kamor nas vleče domo- tožje. Mnogi bi si s slikami okrasili do- move, društvene dvorane itd. In še nekaj. Zakaj ne bi natisnili stenskega koledarja z dvanajstimi barvnimi slikami slovenskih krajev. Mnogi, ki živimo na tujem, bi ga prav radi kupili.

Čelan Franc
Kitchener, Ontario, Kanada

Hvala za pobude. Stenski koledar z barv- nimi podobami slovenskih krajev imamo že v načrtu. Morda bo vaša želja že le- tos uresničena. Barvne priloge s sloven- skimi kraji je lepa zamisel, žal pa pove- zana z velikimi stroški. Kar ni danes, se lahko zgodi jutri. Hvala za nasvet.

Rodna gruda nam prinaša našo lepo slovenščino

Rodna gruda prinaša v naš dom našo le- po slovenščino in vam sporoča novice o naših z vsega sveta. Poleg sem naročila tudi Tovariša, ki prihaja vsak teden. Ne morem vam opisati, kako bi tukaj na tu- jem sploh mogli živeti brez teh dveh re- vij, ki prinašata toliko lepega in zanimi- vega iz naše lepe domovine.

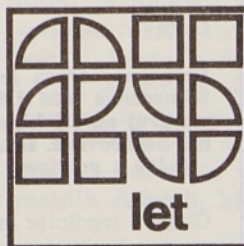
Družina Aleksa Fujsa,
Brandon, Mon. Kanada

Nov naročnik

Pravkar sem prebral v Tovarišu, da izha- ja pri vas Rodna gruda, časopis za Slo- vence na tujem. Želim postati vaš naroč- nik, zato vas iz srca naprošam, da mi zač- nete pošiljati ta časopis. Sporočite mi, ko- likšna je naročnina v zahodnonemški va- luti.

Emil Zorzut,
Reichenbach, Nemčija

Pozdravljeni v naši sredi! Veseli smo vsa- kega rojaka, ki poveča družino naročnikov in bralcev Rodne grude. Medtem vas je Rodna gruda že obiskala in ste v njej gotovo prebrali tudi glede naročnine, kar vas zanima. Če vam je Rodna gruda všeč, pridobite še kakšnega novega naročnika.

TISKOVNI SKLAD

ARGENTINA: Marian Drago Šijanec 13,50 din;
AVSTRALIJA: Irena Flisar 1-7-0 Lstg, Karl Prosenik 12,50 din, Milena in Fred Mav- ko 1-6-3 Lstg, Maria in Slavko Žerdoner 1,40 US \$;

AVSTRIJA: Elizabeth Pulko 10.— Sch, Peter Fesel 20.— Sch, Marina Kolednik 6.— Sch, Gabriel Lešnik 40.— Sch;

BELGIJA: Anton Stembergar 50.— Bfr, Jo- žefa Globelnik 200.— Bfr, Jean Smrke 16.— Bfr, Katarina Čargo 200.— Bfr, Jani Schnur- er 50.— Bfr, Ana Gladek 10.— Bfr, Franc- ka Kovše-Kalan 50.— Bfr, Karl Romih 52,50 Bfr;

FRANCIJA: Paula Jerina 5.— FF, Ivana in Ludvik Kraševac 5.— FF, Joseph Adamič 5.— FF, Ludvik Janež 5.— FF, Justin Čebul 10.— FF, Roza Kovač 20.— FF;

HOLANDIJA: Franc Selič 4.— Hfl;

JUGOSLAVIJA: Marjan Hrib 4,90 din, Fran- ces Kobilica 25,00 din, Štefan Šajn 15,00 din, Mary Kastelic 12,50 din;

KANADA: John Luzar 2.— US \$, Milan Bi- zjak 4.— can. \$., Louis Gačnik 3.— can. \$., Marjetka Mele 3.— US \$, Frank Šoštarič 2.— US \$, Frank Virant 2.— US \$, Anton in Frances Zadnik 7,25 can. \$., Janez in Lojzka Saje 2,5 can. \$., Mary Perushek 2.— can. \$.;

LUXEMBURG: Benjamin Medvešek 100.— Bfr, Jean Medvešek 50.— Bfr;

NEMČIJA: Tone Drobnič 3.— DM, Mihael Grilj 1.— DM, Karl Kranjc 2.— DM, Justina Kramberger 25,00 din, Ernest Jamšek 1.— DM, Ciril Podmilščak 16.— DM, Ivan Vin- diš 1.— DM, Hasan Silahič 8.— DM, Rok Leskovšek 5,00 din, Martin Kink 6.— DM, Marica Marič 3.— DM, Anton Skornšek 2.— DM, Mihael Jeltschitsch 8.— DM, Ana Buchar 1.— DM, Toni Rajh 6.— DM, Al- bert Svetelschek 1.— DM, Jožica Grilc 5.— DM, Anton Košir 6.— DM, Alojz Medle 25,00 din, Rok Leskovšek 8.— DM, Štefka Klo- kow 6.— DM, Peter Novak 1.— DM, Lojze Trček 4.— DM, Alojz Jakš 6.— DM, Ivank- a Lettig 1.— DM, Maria in Ernest Dit- maier 1.— DM, Simon Jerenc 1.— DM;

ŠVEDSKA: Franc Abram 5.— Skr, Štefka Le- šer 10.— Skr, Anton Žagar 5.— Skr, Ela Crv 5.— Skr, Ivanka in Franc Eniko 15.— Skr, Angela Primar 5.— Skr, Anton Brem- metz 5,50 Skr, Feliks Jablanovec 5.— Skr, Stanislav Koren 2.— Skr, Janez Slebič 10.— Skr;

ŠVICA: Janez Peternel 1,18 Sfr, Ferdinand Ščap 11.— Sfr, Anica Starič 2.— Sfr;

ZDA — USA: Helen Kapla 1.— US \$, Matt A. Turk 2.— US \$, Zdravko Wolf 2.— US \$, Ana Podlesnik 2,50 US \$, Janko N. Rogelj 6,25 US \$, J. Torkar 1.— US \$, Anton Rich- čar 1.— US \$, Mary Iskra 2.— US \$, An- ton Koschalk 1.— US \$, Mary Tursich 2.— US \$, Albert Krauland 1.— US \$, Anthony Kastelic 0,50 US \$, Raymond Kladnik 1.— US \$, Ignatz Resetich 1.— US \$, Anton Log- ar 1.— US \$, Angela desnica 5.— US \$, Martin Matjan v spomin pokojne tete Ma- rije Drolc rojene Matjan iz Češnjic pri Motniku 2.— US \$, Mary Mahne 1.— US \$, Dragutin Drakulič 1.— US \$, Elizabeth Augustine 1.— US \$, Paul Peklay 1.— US \$, Stan Abelaf 2.— US \$, Kristina Silver 2.— US \$, Joseph Cadonic 1.— US \$, Jacob Zu- pan in hčerka Elica Madison v blag spo- min pokojne žene in matere Katke Zu- pančič 5.— US \$.

Novo! Novo! Novo! Novo!

Slovenski izseljenski koledar

bo odslej

Slovenski koledar

V novi podobi, obogaten s številnimi barvnimi ilustracijami, z izbranim branjem, s poučnimi sestavki se vam bo predstavil za leto 1972 že jeseni!

Ne zamudite prednaročila, ker bo naklada omejena!

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

61001 LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II.

Jugoslavija

Naročam

revijo RODNA GRUDA od dalje

SLOVENSKI KOLEDAR za leto
Pošiljajte mi na naslov:

.....
.....
.....
.....

Prosimo, čitljivo izpolnite!

Podpis:

.....

Trgovsko izvozno podjetje za domačo in umetno obrt

DOM

Ljubljana — Mestni trg 24

Izvaža — uvaža
sodeluje s 30 državami

Podjetje »DOM« je največje in edino slovensko podjetje, ki vključuje vse izdelke domače in umetne obrti — klekljane čipke, vezenine, vozljane in tkane preproge, suho robo, pletarske izdelke, lončarstvo, rezbarstvo in kovaške izdelke ter še nešteto drugih izdelkov.

Podjetje »DOM« organizira proizvodnjo • skrbi za šole in tečaje za domačo obrt • odkupuje izdelke domače in umetne obrti • prodaja izdelke domače in umetne obrti v Jugoslaviji • prodaja na debelo • prodaja na drobno v poslovalnicah v Ljubljani na Cankarjevi 6 • na Titovi 4 • na Gosposvetki cesti 10 • na Trgu OF pri kolodvoru • na Trgu revolucije • na Mestnem trgu 24 • na Vodnikovem trgu in na Bledu.

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM ilustrirano revijo **TOVARIŠ**

Ime:

Ulica:

Mesto:

Država:

»TOVARIŠ«

LJUBLJANA

Tomšičeva 3

JUGOSLAVIJA

Letna naročnina je 14,00 USA dolarjev, trimesečna 4,00 USA dolarje, plačljiva vnaprej na Ljubljansko banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-10-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

.....

Čitljivo izpolnite in odpošljite v pismu!

Pot skozi dvajset let

V maju je imela Slovenska izseljenska matica svoj dvanajsti in obenem jubilejni občni zbor ob dvajseti obletnici svojega obstoja. O samem občnem zboru, sprejetih sklepih in novih nalogah, sploh o vsem novem v zvezi z bodočim delom Matice, bomo spregovorili v prihodnji številki Rodne grude, ker smo morali gradivo za to številko oddati v tiskarno že pred začetkom občnega zbora. Zdaj pa postojmo nekaj bežnih minut ob poti preteklih dvajsetih Matičinih let.

Skromen je bil začetek, čeprav porojen iz velike želje: seči v roke vsem našim ljudem, ki žive onstran domačih meja in nosijo v srcu zvesto podobo svoje rojstne dežele. V ta skromen začetek sta bili zajeti dve sobi ob Miklošičevi cesti, v njih dva uradnika in na stekleni plošči pred vrati napis: Slovenska izseljenska matica. To je bila takrat pred dvajsetimi leti vsa »operativa« Slovenske izseljenske matice. Seveda pa je njeno delo usmerjal odbor vidnih predstavnikov naše javnosti.

Pred dvajsetimi leti v maju so predstavniki Slovenske izseljenske matice na obmejni postaji v Sežani sprejeli prvo skupino ameriških Slovencev, ki so po dolgih desetletjih prišli obiskat svoj domači kraj. Eden izmed njih je takrat pokleknil in s poljubom pozdravil domačo zemljo, solze v očeh vseh pa so povedale, kaj čutijo. Ta prva skupina je prinesla Matici dragoceno darilo — prvi pisalni stroj za njen urad. Na ta stroj je bilo zatem skozi leta napisanih na tisoče in tisoče pisem, ki so potovala k Slovincem na vse strani sveta.

To je bil začetek.

Prepletle so se prve vezi, zatem so se tkale in pletle nove in nove. Vse delj so segale in domala zajele ves svet, kjer živi in dela naš človek. Razraslo se je delo Matice in se razvejalo. Vaše pobude, dragi rojaki, so ga usmerjale.

Tako je Matica začela izdajati svoji redni publikaciji Slovenski izseljenski kalendar in mesečno revijo Rodno grudo, ki izhajata zdaj že osemnajsto leto. Koliko skupin naših ljudi z vseh strani sveta je v teh letih obiskalo domovino! Dolgo bi

šteli, da bi vse prešteli. Najprej ste prihajali sami, zdaj prihajajo vaši otroci, prihajajo vaši vnuki, prihajajo vaši prijatelji in znanci. Matica in njene podružnice organizirajo prireditve, prijetna družabna srečanja, sodelujejo pri organizaciji izletov, sprejemov itd. Še in še bi lahko naštevali iz dejavnosti Matice. Kolikerim društvom po svetu je poslala zbirke knjig za knjižnice, filme, note za pevška društva, igre za igralske skupine in drugo. Koliko gostovanj skupin in ansamblov — naših med rojaki na tujem in izseljenskih v Sloveniji, je v teh letih organizirala ali sodelovala pri organizaciji.

V zadnjih letih je Matica zajela v svoj krog tudi vas, ki ste na začasnem delu v tujini. V posebni prilogi Rodne grude, ki je polna tudi vaših prispevkov, v katerih pripovedujete o dogodkih iz svojega življenja, o svojem delu in težavah, s katerimi se srečujete, vprašujete za nasvete, so tudi odgovori na vaša vprašanja, navodila in nasveti o vaših pravicah v posameznih deželah, kjer delate, pa še veliko

drugega, kar morate vedeti. Vaša pisma nam pripovedujejo, da je ta priloga za vas zanimiva in zelo koristna.

Ko potuje zdaj naša misel skozi preteklih dvajset let se tiho ustavi tudi pri vseh tistih, ki so bili (doma in na tujem) sodelavci ali dobri prijatelji Matice, pa jih zdaj morda že dolgo ni več — da bi si v tem jubilejnem letu toplo segli v roke. Če bi začeli z imeni, bi morali dolgo, dolgo naštevati. Pa ne bomo. Dragi naši mrtvi prijatelji iz preteklih let! Vedno ste z nami, v tem jubilejnem letu pa je vaša prisotnost še bližja. Saj je vaše delo vtkano v dvajsetletno delo Matice, v njene uspehe, ki jih je nesporno dosegla.

Dolga je pot skozi dvajset let, a tudi kratka, če je prežarjena z zavestjo, da je bilo storjeno delo koristno in uspešno. Veliko nalog je bilo izpolnjenih, nekaj jih je ostalo odprtih, a že se odpirajo spet nove in nove, kakor prihajate vi, novi prijatelji Slovenske izseljenske matice v krog njene vse večje družine, katere korenine segajo na vse konce sveta.

Pridite, ne bo vam žal...

v Škofjo Loko,

kjer bo v nedeljo, 4. julija, veliko srečanje Slovencev z vsega sveta, ki bodo takrat na obisku v domovini. To bo tradicionalni 16. izseljenski piknik, katerega pripravljata občinska skupščina Škofja Loka in Slovenska izseljenska matica. To bo pravo slovensko srečanje, polno razvedrila in zabave...

v Dolenjske Toplice,

kjer bo štirinajst dni kasneje, v nedeljo, 18. julija, srečanje dolenjskih izseljencev, katerega skupno pripravljajo vse dolenjske in zasavske občine...

na Triglav,

na naš najvišji vrh se bodo letos prvič skupno povzpeli Slovenci, ki živijo po svetu. Zamisel je dal slovenski ljubitelj gora, ki živi v Švici, in odbor slovenskega društva »Triglav iz Stuttgarta v Nemčiji. Ta izlet bo vsekakor nepozabno doživetje. Trajal bo od 21. do 24. julija, prijave pa sprejema tudi Slovenska izseljenska matica...

v Lovrenc na Dravi,

kjer nameravajo letos krajevne organizacije še posebej lepo sprejeti svoje občane, ki so zaposleni v tujini. Srečanje z njimi bodo pripravili 8. avgusta in vabijo da se ga udeleže tudi drugi rojaki, ki so doma v teh krajih...

v Kamniško Bistrico, Kanal ob Soči,

kjer bosta srečanja kamniške oziroma novogoriške podružnice Slovenske izseljenske matice, le točna data tuma prireditev nista še izbrana...

v vse slovenske kraje,

ki boste skozi potovali, ki so vam znani in pri srcu, ki bi si jih radi ogledali. Iskreno vam želimo, da bi se povsod v Sloveniji počutili — doma...

50 let

labinske republike

Na velikem ljudskem zborovanju ob 50-letnici labinske republike v Istri je govoril predsednik republike Josip Broz Tito. Poudaril je, da so bili že takrat postavljeni temelji delavskega samoupravljanja in socialistične družbe. V svojem govoru pa je pokazal tudi na nekatere slabosti v naši sodobni družbi, ki jih bo treba čim prej odpraviti.

Popraviti stare napake

Konec aprila je bila na Brionih seja predsedstva ZKJ, ki je proučevala sedanji politični in gospodarski položaj v Jugoslaviji; predsedstvo ga je ocenilo kot zelo resnega. Sklenili so, da je treba brezpogojno uresničiti predvidene ustavne spremembe z vsem, kar iz njih izhaja, kar je eden bistvenih pogojev za premostitev sedanjega političnega in gospodarskega položaja. Zavzelo se je tudi za dosledno izvajanje stabilizacijskega programa in za razvijanje samoupravnih odnosov.

Turistični center Bernardine

Mednarodna banka za obnovo in razvoj je pred nedavnim odobrila posojilo za hotelsko-turistični center Bernardine pri Portorožu. Ta naj bi imel 2500 postelj in naj bi bil privlačen tako za tuje kot za domače turiste. Istočasno je banka odobrila tudi nov obrok posojila za gradnjo cest v Jugoslaviji, med drugim tudi za cesto Hoče (Maribor)—Levec (Celje).

Jugoslavija ima 20,504.516 prebivalcev

Po zadnjem ljudskem štetju, ki je bilo od 1. do 10. aprila, ima Jugoslavija 20,504.516 prebivalcev. Od zadnjega štetja pred de-

setimi leti je število prebivalcev poraslo skoraj za dva milijona. Slovenija ima 1,725.088 prebivalcev (porast v desetih letih za 8 odstotkov). V tujini je zaposlenih po podatkih zadnjega štetja 682.262 Jugoslovancev. Največje jugoslovansko mesto je Beograd (1,204.000 prebivalcev), na drugem mestu je Zagreb, na tretjem Skopje, na četrtem Sarajevo, Ljubljana pa je na petem mestu (258.000 prebivalcev).

Tri nove tovarne na Kozjanskem

V občini Šmarje pri Jelšah, ki velja za eno izmed najmanj razvitih občin v Sloveniji, bodo kmalu začeli graditi tri nove industrijske objekte, ki bodo zaposlovali okrog 700 delavcev. Tovarna kovinske opreme Primat iz Maribora bo postavila obrat za izdelavo elementov za regalna skladišča in lahke konstrukcije v Šmarju, kjer bodo v prvi fazi zaposlili 350 delavcev. Ljubljanski Inštitut za elektroniko in vakuumsko tehniko bo v Kozjem zgradil obrat za izdelovanje hermetičnih kontaktov, kjer bo zaposlenih okrog 40 delavcev, večinoma žensk. Kasneje bodo obrat razširjali in naj bi v letu 1976 zaposloval že prek 400 delavcev. V tretji planirani tovarni, ki naj bi bila zgrajena v Šmarju, bodo izdelovali gospodinjske aparate, v njej pa naj bi bilo zaposlenih 320 delavcev. Investitor za zdaj še ni znan. Vse kaže, da bodo z novimi industrijskimi objekti na Kozjanskem rešili problem zaposlovanja na tem področju.

Traktorji iz Črnomlja

Po pripojitvi črnomaljske tovarne »Belt« ljubljanskemu zunanjetrgovinskemu podjetju »Cosmos«, si je črnomaljsko podjetje pridobilo široke možnosti nove proizvodnje. Vsekakor je bilo področje proizvodnje kmetijskih strojev za Cosmos in tudi za Belt najbolj zanimivo in že v juniju smo dobili iz Črnomlja prve traktorje, ki jih tu izdelujejo v kooperaciji z italijansko firmo Same iz Treviglia. To so traktorji tipa Delfino 32, ki imajo 30 KM, s pogonom na dve ali na štiri kolesa. V treh letih bodo osvojili 50 odstotkov proizvodnje delov teh traktorjev.

Jacques Chaban Delmas se je na izvršnem svetu Slovenije pogovarjal tudi s predsednikom Stanetom Kavčičem

Jacques Chaban Delmas v Sloveniji

Med nedavnim obiskom v Jugoslaviji (konec aprila) se je francoski premier Chaban Delmas mudil za kratek čas tudi v Sloveniji. Med drugim je položil venca tudi k Napoleonovemu spomeniku v Ljubljani ter pri spomeniku francoskim partizanom na Ljubelju. Pogovarjal se je tudi s slovenskimi političnimi delavci in gospodarstveniki.

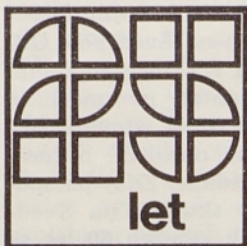
Neposredno po obisku Chabana Delmasa je odpotovala v Francijo slovenska gospodarska delegacija, ki je imela vrsto uspešnih pogovorov s francoskimi gospodarstveniki. Neposredne stike so navezali še posebej s podjetjem Cantier Atlantique, ki bo sodelovala z ljubljanskim Litostrojem in železarno Ravne. Dogovorili so se tudi za ustanovitev francosko-jugoslovskega centra za gospodarske informacije v Ljubljani.

Kdo naj odloča o gradnji novih cerkev

Na seji koordinacijskega odbora za urejanje odnosov med samoupravno družbo in verskimi skupnostmi pri republiški

konferenci Socialistične zveze so pred nedavnim poudarili, naj o gradnji novih cerkva odločajo predvsem verniki, ki pa se morajo pri gradnji držati zakona o urbanističnem načrtovanju.

Na seji so tudi poudarili, da morajo imeti dijaki verskih srednjih šol in študentje teološke fakultete v Ljubljani in Mariboru enake socialne pravice kot študentje drugih rednih srednjih ali visokih šol. Za študente teološke fakultete je posebno pomembno služenje vojaškega roka, ker niso izenačeni z drugimi visokimi šolami zato, ker nimajo pouka predvojaške vzgoje. Da bi uredili to vprašanje, bi morali tudi na verskih šolah uvesti ta pouk.

Spominski koledar junij 1971

1. 6. 1924

se je napredno delavstvo v Trbovljah spopadlo s takratno fašistično organizacijo Orjuno.

2. 6. 1962

je umrl v Ljubljani slovenski pisatelj Franc Saleški Finžgar. Napisal je vrsto povesti in ljudskih iger iz življenja gorenjske vasi ter zgodovinski roman Pod svobodnim soncem.

6. 6. 1944

se je začela z britanskih otokov velika zavezniška invazija v Normandijo, v kateri je sodelovalo 5.000 ladij in 13.000 letal.

7. 6. 1941

so nemški okupatorji odpeljali iz Slovenske Bistrice prvi transport štajerskih Slovencev v Srbijo.

8. 6. 1508

je bil po vsej verjetnosti rojen na Raščici pri Turjaku utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika in prvi slovenski pisatelj Primož Trubar.

10. 6. 1912

je umrl v Ljubljani najboljši slovenski epski pesnik Anton Aškerc.

11. 6. 1949

je umrl v Ljubljani Oton Župančič, poleg Prešerna največji slovenski pesnik. Njegova pesem je utirala slovenski poeziji docela nova pota.

15. 6. 1389

je prišlo med Srbi in Turki do znamenite bitke na Kosovem polju.

18. 6. 1901

je umrl v ljubljanski cukrarni pesnik slovenske »Moderne« Josip Murn Aleksandrov, ko mu je bilo komaj 22 let.

27. 6. 1950

je Zvezna skupščina sprejela zakon o samoupravljanju.

28. 6. 1914

je bosenski študent Gavrilo Princip v Sarajevu ustrelil avstrijskega prestolonaslednika nadvojvodo Karla Ferdinanda, kar je bil povod za začetek prve svetovne vojne.

Zločin v Stockholmu

Zdaj se je že nekoliko zmanjšala pekoča bolečina, ki so jo čutili vsi jugoslovanski narodi po ustaškem zločinu na Švedskem, katerega žrtev je postal jugoslovanski veleposlanik v Stockholmu Vladimir Rolović. Vsa jugoslovanska javnost je bila upravičeno ogorčena, še več, bila je osupla ob spoznanju, da nekje v Evropi toliko let po koncu druge svetovne vojne, še dovoljujejo rovariti fašistom.

Nobenega dvoma ni, to je tudi dokazano, da je bil atentat na veleposlanika Rolovića delo tistih reakcionarnih sil, ki so bile v vojni premagane, po koncu vojne pa so se njihovi razbiti ostanki razpršili po vsem svetu. Spomin na fašizem je še vedno tako žgoč, da je vsako sodelovanje z deželami, kjer je ta ideologija še vedno na oblasti, sramota, saj se prav nobena država ne hvali s svojim sodelovanjem na

Ob napadu na jugoslovansko ambasado v Stockholmu so bili v tem mestu protestni pohodi Jugoslovancev

primer s Španijo in Portugalsko, razen, če ima tam posebne, predvsem strateške interese.

Toliko bolj je bila jugoslovanska javnost presunjena in presenečena ob spoznanju, da so 7. aprila zjutraj streljali na našega veleposlanika v deželi, ki se ponaša s svojo demokracijo in kjer so gostoljubno sprejeli več deset tisoč jugoslovanskih delavcev. Skoraj ni mogoče verjeti, da lahko neka evropska država vidi v fašističnih skupinah ljudi, ki se ukvarjajo z običajno politično dejavnostjo, ne vidi pa, da je to dejavnost posebne vrste, terorizem v svoji najbolj elementarni obliki.

Jasno je, da oba atentatorja, Miro Barišić in Andjelko Brajković, nista nič drugega kot pustolovca z zločinskimi nagnjenji (o tem priča tudi njun življenjepis) ter predvsem orodje v rokah mračnjakov, ki so se potikali po Evropi in iskali zatočišče. Presenetljivo je, da so ga našli ravno na Švedskem in se mirno vgnezdili v demokratičnem okolju.

Poslanec švedske leve partije komunistov Jorn Svenson je v parlamentu opozoril, da so »po marsikaterih znamenjih fašisti prenesli svojo dejavnost na Švedsko«. Odkrita skrivališča orožja v Zvezni republiki Nemčiji, ponovljeni atentati in umori, so imeli eno samo posledico — številni aktivni fašisti so bili tam obsojeni, njihove organizacije pa prepovedane. Zdaj pa spoznavamo, da imajo te skupine na Švedskem proste roke. Že v začetku 60 let so

imeli svoje zborovanje v hiši narodov v Goeteborgu, leta 1967 pa je njihov »voditelj« celo obiskal Švedsko.

Potem, ko je veleposlanik in narodni heroj Vladimir Rolović 15. aprila zjutraj po enotedenskem boju s smrtjo podlegel ranam, je tudi v Švedski javnosti prekipelo. Vršilec dolžnosti predsednika KP Švedske Lars Verner je v parlamentu odkrito vprašal: »Kaj bo na osnovi teh spoznanj storila švedska vlada?«

Pretirano bi bilo, če bi se zatekali k ugotovitvi, da so samo protesti jugoslovanske javnosti in jugoslovanskih oblasti pripravili švedsko vlado do tega, da je sklenila zaostri ukrepe proti terorističnim organizacijam. Ogorčenje je namreč zajelo vso Švedsko napredno javnost, svoj odločen delež pa so dali tudi naši delavci v tej, sicer prijateljski državi. Nekaj deset tisoč jugoslovanskih delavcev, to je glas, ki mu je treba vsekakor prisluhniti. Če žrtvujejo svoje najboljše moči in verjetno tudi svoja najlepša leta za razcvet švedskega gospodarstva, potem je očitno, da imajo tam svoje pravice in da lahko nekaj zahtevajo. Po naravi so naši ljudje marljivi, pridni in disciplinirani, zahtevajo pa, da oblasti dežele, v kateri so se zaposlili in izpolnjujejo tisto, kar pričakujejo od njih, zagotovijo njim in njihovim uradnim predstavnikom nemoteno delo. Tudi na Švedskem poskušajo fašistične organizacije pobirati davek od jugoslovanskih delavcev. Ker tukaj ne gre za prispevke, ki bi morda koristili socialno ogroženim, poškod-

Ambasador Vladimir Rolović z otrokoma jugoslovanskih delavcev na Švedskem

vanim ali bolnim tovarišem, temveč za denar, s katerim bi se vzdrževali ljudje brez domovine in brez ponosa, je preseženje toliko večje. Tudi po švedskih zakonih nima nihče pravice izsiljevati svojih rojakov, toda do zločina v Stockholmu so ravno švedski zakoni dovoljevali intervencijo oblasti šele potem, ko je bil zločin že storjen.

Za zdaj še nismo slišali, da bi švedske oblasti zajezile izsiljevanje naših delavcev, čeprav se protesti množijo, množijo pa se tudi grožnje. V tolažbo nam je, da je švedska policija, z njo pa tudi najuspešnejši policijski komisar v Evropi, dobila širša pooblastila, da je povzdignil svoj glas tudi predsednik vlade Olof Palme in da so fašisti na Švedskem v svojem obupu še enkrat zarožljali, vendar očitno zadnjič. Za veleposlanika Rolovića se je uresničila znana zamisel, da revolucionar ne zamudi sebe vredne smrti. Naloga vseh nas, vsekakor pa tudi naših delavcev na tujem je, da njegova žrtev ni bila zaman in se bodo naše vrste tako doma, kot na tujih tleh strnile. Od nas je odvisno ali bomo Jugoslovani znali dokazati vsemu svetu, da smo sicer res strpni in ubogljivi, da se prilagodimo zakonom in razmeram, vendar, pa se še vedno zavedamo prisege iz prve polovice tega stoletja, da fašizmu ne bomo nikoli več dovolili dvigniti glave.

Slovenski izvoz in uvoz

Šele pred kratkim smo dobili podatke o gibanju zunanjetrgovinske menjave Slovenije v letu 1970. Značilno zanjo je, da je izvoz iz Slovenije narasel za 7,8 odstotka, porast proizvodnje pa je znašal 4 odstotke, kar je vsekakor uspeh. Vendar pa je uvoz še vedno zelo velik, tako da je primanjkljaj trgovinske bilance SR Slovenije dosegel že vrednost 3.131 milijonov dinarjev, kar je za 1.219 milijonov dinarjev oziroma za 63,7 odstotka več, kot je znašal deficit v letu 1969.

Pretežni del izvoza predstavljajo industrijski izdelki barvaste matalurgije, elektroindustrije, tekstilne industrije, kemične in usnjarske industrije. Druge industrijske panoge so se izvoza udeleževale v manjši meri. Uvoz se je v primerjavi s prejšnjim letom povečal za 27,8 % ali za 1.486 milijonov dinarjev. Največji del slovenskega uvoza zavzema uvoz industrijskih izdelkov, porasel pa je tudi uvoz kmetijskih in gozdarskih izdelkov.

Prejeli smo

Slovensko izseljensko društvo – kaj je to?

Svojčas je nordijski pisatelj Bojer zapisal v svojih »Izseljencih«:

»Odhajajo, ker iščejo kruha, ki ga doma niso našli, ali pa ker z nečem niso bili zadovoljni, in vračajo se kot sinovi in hčere, ki ne morejo zatajiti materinega in očetovega doma.«

Kako preprosto zveni ta realizem, ki pozablja na družbeno ozadje izseljevanja. Boj za kruh je le začetek vprašanja; kulturna osveščenost postaja resnična v sorazmerju posameznikovih in družbenih koristi.

Slovenske izseljenske organizacije po svetu obstajajo, vendar so organizacijsko in programsko pod poprečjem, ki bi izseljenca utegnili zadovoljiti gospodarsko, kulturno, družbeno, domovinsko in propagandno. Prepotoval sem vseh petdeset severnoameriških držav in Kanado ter se srečal z mnogimi izseljenci, ki so mi zapuili svoje želje in svoja razočaranja. Navrtil sem tudi primerjavo z drugimi podobnimi narodnostnimi organizacijami.

Slovence srečate v vseh severnoameriških deželah, a narodnih domov je sorazmerno malo. Še tisti, ki so, ne delajo tako, kot bi želeli, ker jim primanjkuje sredstev.

Nedvomno ni nujno, da obstaja v vsaki deželi ZDA in Kanade že dom. Srečal sem Holandce in Dance, ki imajo s svojimi rojaki stalno telefonsko in poštno zvezo, srečujejo pa se po domovih posameznikov. Njihova praksa je v tem, da vodijo statistično evidenco o gibanju, zaposlitvi rojakov, o njihovih potrebah ter da nudijo potrebnim pomoč: v obleki, v hrani, pri iskanju zaposlitve, pred poroko, pri prvem otroku, ob onemoglosti (Welfare), pri iskanju svojcev, pri gradnji hiše, pri nakupu delovnega orodja, pri zbiranju strank in kupcev, pri uveljavljanju talentov, pred napadom na čast, pred rasno diskriminacijo ali socialno segregacijo.

Ti ljudje prejemajo od svoje ambasade realen prispevek, če že ni v njihovem okolišju premožnih rojakov, ki bi se vklju-

čili v organizacijo in delo s svojimi rednimi podpornimi ali ustanovnimi prispevki, ki so lahko tudi vrsta brezobrestnega kreditiranja.

Sredstva, namenjena narodnostnemu kulturnemu centru pa bi lahko dotekala: 1. iz reeksporta, s katerim naj bi se bavil organizator z licenco Slovenije in koncesijo ZDA ali Kanade; 2. iz knjigarne s slovenskim tiskom (knjigami in publikacijami) in folklornim materialom; 3. iz koncertne, pevske, plesne, baletne, recitativne, tečajne in predavateljske dejavnosti; 4. iz fizkulturne in športne, šahovske in izletniške dejavnosti; 5. iz pravne in organizacijske posvetovalnice; 6. iz poslovnega servisa.

Uspeh takega podviga je možen, če uskladijo koristi akreditirano predstavništvo, slovenska podjetja, ustanove in organizacije, izseljenski odbor, ki naj bi ga sestavljale kvalificirane, popularne in vsestranske sposobne osebnosti. Tako bodo izseljenci postali tudi kulturno, družbeno in gospodarsko ozadje našega diplomatskega predstavništva, neuradni predstavniki naše dežele.

Socialistična federativna republika Jugoslavija je uradno proglasila svojo politično linijo na principu aktivne miroljubne koeksistence, kar pomeni tudi, da s toleranco ravna z vsemi, ki niso zagrešili dejanj proti časti ljudstva ali njegovi celovitosti.

Za delo izseljenskih društev je odločilnega pomena sprejem novih izseljencev v tujini in sprejem, ki jim ga priredi domovina ob obisku ali povratku.

Ivan Cankar je celo v Bosni čutil domotožje po Sloveniji. Danes pa lahko trdimo, da tudi Slovenec čuti svojo domovino tam, kjer ima zagotovljeno zaposlitev, človeško dostojanstvo in svobodo izražanja. Prvotni pojem domovine je s tem prešel na povsem nove osnove.

Vladimir Komidar

Zdravko Krvina

»Tudi za letošnji tradicionalni izseljenski piknik smo pravočasno vse pripravili, da bo 4. julija vse nared,« je dejal predsednik občinske skupščine Škofja Loka, Zdravko Krvina, ko sva se v njegovi sobi na občini pogovarjala o letošnjih pripravah. Kot je znano, bo letošnje srečanje rojakov že četrto zapored na škofjeloškem gradu, kjer je zelo primeren in prijeten pikniški prostor, lahko dostopen obiskovalcem iz vseh krajev Slovenije. »Po leg dobre pijače in jedače smo poskrbeli tudi za pester kulturni program, v katerem bodo spet nekatere naše posebnosti, kar bo za naše rojake še posebej privlačno,« je še pripomnil Krvina, preden sva se začela pogovarjati o povabilu na »posebne počitnice«. Škofja Loka skupno z Izseljensko matico sta organizirali poseben program za otroke naših izseljencev, ki so jih povabili z vsega sveta na letovanje. Otroci naj bi bili stari od 8 do 16 let, zaželeno je sicer znanje slovenskega jezika, ni pa obvezno.

»Na tem letovanju je povezano prijetno s koristnim,« je dejal Krvina. »Otroci bodo stanovali pri družinah v Škofji Loki in bodo imeli tako najbolj neposreden stik

z domačini, seznanili pa se bodo s Škofjo Loko ter bližnjo okolico in drugimi zanimivimi kraji Slovenije. Hkrati pa bomo za otroke organizirali tudi tečaj slovenščine.«

Letovanje teh otrok se bo začelo 24. junija in bo trajalo do 4. julija, ko bodo lahko tudi nastopili na pikniku. V tej pobudi je tudi želja občine Škofja Loka, da bi v okviru svojih možnosti čim več prispevali k navezovanju stikov z mladimi rodovi naših izseljencev.

V zvezi s proslavo tisočletnice Škofje Loke, ki bo prihodnje leto, je Krvina mimogrede omenil, »da so se že začeli pripravljati na to pomembno obletnico na vseh področjih, še posebej pa ne na spomeniško-varstvenem, ko gre za zaščito kultur in drugih spomenikov, ki jih je na tem področju zelo veliko.«

Ob koncu pogovora pa sva se zadržala še pri kmečkem turizmu, ki so ga v tej občini začeli skrbno gojiti. »Na Starem vrhu, kjer je središče in začetek našega kmečkega turizma, imamo že 114 postelj za turiste in vse, kar je potrebno, da se bodo gostje čim bolj udobno in prijetno počutili,« je dejal Krvina.

Cesto Kočevje—Brod na Kolpi bodo modernizirali

Z deli bodo začeli letos. Široka bo sedem metrov. Preureditev te ceste je velikega pomena za vse okoliške kraje, ki se bodo tako še bolj odprli turizmu. Za preureditev ceste Kočevje—Brod na Kolpi—Delnice je kočevska občina prispevala 3,5 milijona dinarjev. Enako vsoto bo prispeval tudi republiški cestni sklad.

Nova šola v Loškem potoku

Staro šolsko poslopje je bilo še iz avstrijskih časov in je čisto dotrajalo. Kakor računajo, bo šola, ki jo grade v Loškem potoku, že letošnje jesen odprla vrata šolarjem. Za dograditev in obnovo šol v ribniški občini plačujejo vsi občani samoprispevek.

Manj davkov za kmete

Kmetje, ki v mozirski občini obnavljajo gospodarska poslopja, bodo v celoti oproščeni plačila prispevka iz osebnega dohodka od gozda za les, ki ga bodo pri

obnovi uporabili. Davčnih olajšav bodo deležni tudi kmetje, ki preurejajo svoje kmetije po navodilih strokovne službe pri kmetijski zadrugi. Posebne davčne olajšave pa imajo tudi kmetje borci.

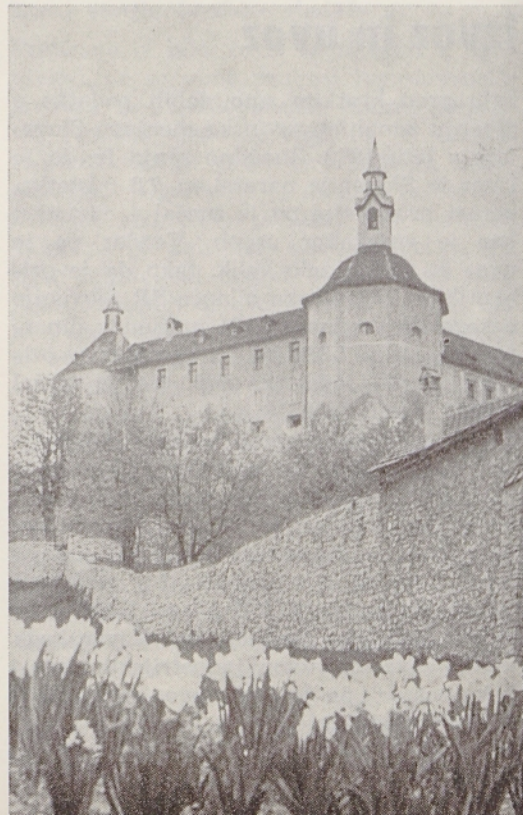
Iz Nemčije domov umret

Drago Robek, star štirindvajset let, je že dalj časa delal v Nemčiji. Želel je čim več zaslužiti, ker si je doma, v Kladju Pri Blanci gradil hišo. Za velikonočne praznike je prišel domov in seveda proste dneve takoj izrabil za gradnjo hiše. S prijateljem sta kopala pesek. Nenadoma pa se je nanj usul velik plaz peska in ga tako močno pritisnil ob kamion, da je bil na mestu mrtev. Res neusmiljeno je dostikrat to naše življenje.

Štorklje dobe v Pomurju umetna gnezda

Mlini na Muri in štorklje na dimnikih sta dve zanimivi posebnosti Pomurja, značilni za to svojsko, lepo krajino. Žal v današnjem modernem času vse bolj izginjata. Mlinov na Muri že takorekoč ni več. Prav tako je vse manj gnezd štorkelj na dimnikih kmečkih domačij, zato pač, ker je tudi teh domačij vedno manj.

Škofja Loka se je že odela v cvetje

Novi čas jih je zamenjal z modernimi hišami. Nekatere teh ptic, ki so po dolgem potovanju z juga zastonj iskale svoje staro gnezdo, so se nato zadovoljile s tem, da so spletle gnezda vrh telefonskih in električnih drogov, od tam pa so jih začeli preganjati in jim razdirati gnezda. Pred nekaj leti so v Pomurju našli še 64 štorčljinih gnezd, zdaj pa jih je že več kot polovica manj.

Pomurska turistična zveza je sklenila, da bo s sodelovanjem ljubiteljev živali ukrenila potrebno, da štorčlje v Pomurju ne bi izumrle. Podobno kakor so storili v Avstriji, jim nameravajo nastaviti umetna gnezda. Ta ukrep se je v Avstriji odlično obnesel, saj umetna gnezda štorčlje celo privabljajo.

To in ono iz Ribnice

Podjetje RIKO je svečano proslavilo izdelavo tisočega snežnega pluga. Na svečanosti so bili navzoči domači in tuji predstavniki poslovnih partnerjev. Podjetje je dve tretjini svojih izdelkov izvozilo v ZR Nemčijo. Samo lani so izvozili v Nemčijo za milijon mark snežnih plugov in razne opreme za letališča. Za letos računajo, da bo znašal uvoz okrog tri milijone mark. Podjetje RIKO je nedavno sklenilo trgovski dogovor tudi z neko ameriško družbo za prodajo podvozij za kontejnerje. V desetih letih, kakor so se obvezali, bodo izdelali podvozja v skupni vrednosti 40 do 50 milijonov dolarjev.

Ribnica tudi slovi po bogati kulturni tradiciji. Znani ribniški festival bo letos praznoval desetletnico. Tudi oba pevska zbora iz Ribnice in Dolenje vasi sta doseгла že lepe uspehe. Stalna kulturna ustanova je poleg festivala tudi ribniški muzej. V aprilu se je sestala ustanovna skupščina kulturne skupnosti. Kulturno delo na območju ribniške občine naj bi bilo v prihodnje še bolj temeljito in ustvarjalno.

Poleg drugih prireditev bo letos v septembru v Ribnici tudi drugo srečanje mladih slovenskih lutkarjev. Pokrovitelj bo ribniška občinska skupščina.

Slovenski austin boljši od angleškega

S takimi in podobnimi (spodbudnimi) naslovi je jugoslovansko časopisje poročalo o začetku obratovanja novega proizvodnega obrata v Industriji motornih vozil v Novem mestu, kjer bodo letos izdelali

Novi avtomobil »zastava 101« — pravijo, da to ni »nacionalni« avto

12.000 avtomobilov IMV 1300. Letna zmogljivost nove tovarne pa je 50.000 avtomobilov. Ta tovarna je doslej le montirala avtomobile znamke austin 1300, obenem pa osvajala proizvodnjo posameznih delov.

V prihodnjem letu bodo v IMV 1300 vgrajevali le še 30 odstotkov uvoženih delov tako, da bo ta avtomobil prvi tak izdelek, ki bi mu lahko rekli slovensko nacionalno vozilo. Prvi avtomobili IMV 1300 special so bili razstavljeni na nedavnem beograjskem avtomobilskem salonu, kjer so vzbudili splošno pozornost. Žal bo, kot vse kaže, njegova cena nekoliko višja kot prej, ko so ta avtomobil le montirali iz uvoženih delov. Seveda pa, obljubljaajo v tovarni, bo ta avtomobil tudi boljši.

Prvi »yu-avto«

Kragujevska tovarna »Crvena zastava« je na beograjskem avtomobilskem salonu predstavila svoje dolgo napovedovano »nacionalno« vozilo. Vozilo se imenuje »zastava 101«, skupno pa so ga skonstruirali jugoslovanski in italijanski strokovnjaki. Podobno je vozilu Fiat 128, od katerega se razlikuje le v zadnjem delu. Vozilo ima 1116 kubičnih centimetrov, pet vrat, pasaste gume, pogon na prednja kolesa. Tovarna bo začela s proizvodnjo avtomobila »zastava 101« novembra letos, vplačila zanj pa že sprejema. Cena je (po višini) marsikoga presenetila, saj sprejemajo akontacijo v znesku 36.000 (tri milijone šeststo tisoč starih dinarjev) ali 2200 dolarjev.

Najmočnejše jugoslovanske banke

Združenje jugoslovanskih bank je pred nedavnim objavilo najnovejše podatke o »moči« posameznih jugoslovanskih bank. Pred tem se je namreč več manjših bank pripojilo k večjim (tako npr. v Sloveniji Celjska banka k Ljubljanski).

Po lastnem devizno-kreditnem skladu je na prvem mestu v Jugoslaviji je Ljubljanska banka (52,1 mil. dolarjev), ki ji sledi Jugobanka (47,2 m. dol.), zagrebška Privredna banka (37,1 m. dol.) in druge. Po dinarskem potencialu je na prvem mestu Beograjska banka (26 milijard din), na drugem mestu je Ljubljanska banka (17,2 milijard din), na tretjem pa Jugobanka (12,7 milijard din). Po garancijskem potencialu nasproti tujini je Ljubljanska banka ponovno na prvem mestu (145,3 milijonov dolarjev), na drugem je Jugobanka (135,2 mil. dol.), na tretjem Jugoslovanska investicijska banka (105,8 mil. dol.) in druge.

Ljubljanska banka je pred nedavnim objavila tudi pravilnik o investicijskih posojilih občanom, dokument o sistematičnem kreditiranju obrtne, turistične, gostinske in kmetijske dejavnosti zasebnikov. Če povemo določneje, bo Ljubljanska banka odobravalna ugodneje kot doslej kredite za: gradnjo, dograditev ali obnovo poslovnih in drugih prostorov; za nakup strojev in opreme; za nakup plemenske živine in obdelovalnih zemljišč, za zasaditev dolgoletnih nasadov. Večina posojil je vezana na vezavo dinarskih ali deviznih sredstev v banki.

Goriška gradi bolnišnico

Ze nekaj let stoji v Šempetru pri Novi Gorici ogródje nove bolnišnice (vidite ga na sliki), za katere dograditev je zmanjkalo denarja. V zadnjem času pa slišimo vse glasnejše želje in zahteve po tem, da se dogradi ta prepotrebna ustanova. Ti glasovi so segli tudi daleč prek meja Primorske. »Dogradili bomo bolnišnico«, to je geslo, ki je združilo vse prebivalce Primorske in posebej še vse Goriške. To je bil pravi ljudski referendum, ki so ga enako podprli tako prebivalci primorskih mest kot obrobni in oddaljenih vasi.

Sedanji stari bolnišnični objekti v skrajno neprimernih pogojih nudijo streho več sto bolnikom. Vedno večje število prebivalcev, življenjski standard, ljudje sami pa zahtevajo sodobnejše zdravljenje, ugodnejše pogoje med zdravljenjem. O dograditvi nove bolnišnice smo se pogovarjali s predsednikom novogoriške občinske skupščine Rudijem Šimacom. Ze pred leti smo prebrali njegovo izjavo o prepotrebni dograditvi nove bolnišnice: »Če kdaj koli lahko naredimo kaj zelo pomembnega in velikega za naše delavce, človeka na Goriškem, potem to nedvomno storimo danes z novo bolnišnico, ki že nekaj let čaka na dograditev. Tako se bomo najlepše oddolžili zdravstvenim delavcem, ki v sedanji bolnišnici rešujejo človeška življenja v nemogočih pogojih.«

»Nova Gorica postopoma nadomešča funkcije izgubljene Gorice,« nam je začel pripovedovati Rudi Šimac, »ki je bila upravno središče te pokrajine, obenem pa tudi središče v pogledu zdravstva, šolstva,

kulture. Zdravstvo je brez dvoma najpomembnejše. Eno je organizacija zdravstvenih domov — osnovne zdravstvene službe, drugo pa je bolnišnica. Goriška bolnišnica je ostala približno sto metrov za mejo, približno dvesto metrov od nje, to stran meje pa gradi Nova Gorica novo bolnišnico. Začeta je bila že pred leti, pa je bila graditev zaradi finančnih težav prekinjena. Zdaj se po dogovoru treh občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin nadaljuje z gradnjo.

Bistvo dogovora je v tem: vsi zaposleni v teh občinah bodo dajali oziroma že dajejo od bruto osebnega dohodka za to bolnišnico — v Novi Gorici 1 odstotek, v občinah Ajdovščina in Tolmin pa po 0,8 odstotka. Skupna vsota, ki bo zbrana v občini Nova Gorica, je približno 2 milijardi starih dinarjev, v občinah Ajdovščina in Tolmin pa približno eno milijardo. Razen tega je občina Nova Gorica že dala iz drugih virov še približno eno milijardo tako, da bomo v treh občinah v petih letih zbrali približno 4 milijarde dinarjev. Ostala sredstva pričakujemo od republike.

Mimo tega teče zbiralna akcija tudi prek Rdečega križa. Doslej so v treh občinah — Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin — ter delno tudi v Sežani zbrali prek štó milijonov starih dinarjev.

Vsi načrti za dograditev bolnišnice so že sprejeti in prilagojeni potrebam in možnostim. Idejni načrti so potrjeni in upam, da bomo začeli z delom že letos in da bo bolnišnica končana v treh letih. Pričaku-

jemo tudi, da bo že letos sprejet republiški zakon o zdravstvenem varstvu in da bo republika sodelovala tudi pri izgradnji področnih bolnišnic.«

»Za koliko prebivalcev predvidevate, da bo zgrajena nova novogoriška oziroma šempeterska bolnišnica?«

»Ta bolnišnica se gradi za približno 100 do 120 tisoč prebivalcev. Ti ljudje pa bodo praktično bolnišnico tudi gradili, oziroma zbrali večino sredstev, ki so potrebna za dograditev. Zdaj je zagotovljenih že 80 odstotkov sredstev. Z dodatnim zbiranjem skušamo slediti podražitvam.

Ta bolnišnica bo imela funkcijo — ker je močno oddaljena od vseh centrov — ene izmed regionalnih bolnišnic, ki bodo imele svoj center v Ljubljani. Mislim, da bo to po funkcionalnosti zelo dobra in sodobna bolnišnica.«

»Ali ne bo tak način gradnje bolnišnice predstavljal precejšnje breme za prebivalce?«

»Res predstavlja to precejšnje breme našim ljudem. Veliko breme je to še zlasti ob tem, ko je v občini nerešenih še veliko komunalnih problemov, šolstvo idr. Opazamo, da so v naši občini ljudje veliko bolj obremenjeni kot pa v drugih krajih. Veliko naporov je treba, da rešujemo osnovne probleme v skrbi za našega človeka.«

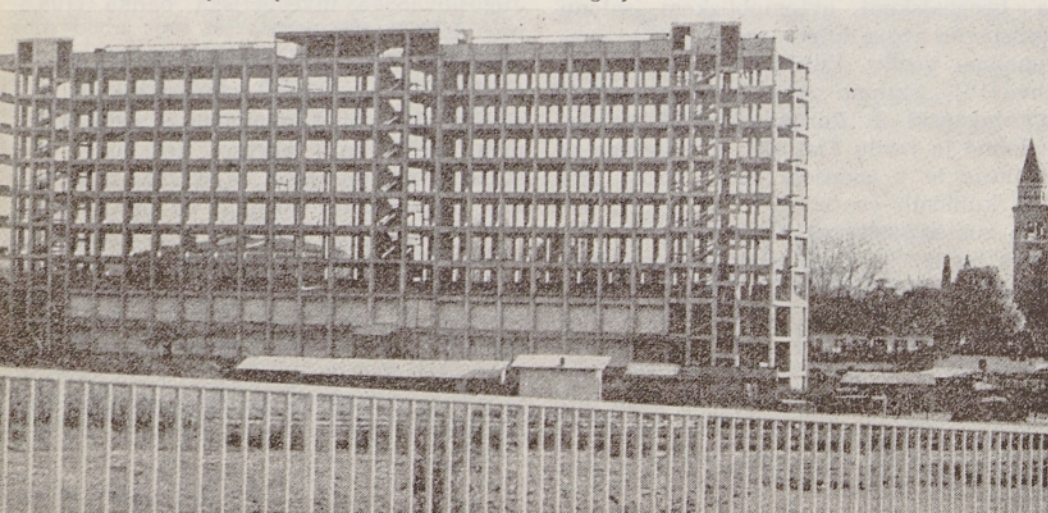
»Ali ste se pri izpopolnjevanju načrtov za bolnišnico zgledovali tudi pri kakih drugih bolnišnicah?«

»Ogledali smo si vrsto sodobnih bolnišnic v nekaterih drugih državah, predvsem v Švici. Opazili smo, da tudi drugod rešujejo take probleme na podoben način. Mislim, da je prav, da pride tak način v prakso tudi pri nas.«

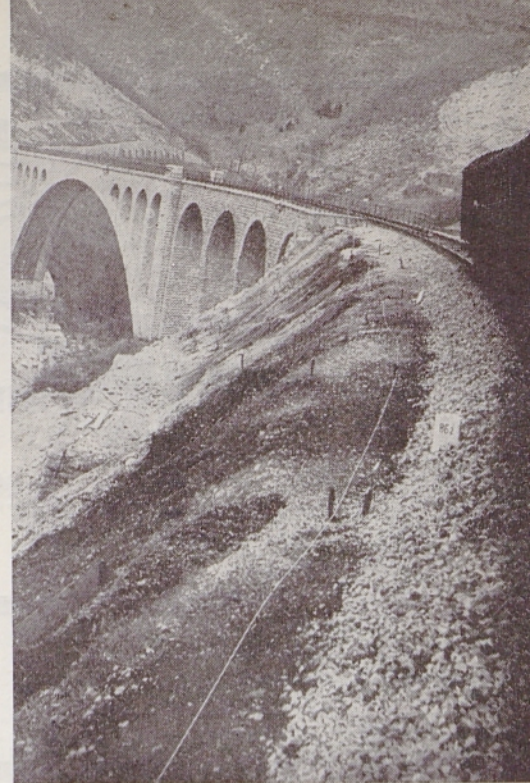
Zbiralna akcija za dograditev bolnišnice v Šempetru pri Novi Gorici je po vsej Primorski naletela na živahen odziv. »Tako, kot je ta problem povezal Goriško, mislim, da je doslej ni še nobeden,« je ob koncu dejal predsednik Rudi Šimac.

Rdeči križ v Novi Gorici je še vedno delaven. Pogosto se pri njih oglašajo tudi sami prebivalci Goriške in prinašajo prispevke. Zavedajo se, da je dobrodošel vsak dinar...

Bolnišnica v Šempetru pri Novi Gorici mora biti dograjena

Elektrogospodarstvo na Primorskem

Znameniti most prek Soče v Solkanu obnavljajo.
Foto: Anton Kocjančič

Soške elektrarne, podjetje za proizvodnjo in prenos električne energije, s sedežem v Novi Gorici, oskrbujejo z električnim tokom Slovensko Primorje, zahodni del Slovenije, ki sega od Mangarta na severu, pa tja do sečoveljskih solin ob morju na jugu. Pred vojno, ko so bili ti lepi slovenski kraji pod italijansko okupacijo, so bili gospodarsko zaostali vkljub temu, da reka Soča s svojim velikim naravnim padcem omogoča gradnjo hidroelektrarn, ki bi dajale dragoceno električno energijo; le-ta je temelj gospodarskemu napredku sleherne dežele. Šele v letih 1936—1940 sta bili na Soči zgrajeni dve elektrarni Plave in Doblar, ki sta imeli skupaj 45.000 kilovatov moči, ter sta lahko dajali na leto okrog 260 milijonov kilovatnih ur. Vendar je ta električna energija odhajala drugam, v Italijo in ni pomagala gospodarskemu napredku Slovenskega Primorja. Po osvoboditvi in priključitvi Slovenskega Primorja k matični Sloveniji, jeseni leta 1947, je bila ta električna energija usmerjena v Slovenijo. Soške elektrarne so namreč leta 1949 zgradile daljnovod napetosti 110.000 voltov iz elektrarne Doblar proti Ljubljani. Tako so Soške elektrarne krile v prvih letih gospodarske rasti Slovenije kar 40 odstotkov vseh slovenskih potreb po električni energiji.

Primorska je gospodarsko močnejše zaživelale šele po osvoboditvi. Z rastjo gospodarstva so elektrarne na Soči oskrbovale z električno energijo mlado industrijo in nastajajoče velike potrebe modernega turizma. Kmalu je poraba električnega toka tako narastla, da je bila najprej vsa proizvedene energije Soških elektrarn porabljena doma, potem pa ni niti več zadostovala. Letos bo krila komaj 60 odstotkov vseh potreb na Primorskem. Po istih daljnovodih, po katerih je svoj čas Primorska oddajala svoje viške, jo mora sedaj dobivati iz drugih elektroenergetskih virov. Zato so Soške elektrarne že pred leti pričele s študijami in pripravami za nove elektrarne, na Soči in Idrijci. Tehnična dokumentacija je pripravljena za hidroelektrarne: Trnovo, Kobarid in Solkan na Soči ter Trebuša na Idrijci, glavnem pritoku Soče.

Tudi v industrijski coni Kopra na slovenski obali sta predvideni dve termo elektrarni. Prva bo uporabljala kot gorivo težko olje (mazut), druga pa naravni plin. Od bodočih elektrarn sta ekonomsko in energetsko najbolj ugodni hidroelektrarni Kobarid in Solkan. Skupno bosta imeli 84.000 kilovatov in bosta lahko proizvedli na leto nad 300 milijonov kilovatnih ur električne energije. Po vsej verjetnosti se bodo že letos pričela pripravljala dela za bodočo elektrarno Kobarid.

Elektrarne so povezane med seboj in s področij preskrbe z električnim tokom z daljnovodi različnih visokih napetosti, kakor tudi s transformatorskimi postajami. Soške elektrarne so lani zgradile daljnovode 220.000 voltov, ki potekajo iz Divače pri Sežani proti Ljubljani, Reki in Italiji. V Divači je tako nastalo važno križišče glavnih prenosnih daljnovodov, po katerih Slovenija lahko dobiva ali oddaja električno energijo. Pri podjetju se končujejo zadnje priprave za vgraditev velikih transformatorjev v Divači, prek katerih bo tudi Primorska lahko dobivala potrebno električno energijo.

Tako Soške elektrarne na svojem področju ne skrbijo samo za vzdrževanje obstoječih elektroenergetskih proizvodnih objektov in gradnjo novih, ampak skrbijo tudi za prenos in izmenjavo električne energije.

Skrbeti morajo končno tudi za perspektivni — dolgoročni razvoj, saj je z analizo ugotovljeno, da se na področju Primorske poraba električne energije v desetih letih skoraj potroji!

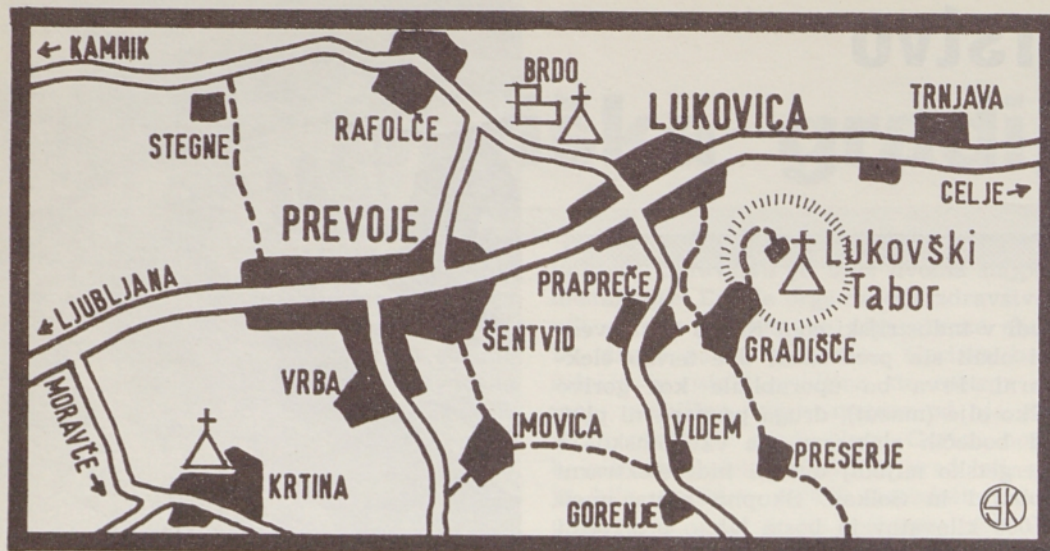
Skupne znanstvene raziskave

Nedavno se je mudil v Ljubljani mladi ameriški doktor fizike dr. Rolf Sinclair, predstavnik National Science Foundation, največje ustanove za financiranje znanosti. V Ljubljani je obiskal inštitut Jožef Stefan in ljubljansko univerzo, kjer se je dogovarjal o znanstvenem sodelovanju med

Slovenijo in ZDA. V razgovoru z novinarjem Dela je mladi znanstvenik dejal, da je v Jugoslaviji prvič. Slovenijo so mu priporočili kolegi iz mednarodnega oddelka njihove ustanove s pripombo, da je znanost v Sloveniji prav tako kvalitetna kakor v Ameriki. Kajti znanstvene raziskave, oziroma znanstveni problemi, ki jih namerava ta ustanova financirati, morajo biti zares na visoki ravni. Sodelovanje pride v poštev za primere, ko skupini naših in ameriških znanstvenikov obdelujeta isti problem. Po nekajdnevnem bivanju v Ljubljani se je dr. Sinclair vrnil v ZDA s številnimi predlogi naših znanstvenikov za skupno znanstveno delo.

Tisoč dolarjev za šolo v Radgoni

Upravitelj osnovne šole v Radgoni je prejel iz Amerike pismo s prijetno novico. Pisal je premožen ameriški rojak John Senekovič, ki je doma blizu Vidma pri Ščavnici in mu sporočil, da namerava pokloniti tisoč dolarjev za gradnjo nove šole v Radgoni. Razumljivo, je novica vse zelo razveselila. Sklenili so, da bodo, ko bo šola dograjena in izročena namenu, imenovali rojaka Johna Senekoviča za častnega občana Gornje Radgone.

Drago Kralj

Štefeto tabor nad Lukovico

Letos se je dopolnilo natanko petsto let odkar so na binkošno nedeljo Turki s tako silovitostjo pridrli na Slovensko kot nikoli poprej in nikoli poslej. Preplavili so dobesedno vso Slovenijo, vdiral so vanjo čez Kolpo in čez Sotlo, prihajali so ob Dravi, Savi in Muri. Pridrli so na Gorenjsko in na Goriško, prekoračili so Sočo in splezali čez Karavanke.

Požgali so veliko vasi, naropali veliko blaga in veliko deklet in fantov odpeljali s seboj v sužnost. Ujeli pa so le tiste, ki so jih presenetili; kdor se jim je umaknil v tabor, v mesto ali za grajske zidove, mu niso mogli do živega. Turki niso imeli časa, da bi se lotili utrjenih postojank, da bi branilce oblegali. Če ni uspel prvi ali drugi naskok, so se navadno odpravili dalje.

Nepazljivih pa je bilo razmeroma malo, saj skoraj ni bilo vasi ali fare, kjer ne bi imeli protiturške obrambe dobro organizirane. Pazili so na kresove, potem pa so gnali živino v skrite gozdove, vse, kar je bilo dragocenega, so spravili za taborno obzidje, pa tudi ženske in otroke. Potem so čakali Turke, jih obsipali s kamenjem, kropom in krogli iz redkih topičev, pri tem pa s solzami v očeh gledali, kako gore njihove vasi.

Obrambni stolpi so postali zvoniki

Taborov je ohranjenih v Sloveniji še veliko. Nemo pričajo, kako se je kmečko ljudstvo v hudi stiski samo znašlo, kajti le redki kmetje so smeli v grajske dvore in ne mnogi so lahko dospeli pravočasno do mestnega obzidja, saj mest niti ni bilo veliko. Kmet si je moral pomagati sam, kakor je vedel in znal. Okrog cerkva, če so stale na gričih, so zgradili obzidja. Pogosto so na mestu taborov pozneje pozidali cerkve in pri tem porabili obrambne stolpe za zvonike.

Pri večini taborov se je obzidje razsulo ali pa so kamen porabili za zidanje cerkve, šole ali hiš. Morda tabor, kamor sem namenjen, ni najbolj znamenit, je pa lep in slikovit in ima precej burno zgodovino.

Stoji na majhnem griču nad cesto, ki pelje iz Ljubljane proti Celju. Gotovo se ga spominjate: če drčite iz Ljubljane, se začne že pri Domžalah beliti na bližajočem se griču, desno nad Lukovico, majhna cerkva. To je lukovški tabor. Zgrajen je na robu planotastega vrha tik nad vasjo Gradišče, ki je s svojimi hišami razporejena po slemenastem ravniku nad glavno cesto in Radomljo.

Z avtom smo se peljali čisto do vrha, najprej skozi Gradišče, potem pa navzgor po strmi poti; nadelala sta jo oba gospodarja,

ki imata svoji domačiji na vrhu. Ko so gradili vodovod, je bil buldožer ravno pod Gričem, pa so ga »potegnili« še do vrha. Zgoraj so pravzaprav tri domačije, Kareževa bolj v bregu, Stefanova malce na ravnem, bliže cerkvi pa je še lesena mežnarija, a je že opuščena. Stari mežnar je umrl, hči pa se je že dolgo tega preselila v dolino.

Matjaževa Alenčica pri Lukovcih?

Cerkvica, ni ne velika ne majhna, stoji ravno tam, kjer huda strmina preide v obel planotast vrh. Okrog cerkve je ohranjeno, sicer nizko, a v strmino s temelji kar globoko segajoče taborno obzidje. Na zgornji strani pa je tabor naslonjen na zid, ki je ostanek nekdanje starorimske trd-

njave. Zvonik stoji posebej in je povezan z obzidjem, nekoč je bil obrambni stolp.

Nad petsto let stara domačija v Lukovici

Stari Štefetov oče je vedel veliko povedati. Pipo je jemal iz ust in govoril o strašansko velikem gradu, ki da je nekoč stal na tem mestu, a da se nihče ne spominja in nihče ne ve, kdaj in zakaj se je podrl. Pripovedoval je, kako se mu je velikokrat sanjalo, da je našel zaklad, a so bile le sanje. A da zaklad mora biti, le moči ni, da bi ga kopal; to oseminosemdesetletni Valentin Drčar, tako se pišejo pri Štefetovih, potihem in skrivaj še verjame. Na tem mestu je stala utrdba že od pamtiveka. Stari Drčar je nekoč našel ostanke keltskih mečev, ki jih je sprejel v svoje zbirke ljubljanski muzej. Rimljani so pozidali utrdbo kasneje, ko je bila cesta čez Trojane že ogrožena od barbarskih vpadov. Morda je v srednjem veku na griču res stal kak grad, a ostankov niso našli, čeprav so tu in tam tudi malo kopali. Med obema vojnama so naleteli na grob z okostjem ženske z jantarno ogrlico iz keltskih časov.

Še lani pa so odkopali del škarpe, ki je obkrožala rimsko utrdbo. Kamenje so porabili za zidanje temeljev dveh novih hiš v vasi.

Turki so nekajkrat naskočili tabor nad Lukovico, ki se je vedno dobro branil; kronike ne vedo povedati, če so Turki kdaj vdrli vanj. Le tu in tam so ujeli kakega zamudnika. Nekatero zgradbo pa pripovedujejo, da se je v petnajstem stoletju nekoč skrila v lukovški tabor, nihče drug kakor legendarna Alenčica, francoska princesa, ki je potovala tod mimo na Ogrsko, kjer se je poročila s kraljem Matjažem. Turki so jo na poti presenetili — kresovi so goreli po vseh gorah — pa je našla zatočišče pri Lukovčanih. Ta pravljica ni potrjena, je pa seveda možna.

»Televizija je razkošje«

Ko je turška nevarnost minila, je tabor najmanj dvakrat služil svojemu prvotnemu, trdnjavskega namenu. Med zadnjo vojno so partizani imeli v taboru zaščitnico, ki je varovala hrbet tistim enotam, ki so silovito napadle nemško vojaško odpravo v Črnem grabnu pri Trnjava. Takrat so Nemci po bitki pridrveli gor in požgali zvonik. Še prej pa je bil tabor vojaško oporišče za časa Napoleonovih vojn, ko se je bila bitka med Francozi in Avstrijci na polju pri Mengšu. Z lukovškega tabora so avstrijski topničarji tolkli po Francozih.

Danes je na taboru mirno in prijetno. Pravi izletniški kotiček blizu Ljubljane,

pa čeprav na vrhu ni gostilne. V domačiji gospodarji mlajši Štefetov, kateremu je sedaj štirideset. On in žena delata tudi v tovarni, ona v kamniškem Stolu, on pa v malce bližji papirnici. »Pa še kmetujeva!« smeje pravi mladi gospodar, ko stoji sredi velike bele kuhinje v novi hiši, ki jo je pred leti spravil pod streho. »Televizija je razkošje, pa ne zaradi denarja, saj bi jo lahko kupili, ampak zaradi časa. Ni kdaj, da bi jo gledali.«

Bela je nova hiša, z belo kuhinjo, v njej so vse najpotrebnejše gospodinjske naprave, od hladilnika do pralnega stroja. Zraven pa ždi nizka hiša, v kateri je še prava stara črna kuhinja. Mlademu gospodarju je žal podreti stari dom, v katerem je preživel mladost. V njej živita še oče in mati. Hiša je, kakor verjamejo, stara nad petsto let, bila naj bi nekoč pristava tedanjega gradu. Štefetovi so jo kupili pred tristo leti.

»Nikoli nam ni dolgčas,« je dejal gospodar, ko me je spremil in mi segel v roko. »Bratje in sestre pogosto pridejo, tudi izletniki se oglašajo in mislijo, da je tu kaka gostilna. Saj bi, a ne morem, tovarna in kmetija je že preveč. Samo kmetovati pa ne morem, za zdaj še ne. Nekdo je pač moral ostati na kmetiji. Pa ne bi, če bi me ne veselilo, pa še precej trme je bilo treba, da sem vzdržal.«

Stari cerkveni stolp v Lukovici

Hotel

LJUBLJANA

Samostojna organizacija
pravna oseba Emone Ljubljana
LJUBLJANA, Titova 10

Telefon: 24 601/607, 24 616/619
Telex: 31254 YU SLON
Telegram: SLON LJUBLJANA

Hotel z modernim komfortom v strogem centru mesta. Klasična restavracija s prvorazredno mednarodno kuhinjo. Narodna restavracija »Klet Slon« s tipično dekoracijo, s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Nočni bar z mednarodnim artističnim programom. Kavarna z godbo, odlična slaščičarna, senčnat vrt. Bistró Slon z delikateso, ekspresom in snack barom. Globtour potovalna agencija. Lepo urejeni klubski prostori in banketna dvorana za konference, sprejeme, slavnostna kosila, cocktail parties in razne prireditve. Menjalnica v hotelu. Sedež sekcije barmanov Jugoslavije

casinò ljubljana

ROULETTE — BLACK JACK — CHEMIN DE FER — TRENTE ET QUARANTE
Aperto durante tutto l'anno — Ganzjährig geöffnet — Open all Seasons — Ouvert pendant toute l'anne

commerce

Zastopamo priznane tuje tvrdke, ki oskrbujejo našo kemično, tekstilno, papirno, gradbeno in druge industrije s surovinami, stroji in orodji ter kmetijstvo z zaščitnimi sredstvi za rastlinstvo in gnojili. Spremljevalne dejavnosti (servisne, tehnično posvetovalne in druge službe) zaokrožujejo našo dejavnost.

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TVRDK
COMMERCE
LJUBLJANA, TITOVA C. 81

KOMPAS
JUGOSLAVIJA

TRAVEL AGENCY

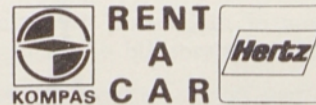
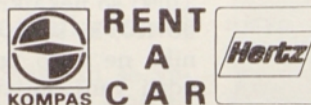
LJUBLJANA, Dvoržakova 11a
telefon 313-226
323-466

DEJAVNOSTI: domači turizem, inozemski turizem, prevozi, rent-a-car, spominki, informacije, hoteli, žičnica, lov.

POSLOVALNICE: Beograd, Bled, Budva, Celje, Crikvenica, Dimitrovgrad, Dubrovnik, Hercegnovi, Jesenice, Koper, Korensko sedlo, Kozina, Kranj, Lazaret (Ankaran), Ljubelj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Niš, Novi Sad, Novo mesto, Opatija, Podgora, Poreč, Portorož, Postojna, Pula, Rabac, Rovinj, Rab, Sežana, Sarajevo, Skopje, Split, Subotica, Šentilj, Škofije, Vrsar, Vršac-Vatin, Zadar, Zagreb.

HOTELI: BLED, DUBROVNIK, »STANE ŽAGAR« BOHINJ, LJUBLJ, KRANJSKA GORA.

NAŠI HOTELI SO UDOBNEJŠI IN CENEJŠI, KOT MISLITE!
OBIŠČITE NAS!

Ljubljana, Miklošičeva 17
telefon 311-013
311-241

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS — MED NASLEDNJIMI KLJUČNIMI MESTI V JUGOSLAVIJE:

Ljubljana, Zagreb, Beograd, Dubrovnik, Split, Opatija, Skopje. NOBENIH STROŠKOV dostave ali prevzema osebnega avtomobila, razen v neključnih mestih. Nobenih stroškov dostave ali prevzema na letališčih, železniških postajah ali v lukah.

Cene zmerne — zahtevajte ponudbe!

Naš poslovni partner v KANADI je ADRIA TRAVEL SERVICE
4159 st. Lawrence Blvd. MONTREAL 131 P.O. — CANADA
tel. 844-5292, 844-5662

POSLUŽUJTE SE NJEGOVIH USLUG!

V STARO DOMOVINO LE S KOMPASOM!

Osameli kolovrati na Pohorju . . .

Pridelovanje lanu, konoplje in domača preja, iz katere so naše babice in dedki tkali imenitno hodnično platno, postajata preteklost. Osameli kolovrati se vrtijo le še ponekod na Pohorju in morebiti še v katerih odmaknjenih zaselkih Prekmurja ter drugod.

Ena redkih in ne več mladih predic, ki že pol stoletja poganja svoj kolovrat, je kmečka ženica Rozina Jelenko na Skomarju 36. Bil je sončen dan na pragu letošnje pomladi, ko smo jo obiskali. Vode so že odtekale s cest in na prosojnih senožetih je cvetel teloh; zgoraj na vrhu pod smrekovim gozdom pa so se še belile zaplate snega.

Jelenkove je sonce zvalo iz hiše. Rozina Jelenko je na podstenje prinesla kolovrat in potlej ga je v enakomernem ritmu poganjala ter s prsti spretno sukljala volneno prejo. Pri tem poslu ji je pomagala 12-letna vnukinja Vida, ki je na leseni pripravi krtačila volno.

»Predem!« je dejala, ko sem jo pozdravil. Povabila me je v hišo, a sva ostala na podstenju in načela pogovor o tem, kako je nekoč, v njenih deklških letih na Pohorju cvetela domača obrt. Kolovrati so se vrteli v vsaki hiši.

»Takrat, pred pol stoletja,« je začela pripovedovati Jelenkova mama, »Pohorci nismo kaj prida cenili blaga, ki so ga ponujale spodaj v dolini trgovine. Sem gor ni bilo speljane ceste in po sol, vžigalice ter drugo potrebno špecerijo je bilo treba krepki dve uri peš s košem na hrbtu.

Vsaka kmetija je pridelovala lan. Iz lanene preje so naši tkalci tkali imenitno hodnično platno. Iz tanjšega blaga smo doma krojili žensko in moško perilo pa tudi vrhnjo obleko. Platno je bilo treba seveda poprej pobeliti na soncu.

Včasih se je zgodilo, da je obleka iz grobega blaga sprva pikala kožo, a se je je človek hitro navadil. Oblačila iz lanene preje so nosili od pomladi do jeseni, za zimo pa so tkalci pripravili toplejše blago iz lanene in volnene preje. Imovitejši kmetje so nosili obleke iz domačega lodna. Ker je imela domala vsaka pohorska kmetija dovolj ovac, nam volne ni nikdar zmanjkalo.

Povojni čas je tudi vasicam na južnem Pohorju prinesel napredek. S tem, da so bile zgrajene nove ceste, so se Pohorci povezali z dolino. Mnogo mladih ljudi je odšlo od doma in se zaposlilo v industriji. Pohorske kmetije so začele opuščati pridelovanje lanu. Čedalje več tkanin so nabavljali v trgovini, skratka, domača obrt je pričela odmirati.

Kar je ostalo starejših predilj, so še vztrajale ob kolovratih, njihove hčere pa se več niso ogrele za domačo obrt. In tako so

Jelenkova mama na Skomarju že pol stoletja poganja kolovrat, vnukinja, ki ji pomaga, je dokaz, da ta domača obrt še ne bo izumrla

danes kolovrati večinoma že spravljene na podstrešjih. Danes je le še nekaj kmetij, ki bolj zaradi tradicije, kot pa iz gospodarske nuje pridelujejo lan, pa tudi ovac je čeladje manj.

Jelenkova mama je živ leksikon, kar zadeva dogodke, ki so se zvrstili na Pohorju v minulih 50 letih. Zaupala mi je, kako je bilo, ko so ženske trle lan. »Ko nas je kakšna gospodinja povabila, da ji stremo lan, se nas je zbralo po ducat ali več. Pri tem opravilu so se nas dedci izogibali, kajti vedeli so, da pri trenju lanu ni dobro s terica mi skupaj češenj zobati.«

»Gospodinja, pri kateri smo trle lan, nam je ves čas dobro stregla, pa tudi pijače po končanem delu ni manjkalo na mizi. Škoda, da tega ni več!«

Nad smrekove vršičke nagnjeno sonce naju je opomnilo, da je dovolj klepeta. »Jaz bom vrtela kolovrat tako dolgo, dokler bom pri močeh,« je pribila Jelenkova mama.

Lojze Trstenjak

Teden Rdečega križa

Tudi letos je bil prvi teden v maju »Teden Rdečega križa«. V tem tednu, ki je bil letos od 2. do 9. maja, so vse poštno pošiljke zavezane posebnemu prispevku v korist Rdečega križa. Tega prispevka so oproščene le pošiljke za tujino in časopisje v domačem prometu. Prispevek se plačuje v posebnih doplačilnih znamkah, ki jih je treba lepiti na pošiljke poleg redne poštne.

Za letošnji teden Rdečega križa je izšla posebna doplačilna znamka za plačevanje obveznega prispevka že 26. aprila. Njena cena je višina predpisanega prispevka, to je 20 par.

Na tej štiribarvni znamki je v sredini zemeljska obla, okrog katere kroži rdeč križ, oboje skupaj pa je v rumenkastem krogu. Kroženje rdečega križa okoli Zemlje naj bi pomenilo njegovo stalno navzočnost kjerkoli. Geslo letošnjega tedna Rdečega križa »Stalno v akciji« je napisano tudi na znamki, in sicer v vseh štirih narodnih jezikih. Slovensko besedilo je tretje po vrsti in prelomljeno v zgornjem desnem kotu. Na znamki je tudi letnica 1971, s čimer je zaznamovana, da je od letošnjega tedna Rdečega križa.

Osnutek za znamko je napravil akademski slikar Aleksander Ševedić, tiskal pa jo je Beograjski zavod za izdelovanje denarja v štiribarvnem ofsetnem tisku in v polah po 25 znamk. Izdanih je bilo 7 milijonov.

Od 5. do 8. aprila letos je bil na ljubljanski univerzi VIII. evropski kongres za balistokardiografijo in kardiovaskularno dinamiko, ki se ukvarjata z obolenji srca in ožilja oz. srčnim infarkt. V počastitev tega za današnje dobo zelo pomembnega znanstvenega in zdravstvenega kongresa je imela pošta Ljubljana 1 poseben priložnostni poštni žig. Poleg omenjenega napisa je v sredini žiga znak tega kongresa, ki pomeni krvni obtok s srcem na sredi.

V aprilu smo se nadejali tudi že nove dopisnice. Nova dopisnica se razlikuje od dosedanje predvsem po znamki. Na njej bo že znamka iz nove turistične serije, in sicer tista s privlačnim letoviščem Krkom na otoku z istim imenom pred Reko. Poleg nove znamke bo imela pred črto za naslovno pošto pet okenčkov za poštno številko in pod njimi napis »Poštna številka«. Znamka na teh novih dopisnicah pa bo imela še nekaj novega: fosforescenčno primes v papirju, ki jo zahtevajo današnji stroji za zlaganje pisem in dopisnic. Ta znamka na dopisnici bo naša prva znamka s svetlikajočim se dodatkom, brez katerih si mehanizacija pri delu s pisemskimi pošiljkami ne moremo zamisliti.

Iščem prijatelja

Že nekaj časa živim v Zahodni Nemčiji, zdaj pa sem se odločil, da se preselim v Avstralijo. V tej deželi iščem iskrenega in dobrega prijatelja, ki bi mi vsaj delno opisal življenje v tej deželi. Dragi slovenski rojaki, ki živite v Avstraliji, prosim za vašo pomoč. Dobro vem, kakšno je življenje v tujini, če ne poznaš nikogar. Morda si kdo med vami želi iskrenega prijatelja. Vesel bom vsake pošte, ki jo bom prejel iz Avstralije.

Lepo vas pozdravlja

Branko Potočnik
Craischeimerstrasse 65, 717 Schwäbisch
Hall, Deutschland

Slovenska Brazilka

Rada bi si dopisovala s slovenskimi rojaki po svetu, posebno z neporočenimi. Tesnejše stike pa bi rada navezala tudi z drugimi Slovenci, ki živijo v Braziliji. Pristrčno pozdravlja vse Slovence po svetu in si želi čim več pošte

Erika Terezija Božiček

Fabrica movies de aco
Av. Getulio Vargas No 547
Canoas, Via Porto Alegre
RIO GR. do Sul, BRASIL

Iščem najboljšo prijateljico

Bralce Rodne grude prosim za pomoč pri iskanju moje najboljše prijateljice iz mladih let Milene Klemenčič, rojene Kogoj, doma iz Orehovlja, pošta Miren pri Gorici. Zadnjikrat se mi je oglasila leta 1954 iz Argentine. Kasneje pa se ni oglasila niti svojem, zato smo vsi v skrbeh zanjo. Njen zadnji naslov v Argentini je bil: **Klemenčič Milena, Calle Vieytes 926, Bohia Blanca, Argentina**. Prosim vse bralce Rodne grude v Argentini, da mi sporoče, če kaj vedo o moji prijateljici.

Sonja Kravanja (roj. Mask)
Koper, Stjenkova ul. 19/a

Ansambel Seher s pevkama, sestrama Štuhec

Ansambel Seher iz Kirchena

Ne mislite, da je ansambel Seher nemški. O ne, to so naši fantje in dekleta. Toni Seher, ki ansambel vodi, nas je nedavno obiskal, ko je bil na obisku v Sloveniji. Povedal je, da ansambel Seher nastopa v Kirchenu pri Stuttgartu že leto in pol. V tem času so si med našimi ljudmi in med domačini že pridobili ime, saj imajo kar obširen program. Toni Seher igra električno kitaro, njegov brat Jože je pa harmonikar. Doma sta iz Brestanice. V družini je glasba doma. Igral je tudi oče in Seherje so dobro poznali že v Brestanici in v Celju. Pri ansamblu igra tudi Ivan Mavsar. Z njimi pa nastopata pevki, zali Mariborčanki Sonja in Irena Štuhec. Dobro znata zapeti, kar smo lahko ugotovili tudi ob njihovem nastopu na popularni oddaji RTV Ljubljana »Pokaži kaj znaš«, ki je odkrila že mnoge talente. Seveda so vsi tudi poklicno še posebej zaposleni. Fantje v podjetju Schaub-Lorenz, dekleti se pa poklicno usposabljata: Sonja za medicinsko sestro, Irena pa za frizerko. Vsi pa imajo v načrtu seveda vrnitev v rodni kraj.

Ansambel Seher nastopa skoraj vsako soboto in nedeljo. Toni nam je povedal, da

bodo odslej predvsem igrali v gostišču Gaststelle Kanonenbeck, ki ga vodi Savinčan Martin Dolinšek. To gostišče je lepo urejeno in postaja vse bolj priljubljeno shajališče tamkajšnjih Slovencev. Posebej jim je všeč domača kuhinja, kjer jim postrežejo z raznimi specialitetami. Tudi kapljica je odlična. Povrh pa še Seherjev ansambel. Ti pa pravijo — vsaj Toni nam je tako zatrdil — da za Slovence igrajo še s posebnim veseljem.

Društvo »Triglav« v lastnih prostorih?

Slovensko kulturno-umetniško društvo »Triglav« v Stuttgartu, ki je svoj namen in obstoj že potrdilo z nekaj uspelimi prireditvami, potrebuje za svoje delovanje lastne prostore. Začasno je sedež društva v prostorih predstavništva podjetja Iskra Kranj v Stuttgartu, kar pa onemogoča vsako sekcijsko delo; tako namerava npr. filmska sekcija društva predvajati slovenske filme, z delom pa bi rade začele tudi folklorna in glasbene sekcije.

Pripravljalni odbor »Triglava« je že zaprosil organizacijo Arbeiterwohlfahrt, ki upravlja s štirinadstropno hišo, ki jo je

mesto Stuttgart namenilo v uporabo jugoslovanskim društvom in klubom, da bi dala nekaj prostorov na voljo tudi za dejavnost kulturno-umetniškega društva »Triglav«. V tej stavbi bi bili zelo ugodni pogoji za delo. Najemnino za stavbo plačuje mesto Stuttgart. Obnovitvena dela na stavbi v Weissburgerstrasse so že končana.

Odbor KUD »Triglav« je prejel od predsednika Arbeiterwohlfahrta g. Hofstetterja pismeno zagotovilo, da bodo za svojo dejavnost lahko uporabljali določene prostore v tej stavbi.

Metka Vrhunc

Počitniška izmenjava slovenskih otrok

V okviru društva »Triglav« je bila ustanovljena tudi že izletniška sekcija, ki si je pod vodstvom Valentina Brojana, izbrala predvsem dve nalogi: počitniško letovanje otrok slovenskih delavcev, ki so začasno zaposleni v ZR Nemčiji, v domovini in organizacija izletov v širšo okolico Stuttgarta. Zamisel o izmenjavi otrok med slovenskimi družinami, ki žive v Sloveniji, z družinami Slovencev, ki žive v ZR Nemčiji, je prav gotovo dobra in vredna vsake podpore. Na ta način bodo lahko otroci, ki so že odtujeni slovenski kulturi in slovenskemu jeziku, med poletnimi počitnicami bolje spoznali svojo domovino in si izpopolnili svoj materinski jezik.

Društvo »Triglav« namerava organizirati tudi kolonije slovenskih otrok, ki žive s starši v ZR Nemčiji. Po želji bi bile te kolonije lahko v planinah — v Bohinju ali na Bledu ali na morju — v Savudriji. Društvo namerava pri izvedbi teh načrtov sodelovati z Zavodom za počitniška letovanja iz Ljubljane in s Slovensko izseljenko matico.

Odbor KUD »Triglav« je s svojim načrtom že seznanil starše vseh otrok, ki na področju mesta Stuttgart obiskujejo dopolnilni pouk v slovenskem jeziku, pričakujejo pa, da bo to možnost izkoristilo tudi veliko otrok, ki dopolnilnega pouka iz različnih vzrokov ne morejo obiskovati. Vsakdo, ki želi podrobnejše informacije, jih lahko dobi pri upravi KUD »Triglav«, 7 Stuttgart 1, Furtbachstrasse 2 B.

Metka Vrhunc

Kdaj bomo zadovoljni s carino?

O predlogu za spremembe carinskih predpisov smo že večkrat pisali in vam nazkazovali, naj bi bil ta predlog že v kratkem sprejet. Prav tako vam lahko napišemo danes: »v kratkem«. Ta kratka doba se je raztegnila že na več mesecev, v katerih je tudi prvotni predlog za carinske olajšave doživljal določene spremembe. Zdaj je protestiral ta, zdaj oni, največ pripomb pa je imela jugoslovanska industrija, ki nezadržno povečuje proizvodnjo (pri tem mislimo predvsem na industrijo gospodinjstev).

Zvezni izvršni svet je v začetku predlagal, naj bi se zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o carinskih tarifih sprejel po hitrem postopku, kasneje pa se je odločil, da se obravnava po »skrajšanem« postopku. To pomeni, da bodo kljub vsemu spremembe prišle na dnevni red skupščine pred poletnimi počitnicami.

Ali bomo potem, ko bo novi zakon o carinskih tarifih sprejet, zadovoljni s carino? Številni naši ljudje, ki so zaposleni na tujem in se že v bližnji prihodnosti nameravajo vrniti v domovino, spremembe (olajšave) že nestrpnost pričakujejo. Njihovo zadovoljstvo pa bo kljub temu še lahko pokvarjeno — zakonski predlog o carinskih olajšavah še vedno lahko doživi spremembe.

Številni politični forumi v Jugoslaviji podarjajo, da predstavlja za našo državo ekonomska emigracija važen problem, ki bi ga morala reševati vsa naša skupnost, in da bi bilo čim prej treba ustvariti pogoje za hitrejše vračanje in zaposlovanje v domovini. Na naše ljudi v tujini je treba gledati kot na enakopravne člane naše skupnosti, ne pa le kot na posrednike dragocenih deviz. S takimi političnimi stališči se strinjajo tudi naši ljudje zunaj domovine in zahtevajo olajšave pri vračanju v domovino, iz katere večina ni odšla po lastni krivdi.

Nekatere jugoslovanske proizvajalce pa skrbi zakonsko določilo, po katerem naj bi bil prost uvoz industrijskih proizvodov (razen avtomobilov) do vrednosti 10.000 dinarjev (milijon starih din). Proizvajalci zahtevajo, naj se jim v tem primeru omogoči prodaja domačega blaga po nižjih cenah za devize. Trenutno iščejo rešitev, ki naj bi zadovoljila obe strani.

Jugoslovanski državljani, ki so bili v tujini zaposleni nepretrgoma vsaj eno leto ali vsaj 15 mesecev v dveh zaporednih letih, naj bi po novem, kot že omenje-

no, oproščeni carine za gospodinjstve predmete in po najnovjšem predlogu tudi za obrtne stroje do vrednosti 10.000 dinarjev (milijon starih dinarjev). Za presežek (nad to vrednostjo) naj bi znašala carina 15 odstotkov namesto dosedanjih 30 odstotkov. Za presežek predmetov, ki jih bodo delavci po vrnitvi z dela v tujini uporabljali za osebno delo v storitvenih obrtnih dejavnostih in v kmetijstvu, naj bi se zaračunavala carina po stopnji 10 odstotkov. Pri določanju carinske osnove naj bi se upoštevala tudi amortizacija (iztrošenost). Nekaj časa bo pač še treba počakati... Morda pa vam bomo lahko že v prihodnji številki naše revije povedali kaj bolj določnega, kar bi vam tudi resnično radi.

J. Prešeren

Slovenska planinska društva

Slovenci v Švici se zadnje čase precej pogosto zbiramo in srečujemo na internih slovenskih družabnih večerih. V Zürichu pa se vsako prvo nedeljo v mesecu zberemo v cerkveni dvorani. Tako smo imeli v februarju kratko potovanje z diafilmi po domovini pod naslovom »Presenečenje iz domovine«. In res je bilo presenečenje, saj je marsikateri rekel: »Veš, kako sem bil vesel, ko sem videl svojo rojstno vas.« Ob tej priliki se tudi zahvaljujem Slovenski izseljenski matici, ki nam je poslala te filme.

Za dan žena, 7. marca, smo bili spet presenečeni in veseli. Skupina deklet in fantov iz Aaraua nam je uprizorila kratko enodejanko pod naslovom »Lepi fant«, po predstavi pa so nam fantje zapeli nekaj lepih slovenskih pesmi. Vsi smo bili veseli in navdušeni, da se tega ne da popisati.

Družabne večere imamo v majhni gostinski dvorani Blumental v Meilenu ob Zürškem jezeru. Vsak večer, vsako srečanje je lepše in prijetnejše od drugega tako, da včasih že zmanjka prostora v dvorani.

Da bi bila ta naša srečanja še bolj slovenska in še bolj organizirana, smo začeli že pred meseci razmišljati o tem, da bi ustanovili kako društvo, na katerega bi se lahko opirali pri organizaciji naših kulturnih in družabnih srečanj. Dobro štiri mesece že obstaja pripravljani odbor, ki naj pripravi vse potrebno za ustanovitev društva. Vsi švicarski organi, kjer smo iskali

informacije, so nam zelo naklonjeni. Naj navedem le nekaj besed iz pisma »Švicarskega Alpen Kluba«: »Pozdravljamo odločitev Slovencev, ki živijo v naši deželi, da ustanovijo Slovensko planinsko društvo. Upamo in želimo, da bomo iskreno prijateljsko sodelovali.«

Te besede pa veljajo vsem vam, dragi prijatelji in prijateljice v Švici! Ustanovni občni zbor »Slovenskega planinskega društva v Švici« bo 5. junija ob 18. uri v naši skromni, zdaj pa že domači sobi gostilne Blumental v Meilenu ob Zürich See. Pridite vsi, ki bi radi bili člani našega društva. Ni nujno, da mora biti vsak hribo-lazec, dobrodošel je vsakdo, ki bo s svojim sodelovanjem krepil in pomagal pri razvoju društva. Društvo želi delati iskreno in prijateljsko.

Na koncu pa še nekaj besed o letošnjem občnem zboru Slovenske izseljenske matice. Dragi rojaki, verjetno ste vsaj v grobem seznanjeni z delom te organizacije v domovini. Veste tudi, da je Matica povabila vse, ki so se na dan občnega zbora mudili v Ljubljani, da se ga udeležijo. Verjetno nas je bilo bolj malo. Lahko pa damo Matici vsaj priznanje za njeno delo. Vsem Slovincem po svetu tudi toplo priporočam revijo, ki jo izdaja Matica, Rodno grudo. Naj bi bila to res naša revija, ki bi nas spoznavala med seboj in tudi obveščala o življenju v domovini.

Prva akcija našega društva in dokaz praktičnega sodelovanja s Slovensko izseljensko izseljensko matico bo izlet na Triglav v drugi polovici julija, na katerega vabim čim večje število Slovencev iz vsega sveta.

August Teropšič

V Sindelfingenu bo 20. junija prvi slovenski piknik

V nedeljo, 20. junija, bo v Ausstellungshalle v Sindelfingenu pri Stuttgartu, kjer so slovenske prireditve že skoraj tradicionalne, prvi slovenski piknik, ki ga pripravlja odbor društva »Triglav«. To naj bi v prihodnje postala redna letna prireditev tega društva, zajela pa naj bi čim večje število Slovencev v Baden Württembergu. Piknik se bo pričel v popoldanskem času, za dobro razpoloženje pa bo poskrbel narodno-zabavni ansambel, zagotovljene so domače specialitete in tudi bogat srečolov.

Metka Vrhunc

Film — kot poklic in konjiček

Razgovor z režiserjem Matijem Barlom, ki že deset let dela v ZR Nemčiji

Matija Barl — v domovini ga poznajo kot Kekca (igral je v filmu Kekec) — je že deseto leto v ZR Nemčiji, kjer se ukvarja v glavnem s filmom. Povedal nam je, da dela v glavnem za nemško TV, sodeloval pa je tudi z italijanskimi in ameriškimi filmskimi družbami. V začetku se je zelo težko »prebijal« in prvih pet let je delal izključno v filmski produkciji, kar pomeni, da se je ukvarjal z organizacijo, bil vodja snemanja in podobno. Potem pa se je razmerje med organizacijskim delom v filmski produkciji in režijo začelo spreminjati v prid režije.

»Uveljavil sem se le s trdim in vztrajnim delom,« nam je dejal v Ljubljani pred svojim ponovnim odhodom v München. »Snemal bom za hessenško TV celovečerni film in bom asistent znanega režiserja Rainerja Wolfhardta.« Dejaj je, da je s tem režiserjem že delal v koproducijskem filmu s Triglav filmom »Zaljubljeni hudič«. V tem filmu je nastopilo tudi precej slovenskih igralcev.

Slovenske delavke pri Siemensu, sicer članice kolektiva IBT iz Trbovelj, ne poznajo slabe volje...

S filma je prešel pogovor na naš tisk in revijo Rodno grudo, o kateri je dejal, da jo stalno bere, vendar meni o njej, da se po njegovem »preveč trudi vzbujati zdomec hrepenenje po domovini«. Po njegovem, naj bi bila Rodna gruda kot revija za »Slovence na tujem« še bolj informativna, skratka »objektiven in kritičen most med zdomec in domovino«. Posredovati bi morala zdomecu vse tisto o dogajanju v domovini, da bi lahko obdržal kontinui-

teto. »Hočem reči,« je dejal Barl, »da bi si želel tako Rodno grudo, da bi si lahko ustvaril realno sliko o bistvenih dogajanjih v domovini.«

»Na splošno — to je že tako znano,« je dejal Barl, »večina naših zdomec nima niti časa, da bi kaj več brala. Večina je odšla iz domovine, da bi čimveč prihranili. Poznam mnoge naše ljudi, ki so se zato celo odvadili kaditi in imajo na splošno zelo majhne potrebe. V takih pogojih zato bolj malo kupujejo ali naročajo naš tisk. Mnogim se zdi to luksuz, ki si ga bodo privoščili, ko se bodo vrnili v domovino. Seveda pa se zdomeci živo zanimajo, kaj je novega v domovini in še posebej v njegovem rojstnem kraju. Te novice pa največ zvedo po radiu.« To so po njegovem mnenju tudi poglavitni vzroki, zakaj naši zdomeci ne kupujejo in naročajo še več naših revij in časopisov, ko so začasno na delu v tujini.

Ob koncu pogovora, nam je režiser Barl še dejal, da bo še nadalje ostal v ZR Nemčiji. »Navadil sem se na nemške delovne navade in ugaja mi njihova točnost. Sploh pa se v njihovem delovnem ozračju dobro počutim.«

Matija Barl z ženo

Da si bomo stisnili roke na Triglavu

»Kje pa imate ženo?« smo vprašali, ko smo v Meilenu ob Züriskem jezeru stopili v veliko sobo. Vse je bilo na svojem mestu, na vsakem koraku je bilo čutiti skrbno žensko roko.

»Ha, ha,« se je zasmel Avgust Teropšič, »saj je nimam, sem še samec!«

Pravzaprav že Gustlnov poklic terja red — je vrtnar. To je videti tudi v stanovanju, kjer rož ne manjka. Pri njem torej tisto, »da je kovačeva kobilica bosa«, ne drži! Sicer pa je ta simpatični fant doma z Dolenjske in je velik prijatelj gora. Prav zato smo ga tudi poiskali in obiskali.

Avgust Teropšič je pobudnik zanimive akcije, namenjene vsem našim iz tujine. On sam in nekaj njegovih kolegov — prav tako naših fantov iz Švice, pripravlja izlet ali če hočete turo na najvišji jugoslovanski vrh — na Triglav. Misel o tem se je porodila, ko so lezli nekje v švicarske hribe, dobila konkretnejšo obliko v več razgovorih in je zdaj pred uresničitvijo.

Kdaj bo izlet, je za zdaj še težko reči, vsekakor pa letošnje poletje. Turo Gustl in njegovi kolegi dobro poznajo, za pomoč pa bodo naprosili še nekatere izkušene gornike iz domovine.

Namen akcije?

»Da bi bili veseli in srečni tistih nekaj uric, ki jih bomo preživeli v osrčju naših gora, na očaku Triglavu. Da bi si stisnili roke...«

Tu je »stisnilo« Avgusta. Za hip je umolknil, potem pa dodal:

»Upam, da nam bosta z obvestili pomagala Rodna gruda in ljubljanski radio?«

Seveda, dragi prijatelji, če kaj, potem to. Pa na veselo svidenje v kraljestvu Zlatoroga!

»Pri Lojzku« v Münchnu

Najbrž v glavnem mestu Bavarske ni veliko naših ljudi, ki ne bi vedeli za restavracijo »Pri Lojzku« v Englischgartnu. Umaknjena iz bučnega vrveža velemesta, v prijetnem zelenju, je zares ugoden kraj za sprehode. Posebno ob sobotah in nedeljah je tu vedno polno gostov, »polno« pa pomeni tudi veliko, saj ima restavracija v zaprtem prostoru in na prostem kar okrog 2000 sedežev! No, med gosti so večkrat v večini tudi naši rojaki, mislim Jugoslovani, saj vsi radi zahajajo tja, ne glede na »republiško« pripadnost.

Pa res, Lojzka naj še predstavimo! To je naš rojak Alojz Bremsak iz Rogaške Slatine — kamor vedno rad »skoči« — ki s svojim simpatičnim nastopom takoj osvoji goste. Zares, pravi »oštir«! Pravi jo pa tudi, da je izvrsten muzikant, ki, če je treba, raztegne meh, da je veselje!

»Meh« pa ima — kot za rezervo — kar na mizi v kuhinji!

»Ali ste sicer po poklicu gostinec?« sem vprašal.

»Kje pa, doma sem bil glasbenik. Imel sem svoj ansambel in z njim veliko vandral po svetu. Z nami je pel tudi nestor jugoslovanskih popevkarjev Ivo Robić. Ampak tako potepanje mi ni ugajalo, saj je zaradi njega trpelo tudi moje družinsko življenje. Pa sem se ustalil tukaj in zdaj že precej let dobro delam.«

Na odru v velikem restavracijskem prostoru je kar bobnelo spričo »električarjev«, ki so igrali za ples. To so bili kuštravi fantje iz Varaždina, instrumente jim je pa kupil gospodar Bremsak s tem, da jih bodo z igranjem odslužili.

»Veste, tu večkrat igrajo ansambli iz Jugoslavije. Tudi Avseniki so že nastopili pri meni, še bolj v začetku, zdaj so pa predragi.«

Urednik izseljenske oddaje na ljubljanskem radiu Ernest Petrin se pogovarja z ing. Adolfom Magdičem

Skupina delavcev IBT v tovarni BMW v Münchnu

Med skupščino jugoslovanskega kluba v Zürichu

V Schweningnu smo se srečali s predsednikom tamkajšnjega jugoslovanskega kluba R. Pavlino

»Ali temu domačemu vzdušju, ki ga dosežete z glasbo, prispeva tudi domačnost v hrani in pijači?«

»Mislim da, saj pri meni domačih specialitet, pa naj si bo to kapljica ali prigrizek, nikoli ne manjka. Posebno meso z žara gre dobro v promet.«

No, mi smo pa obsedeli pri »Lojzkovi plošči«. Ni čudno, če se naša dekleta in fantje radi oglašajo »Pri Lojzku«.

Spoznavni znak »Delo!«

»Ker se še nikoli nismo videli, bom imel v roki časopis Delo,« je zapisal v pismu Slovenski izseljenski matici ing. Adolf Magdič iz Nürnberga. »Dobimo se pa pred glavno železniško postajo.«

Osem oči — bili smo namreč štirje — je napeto gledalo po možeh pred postajo v Nürnbergu, a takega z Delom ni bilo. Nazadnje se ustavi nasmejan možak in nas ogovori po slovensko:

»Najbrž se mi iščemo!«

Pa smo se res. To je bil Adolf Magdič, inženir pri Siemensu, v Nemčiji pa živi že nad deset let.

»Ali je tu kaj več Slovencev?« smo se pozanimali.

»So, ampak ne toliko kot v Stuttgartu. Je pa v Nürnbergu zelo veliko drugih Jugoslovancev. Če se ob sobotah sprehajate po mestnih ulicah, na vsakem koraku slišite srbohrvatsko govornico. Največ jih je zaposlenih pri Siemensu, potem pri MAN in v raznih uslužnostnih podjetjih.«

»Kakšno pa je vaše delo?«

»Kot sem že rekel, delam pri Siemensu kot inženir. Projektiram in izračunavam

velike transformatorje. Pred nedavnim sem preračunaval za termoelektrarno Šoštanj velik transformator.«

»Toliko let ste že tu, pa še inteligent povrh, gotovo znate zelo dobro nemško. Ali to svoje znanje tudi posredujete drugim našim ljudem?«

»Seveda, vsak teden imam tečaja nemščine, enkrat za Albance s Kosova, enkrat pa za Srbe iz Kruševca in okolice. Učenje dobro napreduje, saj so to sami mladi ljudje, poleg tega pa moram reči, da imajo smisel za jezik.«

»Gotovo ste že poročeni?«

»Seveda, imam dve hčerki.«

»Pa znata slovensko?«

»Oja, znata, slovensko govorita, kadar sem jaz doma, žena je namreč domačinka. Malo težav že imata, saj hodita tudi v nemško šolo, ampak sem zadovoljen, da znata toliko, več se bosta pa še naučili.«

V kolodvorski restavraciji smo potem še malo posedeli. Malce bolj smo bili glasni, zato je natararica vprašala v lepi štajerski: »Kaj želite?« — Pa pravijo, da svet ni majhen!

Slovenski Švicar ali švicarski Slovenec!

Da ne bo pomote — Gianni Poggiolini je pravi Švicar, ampak slovensko pa zna in še dvojino uporablja!

Z njim smo se srečali na občnem zboru Jugoslovanskega kluba v Zürichu. Simpatičen fant, ni kaj reči!

»Kako da ste se odločili naučiti se — poleg srbohrvaščine — tudi slovenščino?«

Gianni je presenetljivo »ujel« melodijo naše govornice, le izgovorjava nekaterih besed je še malce trda.

»Poglejte, najprej sem se začel učiti srbohrvaščino. Potem sem prišel v Ljubljano, spomladi leta 1968, in sem tam ostal cel teden. Poslušal sem slovenščino in dobil veselje zanj.«

»Ali ste sicer študent jezikov?«

»Ja, študiram slovanske jezike. Poleg srbohrvaščine in slovenščine znam še malo rusko in češko.«

Na vprašanje, kaj mu je bilo pri učenju slovenščine, je Gianni povedal:

»Najtežji je bil zame akcent, pa dvojina in to, če sta v slovenščini in srbohrvaščini besedi enaki, a pomenita različno.«

»Pa vam to še povzroča preglavice?«

»Še vedno.«

Gianni Poggiolini je dobro znan tudi med našimi rojaki v Švici, saj med drugim vodi tečaj nemščine za naše fante in dekleta v Amriswilu. Na, tu gre pravzaprav za dvojno korist: Gianni prenaša svoje znanje nemščine našim, ti pa svoje znanje slovenščine njemu!

»Veste, tečaj kar lepo napreduje in sem zelo zadovoljen!«

Na vprašanje, če gre pri tem tudi za kakšno simpatijo, saj naša dekleta v Amriswilu so taka, kot se »šika«, se je samo navihano zasmejal.

Poleti bo Gianni prišel v Ljubljano. Do takrat bo z dvojino še na boljšem in tudi akcent mu ne bo več delal toliko preglavic. Je pa res prav on nemara edini Švicar, ki zna tako dobro slovensko.

Sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev na Nizozemskem

Jugoslavija ima z Nizozemsko že od leta 1957 sklenjeno konvencijo o socialnem zavarovanju, ki pa je bila takrat namenjena bolj predvojni generaciji jugoslovanskih delavcev, ki so bili zaposleni v tej državi, predvsem v njenih rudnikih. Šlo je za to, da se zagotovijo tem jugoslovanskim delavcem pravice, ki so jih bili pridobili iz nizozemskega zavarovanja, zlasti še za primer hude rudarske bolezni silihoze.

V novejšem času se je pričelo zaposlovati na Nizozemskem tudi več novih, mladih jugoslovanskih delavcev, ki zaenkrat še ne koristijo pravic iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja, pač pa predvsem pravice iz zdravstvenega zavarovanja ter do otroških dodatkov zase in za svoje družine. Tudi sicer se je pokazala potreba, da se uredi način zaposlovanja teh delavcev na Nizozemskem in da se jim zagotovi enakost v delovnih pogojih in delovnih razmerjih z domačimi, to je nizozemskimi delavci.

Tako je prišlo tudi do sklenitve sporazuma o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev na Nizozemskem, ki ga je jugoslovanska vlada ratificirala aprila letos. Sporazum ureja zaposlovanje tistih jugoslovanskih delavcev, ki se bodo šele zaposlili v tej državi, velja pa tudi za vse tiste jugoslovanske delavce, ki že delajo v tej državi.

Organa, ki jima je zaupano vodstvo zaposlovanja jugoslovanskih delavcev na Nizozemskem, sta na jugoslovanski strani Zvezni biro za zaposlovanje v Beogradu, na nizozemski strani pa Generalna direkcija za delovno silo v Amsterdamu. Ta direkcija pošilja jugoslovanskemu biroju ponudbe nizozemskih delodajalcev, ki rabijo jugoslovanske delavce. Te ponudbe morajo vsebovati vse glavne pogoje o delu, tako o kraju in vrsti zaposlitve, o potrebnih strokovnih sposobnostih in seveda o višini zaslужka. Glede na zahtevano strokovnost preskusijo jugoslovanski zavodi za zaposlovanje strokovno usposobljenost tistih jugoslovanskih delavcev, ki so se prijaviли za zaposlitev na Nizozemskem, nato pa Zvezni biro v Beogradu skupaj z nizozemskimi predstavniki dokončno izbere delavce.

Izbrani delavci morajo opraviti zdravniški pregled in mora biti zdravniški izvid vpisan na posebej dogovorjeni obrazec. Vsak delavec dobi potem na vpogled in tudi v podpis delovno pogodbo, ki se načelno sklene za 12 mesecev. V delovni pogodbi morajo biti navedeni vsi delovni pogoji in pravice iz delovnega razmerja, tako da jugoslovanski delavec že v Jugoslaviji ve, na kakšno delo odhaja in kako bo za to delo plačan.

Jugoslovanski zavod za zaposlovanje mora nato oskrbeti delavce s potrebnimi potrdili o zakonskem in družinskem stanju, da bodo lahko uveljavili svoje pravice iz konvencije o socialni varnosti, pristojni jugoslovanski organi pa izdajo delavcem jugoslovanske potne listine z veljavnostjo prav tako 12 mesecev. Nizozemsko konzularno predstavništvo izda jugoslovanskim delavcem brezplačen vizum.

Prevoz jugoslovanskih delavcev na Nizozemsko organizirata skupaj jugoslovanski biro za zaposlovanje in nizozemska generalna direkcija za delovno silo. Po potrebi določi jugoslovanski biro za zaposlovanje vodjo skupine, posebno če gre za večje število delavcev. Prevozni stroški so za delavce brezplačni in se jim ne smejo v nobenem primeru odbiti od njihovega zaslужka na Nizozemskem.

Kakor vsi podobni sporazumi zagotavlja tudi ta sporazum jugoslovanskim delavcem enakopravnost z domačimi, to je nizozemskimi delavci v delovnih razmerjih in delovnih pogojih, poleg tega pa tudi enakopravnost v kulturnem in družbenem življenju tako, da bi se lahko čimprej enakovredno vključili v nizozemski način življenja.

Možnosti zaposlovanja v Norveški

Z Norveško Jugoslavija nima dozdej sklenjenega nobenega dvostranskega sporazuma s področja socialne varnosti, torej niti sporazuma o zaposlovanju, niti sporazuma o socialnem zavarovanju. Vzrok te-

mu je po eni strani sorazmerno majhno število jugoslovanskih delavcev v tej državi (konec leta 1970 jih je bilo — skupaj z družinskimi člani okoli 1.150, kar je približno 170 več kot v prejšnjem letu), po drugi strani pa tudi restriktivna politika norveške vlade glede zaposlovanja tuje delovne sile (vseh tujih delavcev je bilo konec leta 1970 v Norveški 16.600, od tega največ Dancev, Švedov, Britancev in Nemcev).

Od jugoslovanskih delavcev jih je največ (40 %) zaposlenih v industriji (metalurški, tekstilni in gumarski), približno toliko tudi v gostinstvu. Ostanek je zaposlen v bolnišnicah, raznih uslužnostnih dejavnostih in pod. Po nacionalnosti je od Jugoslovancev največ zaposlenih Hrvatov, nato Srbov in Makedoncev, najmanj pa je Slovencev (ca. 3 %).

V Norveški skoraj ni zaposlovanja »na črno«, ker so norveške oblasti tu izredno stroge. Tuji delavec se lahko zaposli v Norveški le z delovnim dovoljenjem nekega norveškega diplomatsko-konzularnega predstavništva v tujini, pri čemer mora imeti tuji delavec zagotovljeno stanovanje v Norveški. Kolektivno zaposlovanje dovoljuje norveška direkcija za delo le v primeru, če tisto podjetje zagotovi delavcem enake plače, kakor jih imajo norveški delavci, oskrbi predhodni zdravniški pregled in obvezno organizira tečaj norveškega jezika. Spričo težavnih stanovanjskih prilik v Norveški lahko le malo podjetij izpolni postavljene pogoje. Zato je v letu 1970 prišlo le v dveh primerih do takšne zaposlitve jugoslovanskih delavcev na Norveškem: približno po 40 naših delavcev se je zaposlilo v neki tovarni gum pri Oslu in prav toliko v nekem metalurškem podjetju v samem Oslu. Čeravno je število jugoslovanskih delavcev v Norveški zaenkrat sorazmerno majhno, pa se polagoma to število vendarle veča in bo kmalu potrebno misliti tudi na sklenitev sporazumov o socialni varnosti tudi s to skandinavsko državo, morda zaenkrat vsaj v takšnem obsegu, kakor je bilo to storjeno s sosednjo Švedsko. Mnogi jugoslovanski delavci, ki se zaposlujejo v tej državi, namreč trdijo, da se sploh ne bi zaposlili v tej državi, ko bi bili vedeli, da takih sporazumov med obema državama še ni. S.

Nova banka za tujce v Berlinu

Nemške banke so pred kratkim odprle v Berlinu novo poslovalnico »Disconto Bank«, ki je posebej namenjena delavcem iz Jugoslavije, Turčije in Tunizije. Tuji delavci se v tej banki lahko sporazumejo v domačem jeziku.

V Berlinu živi veliko število jugoslovanskih delavcev, od katerih mnogi ne znajo nemškega jezika, zato bo imela ta poslovalnica nedvomno tudi med Jugoslavani precej uspeha. Prav bi bilo, da bi v Berlinu odprla svoje zastopstvo tudi kaka jugoslovanska banka.

R. L., Berlin W.

Zaradi poljuba v zapor

Dvajsetletni jugoslovanski delavec Marko Bošković je že dalj časa živel s svojim očetom v Uetendorfu v Švici, kjer sta bila oba zaposlena. Marko je bil lani obsojen na mesec dni zapora, ker je javno poljubil mladoletno dekle. Poleg zaporne kazni mu je prepovedano bivanje v Švici do 15. januarja 1973. Kakšen je Markov hudi prestopok? Lani je pospremil domov svojo mlado znanko, takrat še ne 16-letno domačinko Helgo, Aeberhard. Ob slovesu jo je pred vežnimi vrati precej vroče poljubil. To je opazil sosed, ki je ta »zločin« prijavil policiji.

Sodnik je po tamkajšnjih zakonih našega mladega rojaka obsodil. Fant se ni mogel niti zagovarjati, saj ni imel zagovornika, pa tudi jezika ne zna. Prav nič ni pomagalo, da so se zanj zavzeli starši »žrtve«, ki so menili, da je takšnih prestopkov brez števila vsak dan in da so to počenjali tudi sami v mladih letih. Tudi sodniku je bil Marko simpatičen, a kaj, paragraf je pač paragraf. Tudi ugovori in prošnje njegovih sodelavcev iz gradbenega podjetja, kjer je zaposlen, niso nič zalegli. Marko je dobil rdeč listek, ki jih izdaja policija za inozemce, ki so bili kaznovani. Na njem je napisano: »Njegovo obnašanje je privedlo do sodbe in obsodbe.« Šele čez dve leti se bo Marko spet lahko zaposlil v Švici.

Zaposlovanje Jugoslovancev v Italiji

V sosednji Italiji, predvsem v pokrajini Furlanija-Julijska krajina, je zaposlenih že precejšnje število jugoslovanskih delavcev, predvsem iz Slovenije. Postopek pri izdajanju potrebnih delovnih dovoljenj pa je bil do pred kratkim še zelo zapleten, zato je bilo veliko naših delavcev tam zaposlenih na črno. Pred nedavnim pa je italijansko ministrstvo za delo sprejelo nekaj zahtev delodajalcev in deloma olajšalo zaposlovanje Jugoslovancev. Tako bodo delodajalci v Furlaniji-Julijski krajini po novem lahko omejili prednostno iskanje delovne sile le na svojo deželo, medtem ko so morali prej dati prednost delovni sili, ki bi bila na razpolago kjerkoli v Italiji. Z drugimi besedami bo lahko delodajalec, ki bi ne našel primerne delovne sile v Furlaniji-Julijski krajini, lahko zaposlil jugoslovanske državljane, ne da bi moral prej iskati primerne delavce v vsej Italiji. Postopek zaposlovanja Jugoslovancev v Italiji je tako znatno skrajšan in poenostavljen.

Zdomci in drugi kongres samoupravljalcev

V soboto, 8. maja, dopoldne, se je v sarajevski dvorani Skenderija končal drugi kongres samoupravljalcev Jugoslavije. Več kot dva tisoč delegatov je soglasno sprejelo 28 resolucij, predlagalo, naj Tito ostane dosmrtni predsednik republike, in razglasilo 27. junij za dan samoupravljalcev.

V Sarajevu je bilo tudi 42 predstavnikov naših zdomcev, ki so prišli iz ZR Nemčije, Avstrije, Francije, Švedske, Švice, Nizozemske, Belgije in Danske. Dobili so sicer kongresne značke in uradne dnevnice, toda organizatorji kongresa nekako niso vedeli, kam bi z njimi, zato so se zbrali ločeno od ostalih delegatov v stavbi bosensko-hercegovskih sindikatov nasproti Skenderije.

Namesto da bi v delovnih skupinah kongresa razpravljali o samoupravljaljskih tegobah in načrtih — kot delovna sila v kapitalističnih državah seveda trenutno niso jugoslovanski samoupravljalci — so govorili med seboj o zahtevi po aktivni in pasivni volilni pravici v Jugoslaviji, o nezadovoljivem delu naših socialnih delavcev v ZR Nemčiji, o receptu za delo-

vanje jugoslovanskih klubov, o obrambi pred nasiljem Jelićevih političnih emigrantov, o zagotovitvi varstva in šolanja svojih otrok, o jugoslovanskih ukrepih, ki bi jim ublažili bivanje v tujini, in o mnogih drugih tegobah in neprijetnostih.

Na pripombo, da bodo imeli možnost pogovarjati se s članom ZIS Ivom Jerkićem in predsednikom zveznega sveta za delo Antonom Polajnarjem, je eden od delegatov iz Nemčije odvrnil:

»Ne iščemo nobene milosti, ampak svoje pravice, ki bi jih morali zajeti tudi ustavni amandmaji in kongresne resolucije. Kot presežek delovne sile smo odšli v tujino, v Jugoslaviji pa nalagamo svoje prihranke. Zato ne moremo govoriti o priložnosti za pogovor, ampak bi morali delovati v okviru kongresa kot enakopravni delegati.«

Do pogovora je potem vendarle prišlo, glede statusa predstavnikov pa se do konca kongresa ni kaj bistveno spremenilo.

(Večer)

Jugoslovani na Norveškem

Na Norveškem se je zadnje čase pojavilo določeno pomanjkanje delovne sile, zato so se v deželi razvile živahne razprave o zaposlovanju tujcev. Na koncu so sklenili, da kljub vsemu ni še potrebno tujcem na široko odpirati vrat, ker bi se s tem v deželi pojavili tudi novi socialni problemi. Ob koncu preteklega leta je bilo na Norveškem skupno zaposlenih okrog 16.000 tujih delavcev, med katerimi je tudi 1.158 Jugoslovancev. To število ne narašča zaradi precejšnje fluktuacije naših v ZR Nemčijo, Švedsko ali Dansko, kjer so boljše pogoji, večji zaslužki in ugodnejše podnebje. Določen del od skupnega števila naših delavcev na Norveškem je zaposlen v norveški trgovski mornarici, nekaj pa v metalurgiji, tekstilni industriji in industriji gume. Nekateri problemi, ki se pojavljajo, izvirajo predvsem iz dejstva, da med Jugoslavijo in Norveško ni bila podpisana konvencija o socialnem zavarovanju.

Na avtomobilski cesti

1. Kje je dovoz k avtomobilski cesti?
2. Dovoz za avtomobilsko cesto je 2 km od tod. (100 m dalje boste našli smerokaz.)
3. Ali se peljemo desno v...?
4. Koliko kilometrov je do...?
5. Ali moramo voziti naravnost ali zaviti na desno (levo)?
6. Ali je v bližini kaka garaža?
7. Kam lahko postavim avto?
8. Koliko stane parkiranje?
9. Kje je tu popravljavnica avtomobilov (servis)?
10. Operite avto!
11. Motor se premočno segreje.
12. Motor udarja.
13. Ali je treba del menjati?
14. Imate originalne nadomestne dele?
15. Ali je treba tesnilo pri motorju menjati?
16. Ali lahko kontrolirate baterijo?
17. Zaganjač ne funkcionira.

Auf der Autobahn

1. Wo ist die Einfahrt zur Autobahn?
2. Die Einfahrt ist 2 km von hier entfernt. (100 m weiter werden Sie einen Wegweiser finden.)
3. Fahren wir rechts nach...?
4. Wieviel km sind es bis...?
5. Muß man geradeaus fahren oder nach rechts (links) abbiegen?
6. Ist eine Garage hier in der Nähe?
7. Wohin kann ich das Auto stellen?
8. Wieviel kostet das Parken?
9. Wo ist hier eine Reparaturwerkstätte (Service)?
10. Waschen Sie den Wagen!
11. Der Motor erhitzt sich zu stark.
12. Der Motor klopft.
13. Muß man den Teil auswechseln?
14. Haben Sie Original-Ersatzteile?
15. Muß man die Motordichtung auswechseln?
16. Können Sie die Batterie kontrollieren?
17. Der Anlasser funktioniert nicht.

18. Tu je treba popraviti plašč.
19. Preglejte vodo v bateriji!
20. Preglejte zavore!
21. Treba je očistiti vplinjač.
22. Ali lahko preizkusite avto?
23. Ali je avto pripravljen?
24. Ali je račun pripravljen?
25. Koliko moram plačati?
26. Imel sem nesrečo (okvaro).
27. Avto se nahaja 6 km od...
28. Ali lahko pošljete mehanika ponj?
29. Ali se lahko peljem z vami?
30. Moj avto je zaradi vaše krivde poškodovan.
31. Prišel sem z desne in sem zato imel prednost.
32. Sledi kolesa neizpodbitno označujejo položaj avtomobilov.
33. Oprostite, mi hočete, prosim, povedati svoje ime?
34. Tu je moje ime in moj naslov.

18. Hier ist ein Reifen zu reparieren.
19. Kontrollieren Sie das Wasser in der Batterie!
20. Sehen Sie die Bremsen nach!
21. Man muß den Vergaser reinigen.
22. Können Sie den Wagen ausprobieren?
23. Ist das Auto vorbereitet?
24. Ist die Rechnung fertig?
25. Wieviel muß ich bezahlen?
26. Ich habe einen Unfall (eine Panne) gehabt.
27. Das Auto steht 6 km von..
28. Können Sie einen Mechaniker hinausschicken?
29. Können Sie mich mitnehmen?
30. Mein Wagen ist beschädigt durch Ihre Schuld.
31. Ich kam von rechts und hatte daher das Vorfahrtsrecht.
32. Die Reifenspuren verzeichnen einwandfrei die Stellung der Autos.
33. Verzeihen Sie, wollen Sie mir bitte Ihren Namen geben?
34. Hier haben Sie meinen Namen und meine Adresse.

A. Izgovor črk v nemških besedah:

Za izgovor nemških črk uporabite pravila, ki so v številnih Rodne grude, letnik 1970. Dodatno: *h* se ne izgovarja v besedah: 1. Einfahrt, Autobahn;

3. in 5. Fahren; 6. Nähe; 25. bezahlen; 27. steht; 29. mitnehmen; 31. Vorfahrtsrecht; 33. Verzeihen, Ihrer; 37. Kühler, sehen.

B. Pomen nemških besed:

1. die Einfahrt — dovoz
die Autobahn — avtomobilska cesta
2. entfernt — oddaljen
der Wegweiser — smerokaz
5. abbiegen — zaviti
6. die Nähe — bližina
7. stellen — postaviti
8. das Parken — parkiranje
9. die Werkstätte — delavnica

10. waschen — umiti
11. sich erhitzen — segreti se
12. klopfen — udarjati, tolči
13. auswechseln — menjati
14. der Ersatzteil — nadomestni del
15. die Motordichtung — tesnilo pri motorju
17. der Anlasser — zaganjač
18. der Reifen — plašč
reparieren — popraviti

20. nachsehen — pregledati
21. der Vergaser — vplinjač
reinigen — čistiti
22. ausprobieren — preizkusiti
23. vorbereitet — pripravljen
26. der Unfall — nesreča
die Panne — okvara
28. hinausschicken — poslati
30. beschädigt — poškodovan
die Schuld — krivda

31. daher — zato
das Vorfahrtsrecht —
prednost
32. die Reifenspur — sled kolesa
verzeichnen — označiti
einwandfrei — neizpodbitno
33. verzeihen — oprostiti
34. Der Name — ime

Belgija Nov odbor društva Jugoslavija

Nov društveni lokal društva sv. Barbare

Društvo sv. Barbare v Eisdenu je imelo 14. marca svoj letni občni zbor. Pogovorili smo se o veselih in žalostnih dogodkih v okviru društva v preteklem letu. Tri člane smo z žalostjo spremili na zadnji poti. To so bili: Janez Duh, Joso Balun in Terezija Klavžer. Njihov spomin smo počastili z enominutnim molkom. Poročilo blagajnika pa nas je zadovoljilo, saj je povedal, da je stanje društvene blagajne ugodno. Predsednik se je zahvalil odboru za složno delo in članom za udeležbo na prireditvah in pogrebih članov. Volitve novega odbora je vodil častni predsednik Pankracij Špital, zapisnikar pa je bil častni član Andrej Stradovnik. Izvoljen je bil naslednji odbor: predsednik Avgust Tanjšek, podpredsednik Alois Pečar, tajnik Jean Smrke, namestnik Alois Rak, blagajnik Franc Trkaj, namestnik Franc Kantužar. Za preglednika računov sta bila izbrana rojaka Mrgole in Cepin.

Sklenili so, da se društveni lokal — pisarna, knjižnica in ostalo imetje društva preseli k tajniku Jeanu Smrketu, ki jim je dal zato na voljo ustrezno sobo. Tako bo odslej sedež društva sv. Barbare v Eisdenu na Kruinderswegg 86, 3640 Eisden. Društvena knjižnica je na tem naslovu odprta ob delavnikih od 9. do 18. ure, ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 12. ure. Knjige so na razpolago vsem rojakom. V bodoče bo na tem naslovu uradoval tudi konzul ob konzularnih dnevih, t.j. zadnjo soboto, vsak drugi mesec. Prvi konzularni dan v Smrketovi hiši je bil v soboto 24. aprila, naslednji pa bo zadnjo soboto v juniju. G. konzul daje rojakom vse potrebne informacije — o zaposlovanju, socialnem zavarovanju itd., podaljša potne liste, oziroma izdaja nove, piše prošnje itd.

Društvena pisarna sprejema tudi naročila za knjige, revije in časopise ter na željo posreduje pošiljanje denarnih nakazil.

Odbor

Kulturno prosvetno društvo Jugoslavija v Seraingu je imelo 28. marca svoj letni občni zbor. V novi odbor so bili izvoljeni: za predsednika Mitar Zajkovski, za podpredsednika Ante Kurević, za tajnika Stipe Kurević, za blagajnika pa Marko Susilović. Socialno sekcijo bo vodil Alojz Žnidaršič, kulturno zabavno sekcijo Vojislav Mandušić, za sekcijo, ki bo skrbela za izlete in prirejanje razstav bo odgovoren Tomo Kostenjak, za predstavnika mladinske sekcije pa je bila izvoljena Ljiljana Mamić.

ZDA

Izbrali so »ženo leta«

Vsak slovenski narodni dom v Clevelandu izbere v zadnjih letih izmed najbolj zaslužnih članov svojega »moža leta«. Federacija slovenskih narodnih domov, ki združuje vseh devet hramov slovenske kulture v tem ameriškem mestu, pa je letos namesto »moža leta« izvolila »ženo leta«. Te počastitve je bila deležna rojkinja Carl Josephine Stwan, rojena Zehnerjeva, ki je že dvajset let članica direktorija Slovenskega narodnega doma na St. Clair cesti in članica ženskega odseka. Slavje je bilo na prvi pomladni dan, 21.

Žena leta 1971 v Clevelandu — Josephine Zehner-Stwan

Skupina mladih plesalk: Judith Zugel, Cynthia Ann Ross, Francine Gorjanc, Pat Hlebak in Barbara Turkovich

marca. Udeležilo se ga je nad sedemsto ameriških Slovencev. Prirejen je bil slavnosten banket, združen s kulturnim programom. Organizatorja slavja sta bila Charles Ipavec in Tony Petkovšek. V kulturnem programu so sodelovali: trio krožka 77 SNPJ, duet pevskega zbora Triglav, kvartet pevskega zbora Planina in trio Glasbene matice.

Prvi ples

Slovenska naselbina v Clevelandu je spet doživela nekaj novega. V veliki plesni dvorani hotela Sheraton se je letos, 27. februarja, na svojem prvem plesu predstavilo javnosti devet slovenskih deklet, mladih članic Slovenske narodne podporne jednote. Organizator prireditve je bila SNPJ, »Cleveland Youth Board«. V svečanih belih oblekah, z rdečimi nageljni v naročju so prihajala dekleta v spremstvu očetov v dvorano in se vsaka posebej osebno predstavila gostom, ki se jih je zbralo blizu tristo. Tako so ta dan uradno vstopile v družabno življenje mlade slovenske lepotice: Amelia Bradačeva, Francine Gorjančeva, Pat Hlebakova, Carol Kozloski, Judy D. Lipovičeva, Jeannie Lokarjeva, Cynthia Ann Rossova, Barbara Turkovicheva in Judit Žugljeva. Na slavju je sodelovalo osem godbenikov, ki jih je vodil naš »kralj polke« Frank Jankovič. Podoben reprezentančni ples je lani v ma-

Pevski zbor »Zarja« ob svojem letošnjem nastopu

ju priredil tudi clevelandski krožek Slovenske ženske zveze in na njem predstavil trinajst svojih mladih članic.

Pomladansko veselje pri Zarji

Najstarejši slovenski pevski zbor Zarja v Clevelandu je priredil v letošnjem marcu v Slovenskem delavskem domu na Recherjevi cesti »Spring Frolic« — kar se po naše pravi Pomladansko veselje. To je bila prijetna družabna prireditev, ki je povezovala večerjo, krajši koncertni del in ples. Lepo je uspela. Nastopajoči so bili odlični. Obiskovalcev pa toliko, da je bila kar gneča. Rojak Feliks Štrumbelj nam je s prireditve poslal nekaj uspešnih slik, od katerih eno objavljamo.

Naši se uveljavljajo

Mladi Slovenec Clarence Zaitz, sin rojaka Antona Zaitza, ki je bil svoječasno redni dopisnik Prosvete, Proletarca, Enakopravnosti in nekaterih drugih slovenskih listov v ZDA, se je tudi »vrgel po očetu«. V časnikarstvu se uspešno uveljavlja že vrsto let. Sodeloval je pri raznih listih, izdajal več let tednik, zdaj pa je zaposlen kot poročevalec pri United Press International. Clarence Zaitz vodi poslovalnico tega časopisnega podjetja v Salemu, glavnem mestu države Oregon.

Dva nova grobova

V bolnišnici v No. Braddocku v Penn. je letos, 4. februarja, umrl eden najbolj vnetih zastopnikov Prosvete in naših publikacij, Frank Cvetan. Vrsto let je kopal premog v Pennsilvaniji in se nekoč pri delu tudi hudo ponesrečil. Bil je klen mož, vnet narodnjak. V okolici Mc Keesporta, Johnstowna in drugod je bil splošno znan in priljubljen. Bolehal je že nekaj časa, a vendar je njegova smrt prišla nepričakovano. Saj nam je še ob novem letu pisal in poslal obračun za naročnike ter v pismu zaželel veliko uspehov pri širjenju publikacij. Nismo slutili, da se bo komaj nekaj tednov kasneje končala njegova življenjska pot. Moža poštenjaka, ki je veliko storil za širjenje našega naprednega tiska med ameriškimi rojaki, bomo ohranili v častnem spominu.

Dne 9. marca je v New Smyrna Beach na Floridi umrla naša dolgoletna naročnica, znana društvena delavka Mary Suglicheva. Kjer koli je živela — najprej v Chicagu in zatem v Washingtonu, »se je živo udeleževala pri društvenem delu. Enako delovna je bila tudi po preselitvi na Florido. Bila je članica društva št. 603 SNPJ v Samsuli, krožka št. 2 Progresivnih Slovenk in kluba upokojencev. Pridno je tudi dopisovala v Prosveto. Rada je prihajala na obisk v Slovenijo in se vselej oglasila tudi na uradu Matice, da smo prijateljsko pokramljali. Še predlani smo

se srečali, ko je pripeljala s seboj v Slovenijo na obisk tudi svojo vnukinjo. Zdaj se žal ne bomo srečali nikoli več. Za njo žalujejo sin in dve hčerki, deset vnukov in devet pravnukov — vsem izrekamo iskreno sožalje.

Francija

Zlati jubilej pri Martinčičevih

Naš dolgoletni dopisnik in naročnik, znani rojak Jože Martinčič iz Lensa je s svojo soprogo Ano 18. maja letos praznoval zlati jubilej skupne življenjske poti. Kakor nam je rojak Martinčič povedal ob neki priliki, ima mesec maj, ki se začne z delavskim praznikom, precejšen pomen v njegovem življenju. Maja 1919 je postal član KPJ. Danes je francoski komunist z veteransko karto. Maja 1921 je bil izvoljen za rudarskega poverjenika. Maja 1923 sta se z ženo Ano izselila v Francijo in se v Lensu naselila v rudarski hišici, kjer so odrasli njuni otroci in živita še danes. Maja 1923 je začel delati v tamkajšnjem rudniku. Maja istega leta je postal član francoskih sindikatov. Maja 1953 je bil upokojen. Maja 1960 je zdravniška komisija dognala, da je sto odstotni invalid — težko bolan za rudarsko boleznijo silikozo.

To so veseli in žalostni maji rojaka Martinčiča.

Ob letošnjem veselem majskem jubileju, ki sta ga slavila s soprogo Ano, obema toпло čestitamo in srčno želimo, da bi oba doživela še dolgo vrsto let in prijetnih, veselih majskih jubilejev.

Uredništvo

Kanada

Združenje »Bratstvo-Jedinstvo« bo zgradilo dom

Kanadsko-jugoslovansko kulturno združenje »Bratstvo-Jedinstvo« v Torontu je imelo letos 28. marca svoj letni občni zbor. Ugled tega združenja je vse večji tako med kanadskimi domačini kakor tudi med našimi ljudmi, ki so naseljeni v Kanadi. V živahni razpravi so na občnem zboru izoblikovali predlog za graditev doma, kakor tudi za ustanovitev šole za otroke naših rojakov. Sklenili so, da se kupi primerna stavba ali zgradi nov dom združenja. Letošnje leto pa so proglasili za kampanjsko leto, v katerem bodo zbirali prispevke za gradnjo doma. Mnogi od nav-

zočih rojakov so že na občnem zboru izjavili, da so pripravljene z večjimi prispevki kot s svojimi akcijami sodelovati pri gradnji društvenega doma, ki naj postane bodoče središče vseh rodoljubnih Jugoslovancev v Kanadi.

Za glavnega predsednika združenja je občni zbor soglasno izvolil Mila Naumovskega, za tajnika pa Mihaila Miličevića. V predsedstvu so še: Ivan Kovač, Mirko Todorovič, Milan Milutinovič in Ivan Nemanich. V tajništvu pa Marija Kovač in Peter Kovačević.

Občni zbor je poslal posebno pozdravno pismo vsem izseljenskim maticam v stari domovini.

Violinist filharmoničnega orkestra Frank Slejko

Argentina

»Tam, kjer so me zibali...«

S tem glasbenim motivom se je dvignila zavesa na proslavi 45-letnice Slovenskega kulturnega društva Ljudski oder v Villa Devoto. Z odra nas je pozdravila slovenska dežela. V ozadju planine, ob straneh pa naše tipične hišice z rdečimi nageljni na oknih.

Fantje s harmonikami so veselo zarajali z dekleti. Naj omenim le nekaj prizorov od vseh, ki so nam vsak zase toplo segli v srce: »Soča voda je šumela«, »Dekle odpiraj kamrico«, »Se kiklico prodala bom«, »Prej pa ne gremo dam«, »Jaz in ti pa židana marelja«. To zadnjo točko so

plesala dekleta v slovenskih narodnih nošah z rdečimi kranjskimi marelami. Ves nastop je gledalcem zelo ugajal in 35 minut trajajoči balet so nagradili z dolgotrajnim aplavzom. Prireditve se je udeležil tudi jugoslovanski konzul. Zaradi izrednega uspeha so balet ponovili na proslavi državnega praznika, 29. novembra, ki je bila v veliki moderni dvorani Coliseo v središču Buenos Airesa. (O tej proslavi smo v Rodni grudi že poročali. Op. ur.)

Po proslavi sem poiskal g. Čarmana, ki vodi folklorno skupino. Najprej sva govorila o folklorni skupini. Ker fantje in dekleta niso poklicni plesalci, je bilo treba precej truda, da jih je primerno pripravil. Tudi čas je priganjal, saj ga je bilo le za deset vaj. Plošče s slovensko glasbo niso povsem ustrezale. Treba je bilo izbirati in kombinirati, zatem pa izbrane motive razvrstiti v skladno koreografijo ter jih povezati v celoto.

Kje in kdaj ste začeli plesati?

V ljubljanski operi. Moj baletni učitelj je bil Peter Golovin, ki je bil izredno sposoben in ustvarjalen. Bili smo štirje fantje in osem deklet. Res skromno število za državno opero. Njen ravnatelj je bil takrat Mirko Polič. Razen na baletnih večerih smo plesali tudi v operah in operetah, ki so zelo ugajale in seveda tudi primerno polnile blagajno. Garali smo v pravem pomenu besede. Želja, da se izpopolnim in spoznam druge odre, mi je bila izpolnjena, ko sem bil sprejet v znamenito milansko Scalo. Tam sem delal osem let. Zatem sem z baletno skupino odpotoval v Argentino. Koreografinja je bila Iliana Leonidov, ustanoviteljica rimske baletne šole. Orkester je vodil Mario

Šijanec, ki je zdaj direktor orkestra v Teatro Argentino v La Plati, kjer sodelujem kot solist.

Kako gledate zdaj po mnogih letih na našo slovensko dramsko in operno umetnost?

Če pomislim na predstave naše male Opre in Drame v Ljubljani v primerjavi s tukajšnjimi odri, moram iskreno čestitati vodstvu in ansambloma. Zares odlični umetniki! Saj kvalitetno izvajajo ves svetovni program opernih in dramskih del.

Kljub zaposlenosti ste žrtvovali čas za našo folklorno skupino. Ali vas to delo veseli?

Vedno sem pripravljen sodelovati v prid naše emigracije s slovenskimi plesi. Tako vsaj malo pripomorem pri ohranjanju našega narodnega blaga med rojaki, ki že dolgo žive zunaj naših domačih meja.

Nameravate za vselej ostati v Argentini?

Nikakor! Preveč ljubim svojo domovino, da bi je ne videl več. Želim se vrniti v Slovenijo, kjer sem preživel mladeniška leta. Kljub večletni odsotnosti je v meni ves živ spomin na moje rojstno mesto — belo Ljubljano. S.

Avstralija

Družabni center Jadran

V Avstraliji so v Redfernu, ki je v predmestju Sydneya, odprli nov družabni center s kavarno imenovano Jadran. Glavni namen tega centra je, da vzpostavlja vezi med osamljenimi novimi priseljenci in staronaseljenci. Pobudo za ustanovitev je

Ob desetletnici kluba slovenskih upokožencev v Euclidu: (od leve proti desni) sodnik August Prijatelj, euclidski župan Hary J. Knath, slovenski občinski svetnik Stanley Zagorc, Frank Cukajne, Edward Eckart, Milan Jakšič, administrativni direktor Anthony Suštaršič, predsednik kluba Krist Stokel, zapisnikar Frank Cesen in poslanec George Vojnovič

sprožil tmkajšnji socialni delavec, ki je videl težak položaj in veliko osamljenost novih priseljencev — predvsem mladih Jugoslovanov. Upravitelj centra govori poleg angleščine še srbohrvaščino, francoščino in italijanščino. V začetku bo kavarna Jadran odprta ob koncu tedna, ob petkih, sobotah in nedeljah zvečer. Gostom bodo stregli s kavo in brezalkoholnimi pijačami in pecivom. Na voljo jim bodo družabne igre, domače plošče, časopisi in revije. Tam bodo osamljeni ljudje našli prijateljsko družbo. Pogovorili se bodo s sebi enakimi. Dobili bodo lahko tudi vse informacije, ki jim bodo pomagale uspešno reševati probleme in težave. V okviru tega centra nameravajo kasneje organizirati tudi razne tečaje, kakor na primer tečaj za pouk angleščine. Ime Jadran so za center izbrali predvsem zato, ker je blizu našim rojakom, obenem pa znano tudi ljudem iz drugih dežel.

Prehodni dom za priseljence in slovenska šola

V Avstraliji živi že petnajst let slovenski frančiškan p. Bazilij Valentin. Z mladim patrom Stankom Zemljakom delujeta med Slovenci, ki so naseljeni v Viktoriji, Južni Avstraliji in Tasmaniji. V državi Viktoriji je naseljenih 7 do 8 tisoč Slovencev, v mestu Melbournu pa jih živi in dela blizu pet tisoč. V vseh treh navedenih državah pa jih je okrog deset do dvanajst tisoč. V stavbi nekdanje poboljševalnice, ki mu jo je dala pred leti na razpolago tamkajšnja škofija, je pater Bazilij uredil prehodni dom za naše mlade priseljence, imenovan Baragov dom. V njem dobe začasno zatočišče in toplo hrano novi priseljenci, ki so začasno brez doma in potrebni pomoči. Ta prehodni dom deluje že deset let in v tem času je nudil zavetje že blizu tisoč našim novim priseljencem. V domu stalno živi 30 do 40 priseljencev, nekaj jih pa še od drugod prihaja na hrano, ki jo pripravljajo redovnice, ki živijo v bližnjem Slomškovem domu. Tam dve slovenski redovnici vodita otroški vrtec in dopolnilno šolo za pouk slovenskega jezika. To doopolnilno šolo obiskuje 30 do 40 otrok naših izseljencev. Nekateri od teh otrok prihajajo tudi iz zelo oddaljenih krajev. Pred nekaj leti so si Slovenci v Melbournu zgradili svojo cerkev sv. Cirila in Metoda, o čemer smo v Rodni grudi že poročali. Cerkev stoji poleg prehodnega doma za priseljence. Zgrajena je v alpskem slogu. Pod cerkvijo je dvorana, v kateri ima Slovenski klub svoje kulturne prireditve.

Pevski zbor »Agrupacion Coral Buenos Aires« ob nastopu na proslavi »Ljudskega odra«

Brazilijska

Podjetni »Yanes« iz Sao Paula

Velika večina naših izseljencev v Braziliji živi skromno. Hišica z avtom, otroci v službi — pa pika. Že to je dobro. Nekateri med njimi, predvsem tisti, ki so prišli sem mlajši in brez družin, so začeli z obrtjo na svoje. Tak je v Sao Paulu podjetni Janez Hlebanja, doma iz Martuljka. Ima tovarno plinskih štedilnikov in taborne opreme. Izdelkom je dal zaščitno znamko »Yanes«. Prodaja jih po celi Braziliji in tudi izvažajo v druge države Južne Amerike. Zaposluje okoli 300 delavcev. Ob Janezu, ki je takorekoč eden najuspešnejših poslovnih Slovencev v Braziliji, imamo še nekaj drugih uspešnih »selfmademanov«. Inženir Marko Lajovic ima, tudi v Sao Paulu, tovarno elektronskih aparatov. Vinko Mirt z bratom in družina Jančar imajo dve tovarni usnjenih izdelkov. Valentin, doma iz Slovenskih goric, ima kar v središču Sao Paula tiskarno z lepo prodajalno. V mestu Belo Horizonte ima Savinčan Norbert Fonda veliko restavracijo, pa veliko lastnih stavb... Razen teh so uspeli v Braziliji še drugi Slovenci. Prvi nebotičnik v Sao Paulu je projektiral inženir Kadunc. Na mestni občini so mu podelili častno plaketo za zasluge pri gradnji mesta. Inženir Bele, sicer primorski Slovenec, ima eno najstarejših

gradbenih podjetij v Sao Paulu. In tudi eno izmed najbolj znanih!

Ob teh, ki so uspeli na svojo roko, pa je še vrsta drugih. Tako je inženir metalurgije Andrej Kranjc, ki je prišel v Brazilijo po letu 1960, dobil predlaskim priznanje kot brazilski »metalurg leta«. Zdaj je profesor na univerzi v Sao Paulu, vrhu tega pa eden izmed glavnih strokovnjakov za jeklo pri luksemburški družbi »Arbed«, ki ima ogromne železarne.

Za največjega strokovnjaka za gradnjo transformatorjev imajo inž. Herberta Slivnika, ki dela pri brazilskem podjetju »Siemens«. Priznan strokovnjak za razsvetljavo je mladi Slovenec inž. Martin Čermugelj. Na filozofski fakulteti v Sao Paulu je znan latinist dr. Fonda. Sploh pa predava na brazilskih univerzah precejšnje število izseljencev naše krvi...

Veliko število njihovih potomcev pa tudi študira. Kar neverjetno je, kako se naši ljudje, čeprav dostikrat nimajo dokončne niti srednje šole, prizadevajo, da bi svojim otrokom omogočili študij na univerzi.

Bogdan Šalej (»Delo«)

DOPISUJTE

V

RODNO GRUDO

Izplačevanje jugoslovanskih pokojnin v Francijo

Več naših rojakov iz Francije se je oglašilo z vprašanjem, kako to, da se njihove jugoslovanske pokojnine izplačujejo enkrat po tej, drugič po drugi francoski banki (najprej Caisse Autonome, potem po Banque de France, potem po Société Générale in sedaj spet preko Banque de France). Poprej so se jugoslovanske pokojnine izplačevale upravičencem v Franciji brezplačno, zdaj pa terja Banque de France za izplačilo kar tri francoske frake. Ali se to ne more urediti s sporazumom med obema državama.

J. Čebul, Lievin, Francija

Jugoslovanska stran ne more vplivati na to, kako in po kateri banki bo izplačevala jugoslovanske pokojnine upravičencem v Francijo ta ali ona francoska banka. To je notranja pravica francoske države, kako uredi izplačevanje tujih pokojnin upravičencem v Franciji. S sporazumom o socialni varnosti, ki je bil dopolnjen in spremenjen leta 1967, sta se obe državi dogovorili le o tem, da ne bosta izplačevali pokojnin prek organov socialnega zavarovanja (tako je bilo do leta 1967), temveč prek svoje bančne mreže v obliki mednarodnih poštnih nakaznic. Tako je torej jugoslovanske pokojnine do leta 1967 izplačevala v Franciji Caisse Autonome (organ socialnega zavarovanja), in sicer brezplačno, zdaj pa se izplačujejo jugoslovanske pokojnine v Francijo prek običajne bančne mreže (Banque de France), ki seveda za svoje usluge zaračunava običajne bančne stroške.

Rešitev tega vprašanja bi morali naši upokojenci, živeči v Franciji, poiskati pri francoskem ministrstvu za delo (Ministère de Travail), ki je nadzorni organ za posle socialnega zavarovanja v Franciji. Sicer pa smo se obrnili s prošnjo za nadrobnejše pojasnilo o tej zadevi na republiški zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani, ki nam je obljubil v eni prihodnjih številkih obširnejši članek o izplačevanju pokojnin in rent po obstoječi jugoslovansko-francoski konvenciji o socialni varnosti.

Invalidska pokojnina (renta) v Franciji

V Franciji delam že od leta 1965 in sem zbolel za neozdravljivo boleznijo. Rad bi šel v domovino k svoji družini, zato sem

prosil zdravnika, naj naredi vlogo na Caisse d'Assurance Maladie za odobritev vsaj dvomesečnega zdravljenja v Jugoslaviji v breme francoskega zavarovanja. Minila sta že dva meseca, pa še nisem prejel odgovora. Zdaj ne vem, ali bi v primeru trajne nezmožnosti za delo dobil invalidsko pokojnino ali rento in od koga: ali od francoskega ali od jugoslovanskega zavarovanja. Zdaj sem v bolniškem staležu in se bojim, da bi moral na delo, za katero pa nisem več sposoben.

Z. J., Champet, Francija

Ker ste zavarovani po francoskih predpisih, se morate zdraviti prvenstveno v Franciji pri zdravnikih francoskega socialnega zavarovanja (Assurance Maladie). V Jugoslaviji bi se lahko zdravili v breme francoskega bolniškega zavarovanja le v primeru, če bi rabili nujne zdravniške pomoči med bivanjem v Jugoslaviji. V vašem primeru pa tega ni, zato bi lahko odšli na zdravljenje v Jugoslavijo le na lastne stroške, seveda, če bi dobili potreben dopust.

Ni pa vam treba skrbeti za primer, če bi zaradi bolezni — ki jo imenujete neozdravljivo — ostali nepreskrbljeni. Sporazum o socialni varnosti med Jugoslavijo in Francijo namreč predvideva, da se seštevajo obdobja zavarovanja, prebita v obeh državah, zaradi ugotovitve vaših pravic iz invalidskega zavarovanja v obeh državah, to je v Jugoslaviji in Franciji. Predpostavljamo torej, da boste lahko dobili ustrezen (aliquotni) del invalidske pokojnine oziroma rente od obeh držav, če boste spoznani za popolnoma in trajno nezmožnega za delo. O teh pravicah se lahko informirate tako pri francoskem nosilcu rentnega zavarovanja (Assurance Invalidité), kakor tudi pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani (odsek za inozemske pokojnine), če se boste kaj mudili v domovini.

Komu pripada otrok?

Pišem vam iz Venezuele, kjer živiva s sedanjim možem že nekaj časa. V domovini sem imela nezakonskega otroka (deklico), ki je sedaj stara 5 let. Ker se je nezakonski oče poročil z drugo, sem tudi jaz vzela sedanjega moža, s katerim imam tudi sina, starega dve leti. Hčerka je sedaj pri mojih starših, ki vseskozi skrbijo zanjo. Njen oče v zakonu nima otrok in bi rad sedaj, ko sem odpotovala v tujino z možem,

otroka zase. Podobno so mi rekli tudi na občini, češ da pripada otrok očetu, če odpotujem v tujino. Jaz pa nameravam ostati v tujini le tri leta, nakar bi se z možem vrnila v domovino.

M. Ž., Venezuela

Če je bil otrok — kakor se to v podobnih primerih dogaja — dodeljen vam, tega ne more spremeniti vaše bivanje v tujini. Le v primeru, če bi nezakonski oče prek sodišča dosegel, da bi sodišče dodelilo otroka njemu, bi morali otroka prepustiti nezakonskemu očetu. To pa praktično ni možno, ker ni nobenega razloga za takšno sodno odločitev. Sodišča se za dodelitev otroka nezakonskemu očetu odločajo le takrat, kadar otroku pri materi ni zagotovljena vzgoja in preskrba, kadar mati živi nemoralno življenje, kadar nima sredstev za preživljanje in podobno. Pri vas pa očitno ni nobenega teh razlogov.

Zato ne skrbite, da bi lahko nezakonski oče dobil vašega otroka. Tudi ne vidimo razloga, zakaj ne bi mogli vzeti deklice k sebi v Venezuelo, ko je stara že pet let in za potovanje popolnoma zmožna. Mogoče bi bilo pa vseeno bolje, da ostane otrok do vaše vrnitve v domovini, ker je pri vaših starših dobro preskrbljen in bi menjava klime in siceršnjih razmer mogoče nanj neugodno vplivala.

Še o izplačevanju pokojnin iz Kanade v Jugoslavijo

Na naš članek »Pred povratkom v Jugoslavijo je potrebno urediti svoje pravice v Kanadi«, objavljen v januarški številki »Rodne grude«, nam je naš rojak Mirko Močnik, ki živi že dalj časa v Kanadi, poslal dodatno pojasnilo o tem vprašanju.

Rojak Močnik piše, da je pravilna ugotovitev, po kateri lahko dobijo pokojnino izplačano v Jugoslavijo tisti jugoslovanski državljani, ki so živeli v Kanadi po 65. letu starosti. Dodaten pogoj pa je, da je živel v Kanadi neprekinjeno (razen krajših dopustov) vsaj 25 let po tem, ko je dopolnil 21 let starosti. Le v tem primeru je torej jugoslovanski delavec upravičen prejemati kanadsko pokojnino v Jugoslavijo. Če ta pogoj ni izpolnjen in se je uživalec kanadske pokojnine izselil iz Kanade v neko tujo državo (torej tudi v Jugoslavijo), se mu ustavi izplačevanje kanadske pokojnine po šestih mesecih, odkar se je uživalec kanadske pokojnine izselil. Ponovno se v tem primeru vzpostavi izplačevanje kanadske pokojnine šele s tistim mesecem, ko se tak uživalec ponovno vrne v Kanado.

»Sin, ostani dober in pošten!«

Azra Kristančič
dipl. psiholog

Družbeni red in kultura sta pomembna dejavnika okolja pri razvoju osebnosti; določata način socializacije, hkrati pa sta merili za oceno stopnje socializacije neke osebnosti, njene zrelosti in razvitenosti. Včasih pozabljam, da družbeni red in kultura določata, katere osnovne osebnostne poteze se morajo razviti v do-

ločeni družbi. Prav tako ne kaže zamenjati dejstva, da družbeni red in kultura tudi ustvarjata pogoje za nastanek konfliktov med osebnostjo in družbenim okoljem.

Kako izgleda odnos družba — posameznik, ilustrirajo tudi besede iz pisma J. B. iz Nemčije: »Prepričan sem, da so naši ljudje sami krivi, če imajo slabe odnose s odelavci — Nemci. Dvomite morda, da marsikateri naš državljani, ki pride na delo v tujino, pozabi na človeško dostojnost? Solidarnost ne pomeni nič, pomeni samo denar. Za kulturno življenje je 'škoda denarja', varčuje se pri hrani, obleki in celo pri osebni higieni. 'Drecksau' je za marsikoga primeren naziv. Kriminala je vedno več in nešteto krat so vpleteni naši ljudje. Tudi marsikateri Slovenec je doma dostojneje živel, tukaj pa na dostojanstvo pozabi. Važen je denar, za vse drugo zadostuje tolažba, češ — saj me nihče ne pozna!«

Najti »krivca« za takšne in podobne odnose, kot jih opisuje naš rojak iz Nemčije, ni lahko. Najpogosteje so mnenja tistih, ki želijo odgovor na vprašanja o medosebnih odnosih znotraj različnih nacionalnosti deljena in pod vplivom osebnih izkušenj vsakega presojevalca.

Če sprejmemo dejstvo, da je osebnost dinamični skupek potez in da se nenehno razvija ter če dodamo dejstvo, da se ta osebnost prilagaja in socializira (odvisno od družbe, družbenega sistema, proizvodnih in drugih odnosov), potem je jasno, da vsak naš človek, ki živi začasno ali stalno v tujini, pride v konflikt s samim seboj in z okoljem.

Ugotovljeno je, da razredna družba ne daje enakih možnosti za razvoj osebnosti; vsak sistem vsiljuje določeno moralno, vpliva na ustvarjanje določenih motivov, stališč, interesov in drugih osebnostnih lastnosti. Posameznik, ki se srečuje s povsem novimi vrednotami in zakonitostmi družbenega življenja, je lahko tako zbegan, da preprosto odpove, ko bi se moral prilagoditi novim razmeram. Zato ni nič čudnega, da reagira na družbene ovire vsak posameznik različno; nekateri postanejo agresivni in to svojo agresijo sproščajo na neprimeren način, drugi se zaprejo vase in omejuje svoje odnose z osebami iz okolja. Takšni negativni načini in oblike prilagajanja novemu okolju pa še bolj poudarjajo predsodki in negativna stališča do pripadnikov različne nacionalnosti.

Ena od oblik reagiranja na občutek odtuženosti, osamljenosti ali nesprejetosti v novem — tujem okolju je osebno zamenjanje, bodi zunanega videza in higienskih navad bodi družbenih vrednot in pravil okolja, v katerem živi posameznik začasno ali stalno. Bolj izrazite in pogoste so takšne negativne oblike prilagajanja pri tistih osebah, katere bivanje v tujini navdaja z večjim občutkom tesnobe in nesigurnosti. Posledice takšnih in podobnih čustvenih stanj se kažejo v miselnosti, katere končna ugotovitev je navadno: »Ljudje niso dobri, življenje ni nič vredno!«

Ni treba posebej poudarjati, da takšni ljudje težko prenašajo nenadne težave in kritične situacije, s katerimi se srečuje v življenju skoraj vsak.

Toda, zakaj se pri vseh, ki živijo v tujem okolju, ne kažejo takšne oblike neprilagojenega vedenja in zakaj le nekateri posamezniki lahko izgubijo dostojanstvo, kot pravi naš rojak iz Nemčije?

Osebnosti vsakega posameznika ne določa le dedna zasnova, ki jo prinese s seboj na svet, ampak tudi družbeno okolje, v katerem se ta osebnost razvija ter naposled tudi samoaktivnost. Tisti, ki že od otroške dobe čuti, da ni varen ali dovolj toplo sprejet (kar naj bi zagotavljala ljubezen staršev), bo zelo težko ali pa ne bo sploh nikoli dosegel tiste stopnje poisto-

vetenja z družbo, da bi lahko sprejel vrednote in interese širše družbe. Pomanjkljivo poistovetenje z družbo pride še bolj do izraza, ko se prvotno znano okolje zamenja s tujim. Kajti čustvo patriotizma vsebuje poistovetenje osebnih vrednot, interesov in varnosti z vrednotami družbe, kateri pripada posameznik. Torej za stopnjo dostojanstva niso pomembne samo osebne poteze in osebnostna struktura, temveč tudi čustvo patriotizma.

Posameznik, ki ni že v domačem okolju občutil ugodnega sprejema in ki ni bil deležen priznanja v širši družbi, poskuša te osnovne potrebe potlačiti vase in jih zamenjati z edinim možnim motivom — s pridobivanjem materialnih dobrin. Zamenjava motivov pa ne zadovolji človekovih osnovnih potreb, zato se takšni in podobni poskusi nadomeščanja v glavnem izjalovijo. Posledice pa so znane: posameznik čuti, da je še bolj izgubljen, še bolj je nezadovoljen in zato reagira še z večjo agresijo. Tudi osebna zamenjanost, izoliranje od družbe in okolja so oblike agresije ter protesta zaradi spoznanja (upravičenega ali ne), da ga tudi novo družbeno okolje ni sprejelo.

Prav bi bilo, da se za bivanje v tujem okolju vsak psihično pripravi. Nezrele osebnosti brez zadovoljive sposobnosti prilagajanja, osebe, ki že od mladih nog niso spravile v sklad osebnih stališč, interesov in vrednot z družbenimi, bodo imele še večje težave pri poskusih prilagajanja novemu okolju. Manjkalo jim bo vedno tisto čustvo patriotizma, ki krepi občutek pripadnosti, odgovornosti in osebne dostojanstva.

Če odhajamo v tujino zaradi tega, da bi si prislužili denar za hišo, ki jo bomo gradili *na svoji zemlji*, ali vozili avtomobil po *svoji zemlji*, potem bi lahko vsakdo vedel: kljub temu da ga nihče v novem okolju ne pozna kot Janeza ali Franceta, ga gotovo pozna kot Slovenca in Jugoslavana. Ta pripadnost pa bi morala zadoščati za kontrolo osebnih reakcij in vedenja, ki ni v skladu z navadami ljudi iz okolja, v katerem živi.

Le tako se je možno uspešno bojevati proti naraščajočim notranjim konfliktom in konfliktom z drugimi.

Znate pravilno jesti?

Morda se boste temu vprašanju nasmejali, češ, saj jesti vendar vsakdo zna. Res je. Drži pa tudi, da pravilno jesti, marsikdo ne zna. No, pa presodite sami, če znate pravilno jesti ali ne.

Juho nam ponudijo na krožniku ali v jušni skledici. Jemo jo z žlico za juho. Če jemo juho iz skodelice, držimo z levo roko levi ročaj jušne skodelice, ki ima dva ročaja. Ostanek juhe iz skodelice lahko popijemo tako, da jo dvignemo k ustom z desno roko, nikakor pa je ne smemo nesti k ustom z obema rokama.

V raznih drugih deželah med temi tudi v Ameriki je v navadi, da jemo juho tako, da prinašamo k ustom rob žlice, pri nas pa je pravilo, da juho jemo tako, da prinašamo k ustom konico žlice. Juho ne smemo srkati. Jestu moramo neslišno. Če je vroče, je ne smemo pihati, temveč le mešati z žlico, da se ohladi. Ko ostane na krožniku le še malo juhe, krožnik pri jedi nekoliko nagnemo, in to od sebe vstran, ne pa proti sebi. To je mednarodno pravilo. Najbolje je, da krožnika ne nagibamo, temveč se ostanku juhe odrečemo. K juhi velikokrat postrežejo krušne rezine. Kruh vedno lomimo. Najprej ga prelomimo na polovico, zatem pa z vsake polovice odlomimo košček za en grizljaj. Kruha nikoli ne režemo ali odgriznemo. Tudi ga ne smemo drobiti v juho.

Meso jemo z nožem in vilicami. Vsak grizljaj mesa, ki ga nesemo v usta, sproti odrežemo. Z nožem ločimo meso od kosti. Nikakor pa ne smemo vzeti kost v roke in jo oglodati. To velja tudi za perutnino. Kosti odlagamo na rob krožnika ali na poseben krožnik. Od teh pravil smemo odstopiti le, kadar jemo perutnino na nedeljskem izletu ali pikniku. Takrat lahko uporabljamo pri jedi tudi prste. Zrezke iz mletega mesa in podobne jedi jemo le z vilicami.

Zelenjave ne režemo z nožem, temveč jo jemo z vilicami. Z nožem jo le nalagamo na vilice. Z vilicami jemo tudi vse krompirjeve jedi, če niso priloga k mesu.

Jajčne jedi (omlete, jajca s šunko ali slanino in podobno, jemo z nožem in vilicami. Pečena jajca pa samo z vilicami.

Ribe jemo s posebnim ribjim priborom. Če ga nimamo, lahko uporabimo dvojne vilice. Ribje koščice odložimo na rob krožnika ali v posebno skledico. Če nam v ustih ostane ribja koščica je ne smemo odstraniti z roko, ampak z vilicami.

Pudinge, razne kreme in pene jemo z žličko. Torte in razne kolače z vilicami za pecivo. Sladoled s posebno lopaticico podobno žličko. Pri suhem pacivu odlomimo na krožniku koščke in jih z roko nesemo v usta. Z roko jemo potice, krofe in podobno pecivo.

Jutri za kosilo

Francoska čebulna juha

Zrezki s sirom

Špinačni riž

Solata

Štajerski sirovi zlivanki

Francoska čebulna juha

Na lističe drobno narežemo 25 do 30 dkg čebule ter jo pražimo na 6 dkg masla. Še preden zarumeni, jo potresemo z žlico moke in zalijemo z enim in pol litra kostne ali pa juhe iz kocke, solimo in dodamo žlico belega vina. Juha naj vre tako dolgo, dokler se čebula ne razkuha. Nato jo popoprano in okus izboljšamo z nekaj naribanega muškatalega oreščka. Juho postrežemo z opečeni kruhovimi rezinami. Povrh potresemo nastrgan sir.

Zrezki s sirom

Goveje ali telečje zrezke (po enega na osebo) potolčemo, solimo, popoprano in na vsakega položimo rezino dobrega sira. Vsak zrezek zvijemo, zašpilimo z zobotrebcom, povajamo v moki nato pa opečemo na vroči masti ali olju. Nato jih zalijemo z nekaj tople vode ter pokrite dušimo, da se zmehčajo.

Špinačni riž

25 do 30 dkg riža preberemo, operemo v mrzli vodi in odcedimo. V kozici segrejemo 5 do 6 dkg masti, olja ali masla, dodamo riž, solimo ter riž pražimo, dokler ne postane steklen. Nato ga zalijemo z nekaj zajemalkami vrele juhe ali vode in dodamo drobno olupljeno čebulo ter dve ali tri nageljnovke žbice. Ko riž dobro prevre, ga rahlo premešamo, zatem pa ga počasi dušimo. Lahko tudi v ne preveč topli pečici. Dušimo ga približno 11 do 14 minut. Riž ne sme biti razkuhan. Posebej skuhamo 15 dkg špinače, kuhano pretlačimo in vmešamo v dušeni riž.

Slovenski založnik v Münchnu

Dr. Rudolf Trofenik živi v Münchnu že petnajst let. V Ljubljani je doktoriral iz prava in filozofije, bil je nekaj časa asistent in nato docent na pravni fakulteti, potem pa se je preselil na Bavarsko, kjer se je začel intenzivno ukvarjati s književnostjo južnoslovanskih narodov. Temu je tudi posvetil delo svoje založbe, ki ji je dal v zadnjem času poseben poudarek s tiskanjem slovenskih kulturnih knjižnih spomenikov. Vsi poznamo doslej najpopularnejšo knjigo, ki jo je natisnil — Dalmatinoval biblijo. Njegova zadnja edicija pa je posvečena Valvasorju — ponatisnil je celotno Slavo vojvodine Kranjske v natančno taki obliki, kot je izšla za časa Valvasorja. Tu sem omenil samo dva njegova zadnja in največja založniška podviga — medtem je seveda izdal celo vrsto drugih, manjših publikacij, med njimi redni mesečni pregled knjižnega snovanja južnoslovanskih narodov. Ker sodeluje z mnogimi našimi založbami, predvsem z Mladinsko knjigo in Državno založbo, je pogosto v Ljubljani, kjer se dogovarja s predstavniki založb in s svojimi literarno-teoretičnimi sodelavci, med katerimi je mnogo uglednih strokovnjakov in članov Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Zaprosil sem ga za kratek pogovor z namenom, da predstavim njegovo delo še drugim našim ljudem, ki živijo v zamejstvu.

KAKO VPLIVA NA VAŠE DELO DEJSTVO, DA NE ŽIVITE DOMA, AMPAK V TUJINI?

To dejstvo vpliva na moje delo izrazito pozitivno. Doma namreč nikoli ne bi mogel narediti toliko za naš narod in našo kulturno zgodovino, kot to lahko tukaj, v Münchnu. Če bi namreč tedaj, pred petnajstimi leti ostal doma, bi bil sicer danes profesor na univerzi ali pa bi delal v kaki založbi, ne bi pa imel materialnih možnosti, da bi delal po svojih zamislih — glejte, kdo danes tiska take knjige kot jaz? Ali je kdo v Sloveniji sposoben tehnično ponatisniti Valvasorja? Ne, to lahko naredim jaz. Mislim, da s tem, da tiskam slovenske knjižne kulturne spomenike v Münchnu in jih s pomočjo naših založb širim v domovini, delam svo-

jemu narodu največjo uslugo, ki je v moji strokovni in materialni moči.

KDAJ SO SE RODILE VAŠE ZAMISLI O TISKANJU STARIH KNJIG?

Začelo se je že v gimnaziji. Iz te snovi sem tudi napisal maturitetno nalogo. Takrat sem zelo občudoval dr. Franceta Kidriča, ki je izrekal naslednjo misel: V mukah in zamudah se je izvijala slovenska literarna aktivnost izpod pritiska političnih, socialnih in kulturnih razmer. No, danes po tolikem študiju sem dognal, da to ne drži, saj je bila tedaj skoraj cela Evropa na istem, in Nemci in Slovenci in vrsta drugih narodov, so živeli pod istimi pogoji, v isti državni skupnosti. Nacionalnega vprašanja v političnem smislu takrat še ni bilo. Martin Luther je imel s svojimi idejami v Nemčiji iste težave, kot pri nas Primož Trubar. V gimnaziji me je pa tudi zelo motilo, da si knjig, o katerih sem se učil, nisem mogel osebno ogledati. Lahko sem gledal nagačene opice, nisem pa mogel videti Dalmatinove biblije! Šele štirideset let pozneje sem videl original te knjige.

IMATE V NEMČIJI POSEBNO UGODNE POGOJE, MISLIM TEHNIČNE, ZA TISKANJE TEH KNJIG?

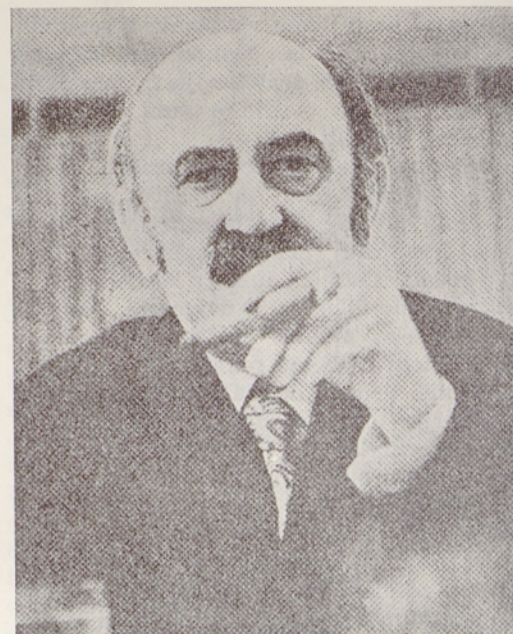
Seveda, Nemci imajo izredno razvito grafično in tiskarsko tehniko. Svojih knjig ne tiskam v velikih, razkošnih tiskarnah, ampak pri specialistih; biblijo, na primer, so tiskali v kleti neke vile, kjer delajo samo oče, sin in pomočnik — to je precizno, filigransko delo.

CENE TEH KNJIG SO PA ZA NAŠE POJME ZELO VISOKE.

Cene so natančno izračunane in dognane in ne morejo biti manjše. V Sloveniji jih preko Mladinske knjige tako ali tako prodajamo na obroke. Tako si jih lahko nabavi tudi revnejša knjižnica ali šola in vsak posameznik. Te knjige niso namenjene verskemu izobraževanju, da bi jih hotel prodajati čim večjemu krogu vernikov, ampak so literarno-zgodovinski dokumenti.

KAJ IMATE V NAČRTU ZA PRIHODNOST?

Trenutno delam na filozofskem slovarju, ki sem ga sam sestavil; potem bom ponatisnil Miklošičev slovar in Kopitarjevo slovnico, pa Marka Pohlina...

Dr. Rudolf Trofenik iz Münchna

KAJ PA MLADINA? MLADI, DOMAČI AVTORJI?

Tudi to pride slej ko prej na vrsto. Moja založba se sicer giblje predvsem na literarno-zgodovinskih tleh, vendar bo za vse drugo tudi še prišel čas. Mladina je vedno nosilec novih idej in spodbud — vedno sem zasledoval dejanja sodobne mladine, v političnem in kulturnem smislu. Seveda pa ima moja založba precej strogo določen program, ki ga moram najprej izvršiti.

ALI RADI ŽIVITE V MÜNCHNU?

Seveda. Saj drugače ne bi bil tu, ne? Pred petnajstimi leti, ko sem prišel sem, v München, sem takoj videl, da tu vlada atmosfera, ki mi bo ustrezala. München je veselo, svobodno mesto, hkrati pa pomembna kulturna točka na zemljevidu Evrope. Moja domovina je še vedno Slovenija, moja narodnost je slovenska, danes bolj kot kdajkoli prej — München pa je moja rezidenca. Tu imam svoje stanovanje, svojo pisarno in svojo Muki, ki me sprejme, ko pridem s potovanj po Tirolih in Sloveniji, in mi očisti avto in garderobo, me nahrani in ozdravi in poskrbi za starega gospoda Trofenika!

Dr. Trofenik je te dni praznoval svojo šestdesetletnico. Res je, da v šaljivem pogovoru trdi zase, da je star: ampak kadar govori o založbi in svojih načrtih, bi mu prisodili dvajset let manj: tudi kadar brzi proti Ljubljani, proti svoji domovini.

Mate Dolenc

Zoisova zbirka rudnin

(Ob 150-letnici Prirodoslovnega muzeja Slovenije)

Prirodoslovni muzej Slovenije v Ljubljani hrani eno največjih in najstarejših mineraloških zbirk v Evropi. Zbirka je bila last barona Žige Zoisa (1747—1819), ki nam je znan kot osrednja osebnost v začetku slovenskega narodnega prebujenja. Med naravoslovci slovi Zois predvsem kot mineralog; njemu na čast so imenovali rudnino s Sevniške planine zoisit, ker jo je Zois odkril in prvi opisal.

Zoisova zbirka rudnin obsega okoli štiri tisoč primerkov. Njen večji del je razstavljen v Prirodoslovnem muzeju, drugo gradivo pa se hrani v depoju. Razstavljenе rudnine so razvrščene po kemijskem sistemu kot prvine, sulfidi, oksidi, soli, silikati in organske snovi. Med prvinami so lepi primerki zlata iz Romunije in Tirolske, srebro je s Slovaške, platina iz Amerike, baker iz Anglije in Saške, primerki železnega meteorita pa celo iz Sibirije. Primerki sulfidov (pirit, pirotin, galenit, sfalerit, cinabarit, kovelin, halkozin in drugi) so iz mnogih nahajališč Evrope, hematit in magnetit z Elbe in Švedske, izredno bogato zbirko silikatov pa sestavljajo predvsem primerki s Centralnih Alp in vzroci s Češke in Vezuva. Vsekakor je Zoisova zbirka dragocena ne samo za študij mineralogije, ampak ima tudi veliko kulturno zgodovinsko vrednost.

Letos jeseni proslavljamo v Ljubljani stopetdesetletnico muzejske dejavnosti na Slovenskem. Pred stopetdesetimi leti so namreč odprli takratni deželni muzej v Ljubljani, katerega temelj je bila ravno Zoisova rudninska zbirka. Muzej se je vedno bolj bogatil z novimi zbirkami, njegova dejavnost se je vedno bolj širila; zato so se njegovi oddelki osamosvojili kot trije posebni muzeji. Tako obravnava danes Prirodoslovni muzej Slovenije naravoslovje, Narodni muzej zgodovino in Etnografski muzej narodopisje slovenskega ozemlja.

Na proslavi stopetdesetletnice muzejstva na Slovenskem želimo Zoisovo zbirko še posebej poudariti kot samostojno celoto.

Zoisova mineraloška zbirka

Ločeno od nje pa bomo postavili novo rudninsko zbirko, razstavljeno po sodobnih načelih. V ta namen imamo pripravljene že precej gradiva, vendar nam manjkajo večje kristalne kopuče (npr. kamene strele, islandskega dvolomca, fluorita itd.). Potrebovali bi tudi primerke dragih kamnov, kakor so rubin, safir, beril, hrizoberil, spinel, topaz, spodumen, peridot, raznobarvni turmalini, granat in drugi. Zelo bi nas razveselilo, če bi kdo muzeju ob njegovi stopetdesetletnici podaril katero od navedenih rudnin, ki bi obogatila njegove zbirke. Primerke pošljete na naslov: Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana, Prešernova 20, Jugoslavija.

Ernest Faninger

»Koroški plebiscit«

Po letu 1946, ko je Državna založba Slovenije izdala 660 strani obsegajoči »Koroški zbornik«, je knjiga »Koroški plebiscit«, ki jo je Slovenska matica poslala na knjižni trg lani, štiriindvajset let kasneje, drugo obsežno in temeljito delo o usodnem glasovanju na Koroškem pred petdesetimi leti, po katerem so ostali koroški Slovenci pod Avstrijo in tako za vse večne čase odrezani od matične domovine — Slovenije ter jugoslovanske skupnosti.

»Koroški plebiscit« je kajpak tudi zbornik, zanj so članke in razprave napisali zgodovinarji, poznavalci in raziskovalci razmer plebiscitnega obdobja onstran Karavank. Zajetno, več kot 560 strani obsegajočo knjigo večjega formata so uredili Janko Pleterski, Lojze Ude in Tone Zorn. Poskrbeli so, da je temeljito in kritično obdelano tudi obdobje oboroženih in plebiscitnih bojov v letih 1918 do 1920, kar je bilo v »Koroškem zborniku« sicer tudi obdelano, vendar zelo pomanjkljivo. Kljub dobri volji in želji uredniškega odbora ter avtorjev posameznih sestavkov, da bi pri pisanju uporabili kar največ podatkov, se to ni povsem posrečilo. Kot pravijo uredniki v uvodu, je »koroški deželni arhiv v Celovcu slej ko prej zaprt jugoslovanskim raziskovalcem; sodelavec zbornika, ki je prosil za možnost vpogleda v akte koroških deželnih dejavnikov do 10. oktobra 1920, to je do dne plebiscita, je dobil sicer vljuden, a popolnoma odklonilen odgovor s pripombo, da bodo tudi po poteku 50-letne zapore veljale za uporabo bistvene in neobičajne omejitve«. S tem so se bralcem in uporabnikom te pomembne knjige že vnaprej opravičili za spodrsrljaj, proti kateremu so bili nemočni.

Knjiga »Koroški plebiscit« ni zabavno, je pa zanimivo in za slehernega slovenskega izobraženca potrebno branje. Nedvomno bo tudi nepogrešljiv pripomoček pri spoznavanju zgodovine in razmer koroških Slovencev.

Podjetje

gostol

**goriške
strojne
tovarne
in
livarne**

nova gorica

se vljudno priporoča

Državna založba Slovenije

vam nudi veliko izbiro slovarjev

- Avsec O.: Esperantsko-slovenski slovar**
(200 str., cena: pl. 10 din)
- Bradač F.: Češko-slovenski slovar**
(740 str., cena: pl. 55 din)
- Bradač F.: Latinsko-slovenski slovar**
(612 str., cena: pl. 30 din)
- Bradač F.: Slovensko-latinski slovar**
(348 str., cena: pl. 30 din)
- Grad-Škerlj-Vitorovič: Angleško-slovenski slovar**
(1120 str., cena: pl. 65 din)
- Grad A.: Špansko-slovenski slovar**
(1006 str., cena: pl. 78 din)
- Kotnik J.: Slovensko-angleški slovar**
(832 str., cena: pl. 52 din)
- Kotnik J.: Slovensko-italijanski slovar**
(788 str., cena: pl. 50 din)
- Kotnik J.: Slovensko-ruski slovar**
(820 str., cena: pl. 38 din)
- Kotnik J.: Slovensko-francoski slovar**
(684 str., cena: pl. 68 din)
- Pretnar J.: Rusko-slovenski slovar**
(1000 str., cena: pl. 36 din)
- Pretnar J.: Francosko-slovenski slovar**
(836 str., cena: pl. 55 din)
- Šebjanič F.: Madžarsko-slovenski slovar**
(180 str., cena: pl. 7,50 din)
- Tomšič F.: Nemško-slovenski slovar**
(992 str., cena: pl. 70 din)
- Tomšič F.: Slovensko-nemški slovar**
(768 str., cena: pl. 42 din)
- Šebjanič F.: Slovensko-madžarski slovar**
(192 str., cena: pl. 28 din)
- Pavlica J.: Frazeološki slovar v petih jezikih**
(688 str., cena: pl. 19,50 din)
- Slovenski pravopis** (Sestavili: A. Bajec, R. Kolarič, L. Legiša, J. Moder, M. Rupel, A. Sovrè, M. Šmalc, J. Šolar, F. Tomšič — 1056 str., cena: pus. 52 din)

Knjige dobite v vseh slovenskih knjigarnah. Naročila sprejema tudi uprava

Državne založbe Slovenije
Ljubljana, Mestni trg 26

Strokovne besede

Stilne razlike v besednem zakladu knjižnega jezika

Strokovne besede ali termini so izrazi, ki označujejo strokovne pojme. Na zunaj se bistveno ne razlikujejo od izrazov, kvečjemu so značilni po tem, da je med njimi razmeroma veliko tujk, npr. *diagonala*, *simfonija*, in veččlenskih izrazov, npr. *magnetna igla*, *prosti stavek*, *trgovina na debelo*.

Glede na vsebino pa je med strokovnimi in drugimi izrazi bistvena razlika v tem, da so strokovni izrazi praviloma enopomenski in da je njihov pomen natančno določen, medtem ko imajo drugi izrazi pomen manj natančno določen, precej gibljiv in na vse strani odprt. Enopomenskost in pomenska natančnost sta stvari, ki ju od terminov zahteva narava sporazumevanja v strokovnem svetu, sicer bi prihajalo do površnosti in nesporazumov. Plast strokovnih besed ni enotna. Ker opravljajo termini naloge popolno samo v svojih strokah, jih po teh tudi razvrščamo. Vse termine stroke imenujemo terminologija, npr. elektrotehniška terminologija. Res je, da je lahko ista besedna enota termin v različnih strokah, pri tem pa ima isti ali nekoliko različen pomen, npr. *hrast* v botaniki, *gozdarstvu* in lesni stroki. Čeprav je v vseh strokah veliko takih in podobnih primerov, pa medstrokovno terminološko sodelovanje pogosto ni tako razvito ali pa v preteklosti ni bilo tako razvito, da bi take pojme vedno enotno poimenovali. Tako imamo danes v fiziki *tlak*, v meteorologiji pa *pritisak* za isti pojav. Take posebnosti je treba v strokovnih spisih dosledno spoštovati.

Termin je lahko eden izmed pomenov večpomenske besedne enote ali pa ima svojo besedno enoto. Tako ima *glava* poleg poljudnih tudi več terminoloških pomenov, *mezozoik* je pa enopomenska beseda. Med poljudno in terminološko rabo besedne enote je navadno razlika samo v pomenski natančnosti. Le redki so primeri, ko ima pojem povsem drugačno poljudno kot strokovno ime, npr. poljudno *akcija* za botanično *robinija* (SSKJ). Zanimiva je tudi primerjava besedne enote *cvet* v poljudnem in botaničnem smislu. Ker je terminološki pomen *cveta* prevzel samo del

poljudnega pomena, imenuje botanika to, kar je poljudno še *cvet*, včasih *socvetje*, npr. *socvetje marjetice*.

Kjer je imel jezik poimenovanja že prej, so jih terminologije prevzele. Tako so v anatomiji prevzeli imena za zunanje telesne dele. Kolikor bolj pa se stroke razvijajo, toliko več novih pojmov odkrivajo ali pa razbijajo stare. Zato nastaja čedalje več takih poimenovanj, za katere v splošnem jeziku preje še ni bilo izrazov. Taki termini lahko prehajajo v splošni besedni zaklad in navadno postanejo nevtralni izrazi, npr. *fizika*, *kemija*, *atom*.

Splošna raba strokovnih besed je odvisna predvsem od tega, kakšno mesto zavzemajo v življenju pojmi, ki so z njimi označeni. Termini nekaterih strok se v ugodnih okoliščinah zelo hitro širijo med poljudno izrazje in v druge terminologije. Tako širjenje so v prejšnjem stoletju doživeli prirodoslovni termini, npr. *organizem*. V poljudni rabi se termin lahko uporablja bolj ohlapno kot v stroki. Vse to je razumljivo, če računamo s tem, da je lahko jezik kakega razgovora nestrokovnjakov pojmovno manj natančen kot jezik znanstvene razprave.

Terminov je v jeziku več, kot jih prikazujejo splošni slovarji, zakaj v teh se pogosto skrivajo pod nevtralnostjo. Termini so lahko vsi izrazi, ki označujejo stvarne pomene, in sicer samostalniki, pridevniki, glagoli in prislovi. Tako imenovane besede s slovniškim pomenom (vezniki) in besede, ki zamenjujejo imena (zaimki), niso termini. Tudi medmete ne štejemo med termine, čeprav jih uporabljamo pri opisovanju živalskih glasov. Število terminov je odvisno od razvitosti strok v jeziku. Praviloma poimenujejo termini vse pojme v strokah, zatorej je tem več terminov, čim več je pojmov. Pri nas so terminologije nekaterih strok lepo razvite, medtem ko smo v drugih strokah v dokajšnji zamudi. Pri teh strokah nas čakata predvsem dve nalogi, in sicer dohiteti svetovni razvoj in organizirati sprotno terminološko delo. Zamudništvo se ne kaže samo v tem, da nimamo poimenovanih vseh pojmov, ampak tudi v tem, da

posamezna poimenovanja niso ustaljena. Zaradi tega isti pojem večkrat poimenujemo, bodisi v različnih časih ali na različnih krajih.

Pomen urejenih terminologij čutijo zadnje čase vse kulturne dežele in zato posvečajo urejevanju terminoloških vprašanj veliko pozornosti. Tudi pri nas skrbi za to delo cela vrsta terminoloških komisij pri znanstvenih ustanovah in strokovnih društvih. Pomembno delo na tem področju opravlja tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika.

Za jezikovno kulturo je zelo važno, kako in kdaj se lahko strokovne besede uporabljajo. Izbiramo med tremi možnostmi: lahko uporabimo termin, lahko ga zamenjamo s poljudno besedo ali pa z opisom. Po ustavljenih načelih je jezikovno pravilno uporabljati vse termine takrat, kadar govorimo ali pišemo strokovno besedilo, pri čemer računamo, da tisti, komur je besedilo namenjeno, strokovno izrazje pozna. Kadar bomo pisali poljudno besedilo o strokovnih stvareh, bomo brez omejitev uporabili le tiste termine, ki so že kolikor toliko znani zunaj ozkega kroga strokovnjakov ali pa zavzemajo v stroki osrednje mesto, medtem ko bomo namesto manj znanih in manj pomembnih terminov uporabljali poljudne izraze; če pa tudi teh ni, se bomo zatekli k opisom. Opisi so zatorej zelo pomembna zamenjava terminov v vsakem nestrokovnem pisanju; mora jih biti tem več, čim širšemu krogu je pisanje namenjeno. Prevelika uporaba terminov napravi marsikomu sestavek nerazumljiv. Nerazumljivost povečuje še to, da je delež med termini razmeroma zelo velik. Kdor pozna vsebino pojma, mu dobrega opisa ni težko napraviti; važno je, da pravilno izbere osnovno besedo, ki uvršča opisano besedo v pojmovno nadrejeno kategorijo in v besedno vrsto. Namesto agronomskega termina *fungicid* bi lahko uporabili opis *kemično sredstvo zoper rastlinske gljivične bolezni* (razlaga v SSKJ), v katerem je osnovna beseda *sredstvo*.

Ela Peroci

Na oni strani srebrne črte

Oče je peljal Iva in Nino na nebotičnik in tam sta si s terase z daljnogledom ogledovala okolico domačega mesta.

Videla sta okoli in okoli zeleno dolino, videla sta vse do srebrne črte, ki je reka. Prek nje pelje mostiček in na drugi strani srebrne črte je dolina temnejša, tam daleč je gozd in za njim gore.

O tej zeleni dolini in o tem gozdu sta potem sanjala.

Prek srebrne črte pelje mostiček, je premišljevala Nina in nekega dne sta šla z lvom sama, brez očeta na sprehod.

Na travnik sva namenjena, je govorila Nina. Do srebrne črte.

Srebrna črta? Ne bodi smešna? Kaj je to?

To je reka. Povedala sem ti že. Reka, ki je od daleč srebrna. Tja sva namenjena.

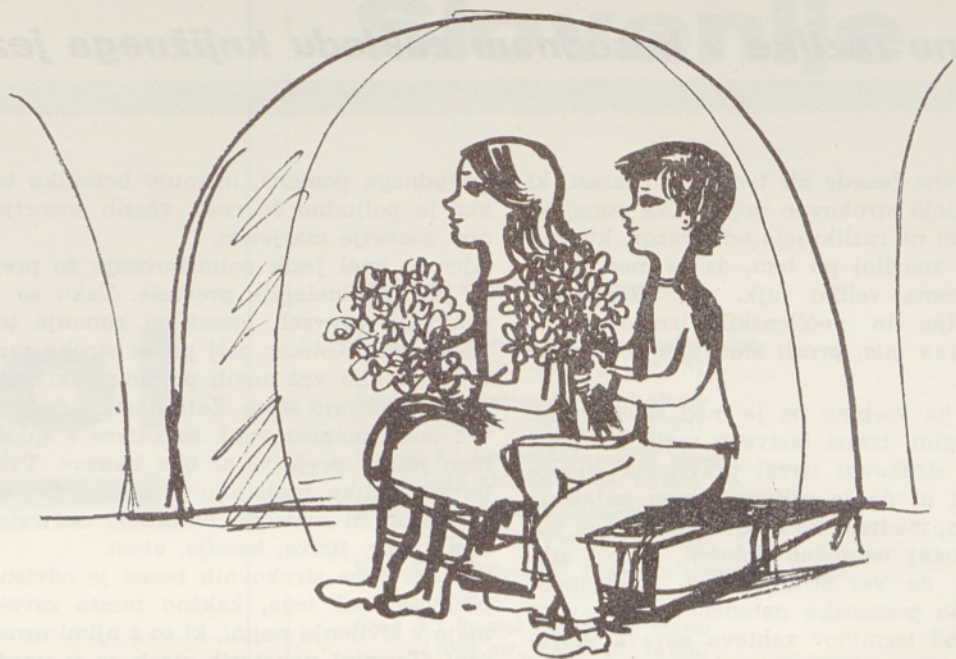
Ivo je prijel Nino za roko. Pojdiva, je rekel.

In sta šla.

Veliko ulic sta prehodila in še dolgo sta hodila po predmestju, da so ju že noge bolele, ko sta končno prišla na travnik. Širši in bolj zelen je bil, kakor sta ga mogla videti z nebotičnikove terase. In reka je bila še daleč in še bolj srebrna je bila in mostiček je bil most, lepši, kot sta si to mogla misliti.

Nabirala bova rože vse do mostu, je rekla Nina, tam pa bova čakala na živali, ki bodo prišle iz gozda. Vse živali, ki nas imajo rade, pridejo in se nas nič ne bojijo.

Na primer — medved?

To bo čisto majhen medvedek.

Ti le pripoveduj, ji je rekel Ivo. Potem sta nabirala rože, vse do mostu, kakor si je Nina želela, sedla sta na stopnico pred mostom, da bi uredila rože v šopek in da bi počakala na živali iz gozda, kakor je Nina rekla.

In so prišle.

Prišel je zajec, a samo do mostu, potem jo je prestrašen ucvrl nazaj.

Prišla je srna, a niti do mosta.

Priletel je metulj, odfrfotal je čez most.

Prišla je lisica, samo do roba gozda in niti ni gotovo, če je prišla.

Prišel je petelin, ušel je iz kurnika.

Pride volk, samo do srede gozda.

Priletijo ptice, obsedijo v drevju.

Priteče miška, smukne v luknjo.

Potem ne pride nihče več.

Nina in Ivo se obrneta domov. Za roke se primeta in rože nosita — šopek za babico.

Za njima priteče medvedek — pravi medved iz gozda. Ne vidita ga. Do mesta teče za njima, naprej ne more.

Oton Župančič

ZELENI JURIJ

Jurij zeleni se z mavrico paše;
srečno, veselo sêlo bo naše:
že za vodó čez travnike jaše.

Z glávo namigne — trava se
vzdigne,
obraz okrene — veje odene,
z ôkom obrne — cvetje se strne.

Dobri ljudje vi, jasno vam lice!
Rad bi popeval z vami zdravice,
ali golé so Slovenske gorice.

Jasno vam lice, misel najbolja!
Z vami ostati bilo bi me volja,
a na Koroškem še pusta so polja.

Pusta so polja, slana in mraz,
treba hiteti, kliče me čas,
ali ob leti spet bom pri vas.

Konja spodbode, v daljo izginja,
cvetje, zelenje za njim se
razgrinja,
da nas zelenega Jurija
spominja ...

Kristina Brenkova

KRUHEK

Kruhek ni bil kruhek, temveč belolas fantič, ki je živel v bajti sredi griča nad našo vasjo. Kadarkoli se spomnim nanj, se spomnim tudi, kako takrat ni bilo kruha pri vsaki hiši, kot je dandanes. Po vasi so hodili berači od hiše do hiše in prosili vbogajme. Največ beračev je hodilo po vasi ob petkih. Kruhek pa nikoli ni prišel v petek, temveč le, kadar je bil lačen. Če so se vrata v našo vežo odmikala čisto počasi in narahlo, če si videl na kljuki, da je nekdo ne tvega izpustiti na drugi strani, potem sem vedela: to je Kruhek.

Najprej se je prikazala drobna, uma-

zana noga, potem druga noga in nato belolasa glava.

Kruhek je negibno stal ob napol odprtih vratih in gledal črne nohte na svojih bosih nogah.

Medtem je naša mama že vzela iz omare hlebec kruha in odrezala pošteno zagozdo. Dala jo je meni.

»Na, Kruhek,« sem šepnila in položila svetli kos dobrote v umazane dečkove roke. Ker dolgo nisem vedela, kako je pravzaprav dečku ime, sem upala, da bo prav, če rečem tako, pa naj že razume: na kruhek ali pa: na, Kruhek.

Nato je drobni belolasi deček globoko sklonil glavo in srečno zamrmral: »Kruhek!« Ugriznil je globoko v slastno zagozdo in takrat sva oba vedela, da na svetu ni tako dobrega kruha, kot ga peče naša mama.

Takrat je hodil Kruhek v prvi razred in minila je že zima, odcveteli so zvončki, vijolice in tudi šmarnice ni bilo več v Tičnici. V logu so že pokosili poletne trave, ki so se nekega jutra spet odprla vrata v našo kuhinjo. Skozi odprtino se je počasi pomikal velik šop rumeno belega cvetja. Kresnice. V naročju jih je držal Kruhek, trdno jih je objemal z obema rokama in nato na vsem lepem dvignil belolaso glavo ter pogledal mojo mamo. Tiho je vzela cvetje iz dečkovih rok in položila vanje okrogel, dišeč hleček, zamešen iz mlečnega testa in pogačo. Kruhkove kresnice pa so varovale našo hišo pred vsem hudim na tisto kresno noč in še vsako noč v letu.

Janez Menart

VAŠKE KLEPETULJE

Cigu-cigu, cigu-cig...
Tam pri šterni vre brbljanje,
zloben smeh in hehetanje,
zdaj pa zdaj začuden vzklík,
klokotanje vode v vedra
in cvileči cigu-cig.

Kakor kembelj, ki pomoči
prosi, ko gori senik,
kliče k šterni škripajoči
cigu, cigu-cig.
Urno, kot da pot jih bode,
z vseh strani hite kmetice,
da zbrbljajo si novice
pod pretvezo škafa vode.
K licu se obrača lice,
vse bolj teče jim beseda...

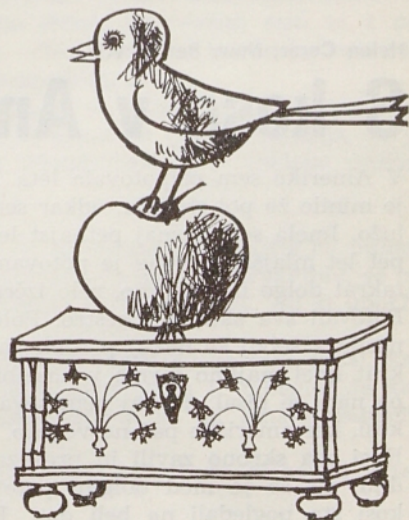
To skrbi propad device,
ta pometa prag soseda...
— ...pa sem djala dé je djala... —
— ...duanjs je tulu koker blazn... —
— ...kaže, dè bo šlo narazn... —
— ...čof, pa mu je primazala... —
vse križemkražem, vse brez reda,
jezik, kretnja, zvit namig,
prava babilonska zmeda,
vmes pa cigu-cig...

Strehe temne so postale,
osem je odbil zvonik.
Ženske so se naregljale
in po hišah odšvedrale

V mraku le polglasen vzklík:
»Kmau pozabla bi na vodo!«
in osamljen cigu-cig...

OTROŠKA LJUDSKA PESEM

Taščica, mavčica,
kje si bila?
V Šempetru pri teti.
Kaj si tam delala?
Tujčico zibala.
Kaj ti je dala?
Pisano jabolko.
Kam si ga dala?
V pisano skrinjico.

Vaše zgodbe

Naši novi rubriki smo dali naslov »Vaše zgodbe« in upamo, da nam ni treba podrobneje razlagati njenega namena. Tu bomo objavljali zgodbe, literarne prispevke in poskuse, ki nam jih boste sami poslali. Zgodbe naj bi govorile o vašem življenju v tujem okolju, o spominih na rojstno deželo, opise vaših veselih ali žalostnih doživetij, ljubezenske zgodbe in drugo. Vsebina je torej vaša. Prepričani smo, da ima mar-

sikdo izmed vas smisel za literarno izpovedovanje, pa se v tem še ni poskusil. To priložnost vam zdaj ponujamo. Zgodbe, ki jih bomo objavili, bomo v uredništvu jezikovno in stilistično popravili. Ker je prostor omejen, vas prosimo, da se izražate čim krajše. Radi bi, da bi bile zgodbe napisane s pisalnim strojem, vsekakor pa jih ne bomo zavrgli tudi, če bodo čitljivo napisane z roko. Posebej tudi napišite, če ne želite, da bi bila vaša zgodba objavljena s polnim imenom.

Vaše zgodbe

Minka Zupančič, Francija

Spomin iz mladosti

Bil je poletni večer. Sedela sem na gričku nedaleč od svojega rojstnega doma in opazovala, kako je sonce počasi zahajalo. Skoraj, skoraj pojde spat za morje v svoj kristalni grad.

Ptice na drevju so utihnile. Iz daljave se je oglasil zvon in vabil k večernicam. Veter je šepetal z listi dreves. Po dolini pa je šumel potok Šklendrovec in hitel po vijugasti strugi proti Savi. Zrak je bil ves prepojen z vonjem pokošenega sena, iz katerega so se zaspano oglašali murni.

O, lepa naša domovina,
kot ogenj v srcu mi goriš,
spomin na davne dni budiš...
Kako srce skeli, ko domotožje ga teži!
Kdor okusil ni tujine,
ne zna ceniti domovine.

Helen Cerar, New. Berlin, Wis.

S koso v Ameriko

V Ameriko sem pripotovala leta 1920. V avgustu predlani je minilo že pol stoletja, odkar sem se odpravila čez veliko lužo. Imela sem komaj petnajst let, izgledala pa sem še za pet let mlajša, ker me je potovanje v Ameriko, ki je bilo takrat dolgo in naporno, zelo izčrpalo.

Potovali sva skupaj s sestro. Poleg skromne prtljage sem nosila s seboj še nekaj posebnega — dve kosi. Oče je takrat imel majhno farmo v naselbini Krivitz v Wisconsinu, pa nam je pisal, da naj prineseva s seboj dve starokrajski kosi, ker ameriške pač ne veljajo.

Kosi sva skrbno zavili in prevezali. Pa se je vseeno zgodilo, da se je med dolgim potovanjem papir obrabil in kosi sta pogledali na beli dan. Razumljivo, da je najina nenavadna prtljaga zabavala ostale potnike. Rekli so: »Glejno, ta gre pa v Ameriko kosit!«

Sestro Terezo, ki je bila štiri leta starejša, je bilo seveda sram zaradi tega. Meni pa ni bilo toliko nerodno. Če so se drugi smejali, sem se pa še jaz z njimi.

Pa so mi že na potovanju kosi prišli kar prav. Na ladji je bila velika gneča in je precej žensko omedlelo. Jaz pa sem zaradi mojih kos imela vedno zadosti prostora, saj so se vsi bali, da bi se ob kosah porezali. Tako sem srečno prinesla kosi iz starega kraja očetu v Ameriko in ga s tem seveda zelo razveselila.

A kosila z njima nisva ne jaz ne oče, ker ga je prezgodaj pokosila kosa bele žene.

Ivo Hren, Švedska

SAM NE VEM

*Od kod prihajam,
sam ne vem,
in kam odhajam,
sam ne vem.*

*Stojim na mestu,
se vrtim,
poti si iščem
in želim,*

*da našel bi si pravo pot,
do sreče, slave ali
propasti.*

*A to ni važno,
važno je, da si na poti.*

Ivo Hren

BREZ DOMA

*Odšel sem z doma,
šel si dom iskat,
ostal brez doma
sem sedaj.*

*Imel sem dom,
kjer mati je živela,
odšla je proč
in sem sedaj brez doma.*

*Imel sem dom,
kjer draga je živela,
izgubil sem ga,
ni me več hotela.*

*Moj dom sedaj,
so zemlje širni kraji,
kjer pot me vodi,
kjer truden se uležem
in zaspim.*

*Tam je moj dom,
kjer spim in sanjam,
sanjam jaz o domu,
ki imel sem ga nekda.*

V »Franji« med ofenzivo

(21. 3.—18. 4. 1945)

Ta noč je bila zame še bolj nemirna kot prva, ki sem jo prebil v »Franji«. Tudi drugo osebje je bilo vznemirjeno. Ranjenecem smo skušali, kolikor je mogoče v takih razmerah, prihraniti strah in razburjenje.

Dr. Franji se je videla skrb na obrazu. Enkrat so že morali evakuirati bolnišnico na Gorenjsko. Takrat so bili pravočasno opozorjeni na nevarnost. Zdaj je prišlo nenadoma in umika ni bilo. Ali nas bodo Nemci napadli? Ali bomo napad vzdržali? Branilci so z mitraljezi zasedli položaje.

Naslednje jutro smo začeli navsezgodaj prenašati ranjence iz barak v bunkerje, ki so bili razmeščeni v skalnih stenah levo in desno v grapi.

»Koliko imamo municije?«

»Za dva dni!«

»Koliko imamo hrane?«

»Za malo dlje!«

»Koliko imamo zdravil?«

»S temi lahko dolgo shajamo!«

Z Danilom sva šla skrit moj nahrbtnik z instrumenti, najdragocenejše, kar je imela KE. Iskala sva najprimernejše skrivališče med skalami, ko se je razpočila mina nedaleč od nas. V grapi je strašno zagrmelo. Zdaj tudi ranjencem ni bilo več mogoče prikrivati, kakšen je položaj. Nemške predhodnice so tipale že v bližini bolnišnice. Danilo je prebledel:

»Zdaj smo pa tam.«

Napad na bolnišnico pa se še ni začel. Prispel je tovariš Pero Alfirevič in povedal zdravnici Franji, da smo popolnoma obkoljeni in da napadajo ozemlje IX K ogromne sovražne sile. Kljub dobrim napovedim sem si sam zase ustvaril že pred mesecema naslednjo predstavo o vojaškem položaju. Nemške armade v Italiji bodo gotovo premagane. Umikale se bodo proti severu čez naše ozemlje. Vojska, ki beži pred smrtjo, je brezobzirna in skuša na svoji poti uničiti vsako zapreko. Do zadnjega dne bodo izpostavljeni najstrašotnejšim preizkušnjam ne samo mi, partizani, ampak vse prebivalstvo povsod, kjer se bodo umikali. Vendar sem zaupal našim komandantom, da nas bodo tudi skozi te preizkušnje vodili kakor dotlej. Ta ofenziva se mi je zdela v tem dogajanju logičen člen. Nemci hočejo imeti pri umiku iz Italije hrbet zavarovan.

Vsi ranjenci razen enega so že v bunkerjih. Utrujen napol ležim, napol sedim v sobi dr. Franje, ko prihiti ves zasopel komisar Brus: »Nemci so pod slapom!«

Nisem se še zravnal, ko zagrmel eksplozije bomb in zalajajo mitraljezi. V grapi so se glasovi še potisočerali. Vojaški vodja Golja pride čez nekaj časa ves črn od dima.

»Za zdaj smo jih odbili. Lahko pa pričakujemo ponoven napad še danes ali zgodaj jutraj. Nemci napadajo ponavadi ob štirih jutraj!«

Iz majhne barake, kjer je bila izolirnica, so se med eksplozijami slišali obupni kriki. Tu je ležal mladi Ivanček s prestreljeno in popolnoma hromo spodnjo polovico telesa. Dobil je velike preležanine. Tudi blata in vode ni mogel držati. Zato smo sklenili, da ga čim pozneje prenesemo v bunker,

kjer je imel določeno mesto. Zrak v teh podzemeljskih votlinah je bil že sam po sebi slab. Revez pa je mislil, da smo nanj pozabili in da ga bodo dobili Nemci. Prenesli smo ga v bunker med druge ranjence. Nisem še videl bolj hvaležnega pogleda, ki ga je Ivanček namenil tovarišem, ko so ga odložili v jami visoko v steni.

Prišel je čas, ko smo »zazidali« vhod v bunker pod prvo barako. V njem sta bila Janko Rudolf in mlad, lep Italijan Gino, ki mu je mina raznesla zadnje črevo. Morali smo mu vštiti zdravo črevo v trebušno steno, da bi se mu blato ne razlivalo v rane in jih okužilo. Vendar črevesa še nismo odprli.

Bunker je imel napeljene prezračevalne cevi v desni breg potoka, ki je bil tam obzidan. Meni je bilo določeno mesto v bunkerju, do katerega se je prišlo prek brvi čez najgloblji del soteske, visoko v njeni desni steni. S seboj sem vzel poleg nekaj zdravniških potrebščin še žago in sekiro. Mogoče nam bo prišla prav, da podžagamo brv, če Nemci vdoro v grapo.

V bunkerju so bili lažje ranjeni, ki bi se lahko še branili in nekaj žensk, ki so se umaknile v bolnišnico. Med njimi je bila tudi mati z dojenčkom.

II.

Malo preden se je stemnilo, se je začelo. Najprej se je zaslišal značilni zvok minometa, ki je sprožil mino. Potem smo čakali, kam bo padla mina, ki je vršala po zraku. Eksplozirala je v steni med skalami, daleč od barak. Kar prijetno je bilo, ko jih je zletelo deset in smo po prvi vedeli, da so slabo pomerjene. Vse so šle v prazno. Eksplozije v grapi pa so bile po svojih slušnih učinkih nekaj grozotnega. Kakor na sodni dan. Sledilo je silno streljanje lahkega orožja. Svetleče in zažigalne krogle so zažgale suhljad v levi steni grape. Ropotalo in treskalo je več kot pol ure. Medtem je nastopila noč. Ko je vse utihnilo, sem šel v prazno bolnišnico. Vojaški vodja Golja se je pogovarjal z dr. Franjo, komisarjem Brusom in Perom Alfirevičem: »Verjetno je za nocoj konec. Pripraviti se moramo za jutri zjutraj.«

Šel sem pogledat ranjence po bunkerjih, da bi videl, če kdo rabi mojo pomoč. Skozi cev iz bunkerja pod barako mi je bolničar Jožko javil, da Gina silno napenja. Ima občutek, da mu bo razneslo trebuh. Naravno, vetrovi niso imeli izhoda iz črevesa, všitega v trebušno steno. Posvetoval sem se z dr. Franjo in tovarišem Goljo. »Ne, izhoda iz bunkerja trenutno ni mogoče »odzidati«. Poskusi drugače!«

Medtem, ko so gasili ogorke, ki so padali z goreče stene na barake, in je v steni tu in tam pokala skrita municija, ki jo je zajel požar, sem skozi ventilacijsko cev poklical Jožka:

»Ali imaš škarje in skalpel?«

»Imam!«

»Brez skrbi zareži v črevo, ki je všito v trebuh. Če bo puhnil smrdeč plin, bo ranjencu odleglo. Če nastane krvavitev, se ne ustraši! Pritisni z gazo nanjo in se bo ustavila. Ali si upaš?«

»Poskusil bom!«

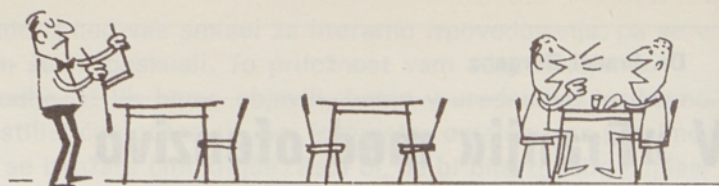
V strugi potoka sem ob odprtini ventilacijske cevi čakal, kaj mi bo sporočil in sem dočakal. »Ranjencu je odleglo! Je kot preroben. Trebuh je splahnel. Mi bi se pa kmalu zadušili. Zdaj se je že razkadilo.«

Ubogi ljudje, sem si mislil, koliko časa bodo še zaprti v tej luknji!

(Odlomek iz knjige: Dr. Franci Derganc: Okrvavljena roža. Spomini partizanskega zdravnika. Izdala in založila založba »Partizanska knjiga«, Ljubljana, 1971)

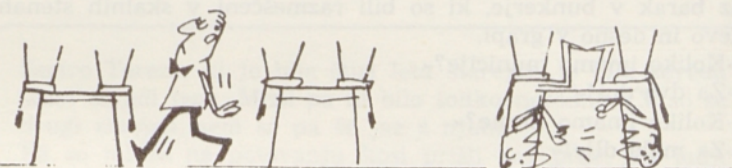
— Še nikoli ni imela tako lepe poročne obleke!

1

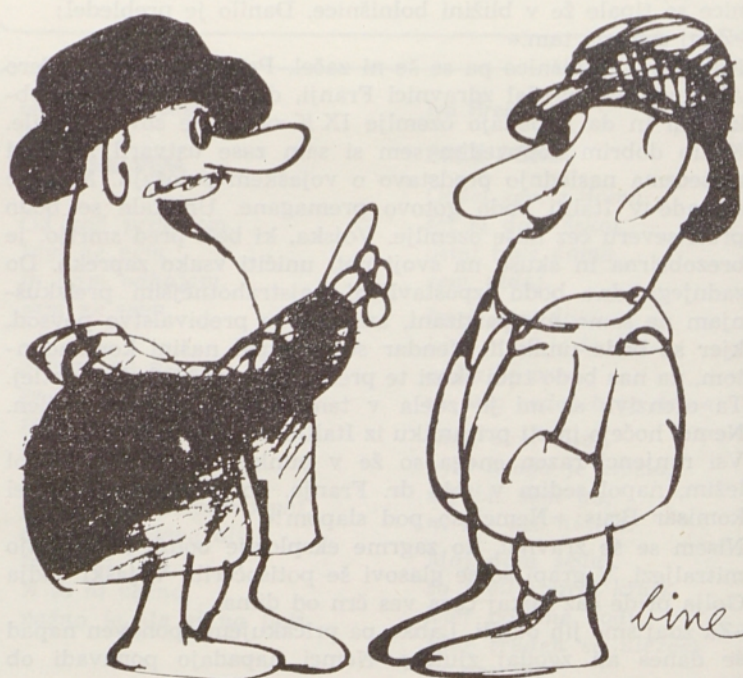

2

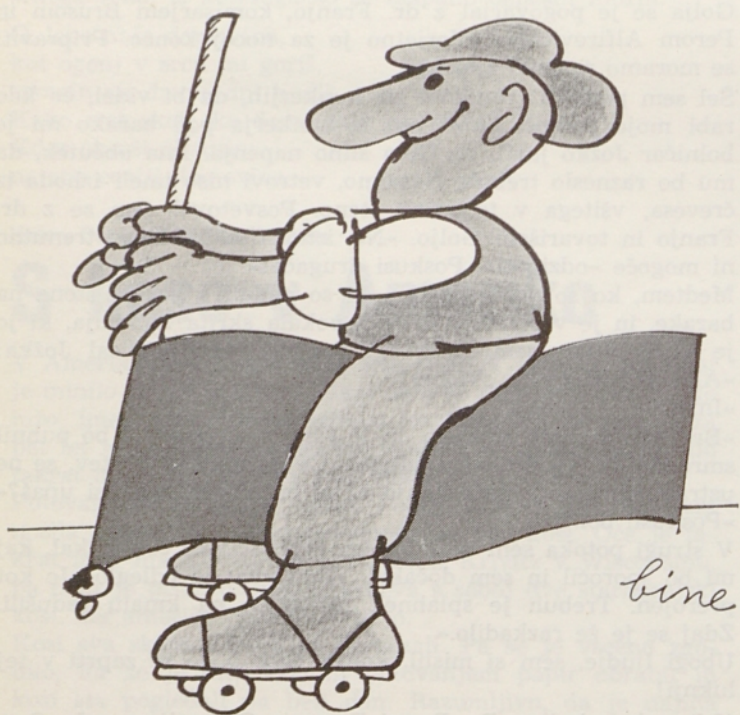

3

BREZ BESED

— Pripravljamo dolgoročni plan gospodarskega razvoja za 15 let naprej.
 — Čudovito! Potrebujemo samo še nekoga, ki bo napovedal, kaj se bo zgodilo prihodnji teden.

bine

VSEM DOSEGLJIVO LJUDSKO VOZILO CRVENA ZASTAVA

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

TRANSTURIST

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 136, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Škofja Loka, Domžale, Piran.

Podrobnejše informacije v ZDA pri

KOLLANDER WORLD TRAVEL, INC. 6419 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103, USA

Zahtevajte prospekte!

POSLOVNO ZDRUŽENJE

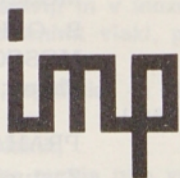

modna hiša

LJUBLJANA - MARIBOR - OSIJEK

Ob nakupu pomladanske garderobe, si ne pozabite ogledati Modne hiše v Ljubljani in Mariboru, ki vam nudi bogat asortiment otroške, moške in damske konfekcije.

Industrijsko montažno podjetje

LJUBLJANA, Titova 37

Projektira, montira in proizvaja:

- centralno ogrevanje, sanitarne naprave, plinske instalacije in prezračevalne naprave;
- električne naprave jakega in šibkega toka, komandne in signalne naprave za industrijo in komunalne zgradbe;
- regulacije;
- opravlja kalorične in električne meritve;
- odliva v lastni livarni visoko kvalitetne odlitke sive litine, ki jih po želji tudi obdela.

Cenjenim rojakom priporočamo

INEX RENT A CAR

Ljubljana, Titova 48, tel. 313-366, 322-581

Poslovalnice v Beogradu, Zagrebu, Karlovcu, Mariboru, Sarajevu,

Mostarju, Bosanskem Brodu, Dubrovniku, Splitu, Zadru, Novem

Sadu in na Reki.

TIKI

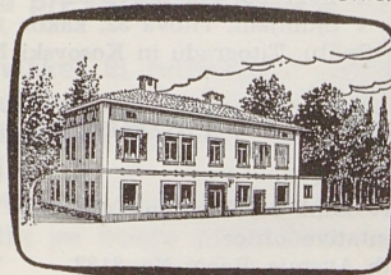
ELEKTROSTROJNO PODJETJE

LJUBLJANA, Alešovčeva ul. 52

izdeluje kvalitetne bojlerje vseh vrst, kuhinjske naprave in prezračevalce za prezračevanje kuhinj in stanovanj.

RESTAVRACIJA
21.114
ALBERGO

Šterk
NOVA GORICA

Raki, ribe in vse specialitete na žaru

JUGOBANKA

**Jugoslovani,
izseljenci po svetu!**

Izkoristite bančne usluge, ki vam jih nudi JUGOBANKA s svojimi 13 podružnicami in 38 poslovnimi enotami v vseh republiških in poslovnih središčih Jugoslavije, z devetimi predstavništvi v inozemstvu ter z omrežjem korespondentskih odnosov z več kot tisoč inozemskimi bankami.

Če svoja devizna sredstva, namenjena za pomoč družini ali za kaj drugega, pošljete prek Jugobanke, bodo le-ta na najhitrejši in najbolj gotov način izplačana koristniku.

Ob povratku v domovino se za vse deviznodenarne posle kot odkup in prodaja denarja, travelers in drugih bančnih čekov ter kreditnih pisem obrnite na katerokoli poslovno enoto Jugobanke, na tisto, ki vam je krajevno najbližje in vaša zahteva bo hitro in kvalitetno izpolnjena.

Če želite svoje prihranke ekonomično hraniti, odprite devizni račun pri eni od bančnih poslovnih enot, ki daje naslednje obresti:

6 % v devizah,

7,5 % v devizah na vloženo glavnico, vezano dlje od 13 mesecev.

Vloge so tajne in nedotakljive, zanje jamči Federacija. Devizni račun lahko odpro jugoslovanski izseljenci ne glede na to, kakšno državljanstvo imajo.

Na podlagi svojih deviznih prihrankov, lahko dobite dinarske kredite za nakup stanovanj pod ugodnimi pogoji. Z denarjem vašega deviznega računa lahko plačujete v Jugoslaviji in inozemstvu tako, da obvestite banko o vaših željah ali da pridete osebno.

Če imate redne obveznosti za plačevanje (vračanje posojila, zavarovanje, alimentacije itd.) izvolite dati nalog Jugobanki in ona bo za vas opravila izplačila iz vašega deviznega računa redno v danih rokih.

Za vse potrebne informacije se obrnite na eno od poslovnih enot Jugobanke ali na njena predstavništva v tujini.

Centrala v Beogradu, Ul. 7. Jula 19. — 21.

Podružnica v Beogradu, Maršala Tita 11.

Podružnica v Zagrebu, Jurišičeva 22.

Podružnica v Ljubljani, Titova 32, kakor tudi v Sarajevu, Skopju, Novem Sadu, na Reki, v Splitu, Titogradu in Kosovski Mitrovici.

PREDSTAVNIŠTVA V INOZEMSTVU:

NEW YORK:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office

500 Fifth Avenue, Room No. 2133

NEW YORK, N. Y. 10036

Phone: BRYANT 9-4251-2

LONDON:

Yugoslav Bank for Foreign Trade
Representative office

Winchester House, 77 London Wall

London, E. C. 2

Phone: 01-588-7860

PARIS:

Banque Yougoslave pour le Commerce Extérieur

Bureau de Représentation

40, Rue de Francois Ier

PARIS 8-e

Phone: 225-69-29

MILANO:

Banca Jugoslava per il Commercio Estero

Ufficio de Rappresentanza

Via Fatebenefratelli 15/IV

MILANO 20121

Phone: 666-695

FRANKFURT/M:

Jugoslawische Bank für Aussenhandel

Repräsentanz Frankfurt/M

Kaiserstrasse 5/V

6 FRANKFURT/M

Phone: 28-59-57

MOSCOW:

B. Ordinka 72

MOSCOW

Phone: 233-86-67

PRAHA:

Zastupitelstvo Yugobanky

Havanska 8/III

PRAHA 7

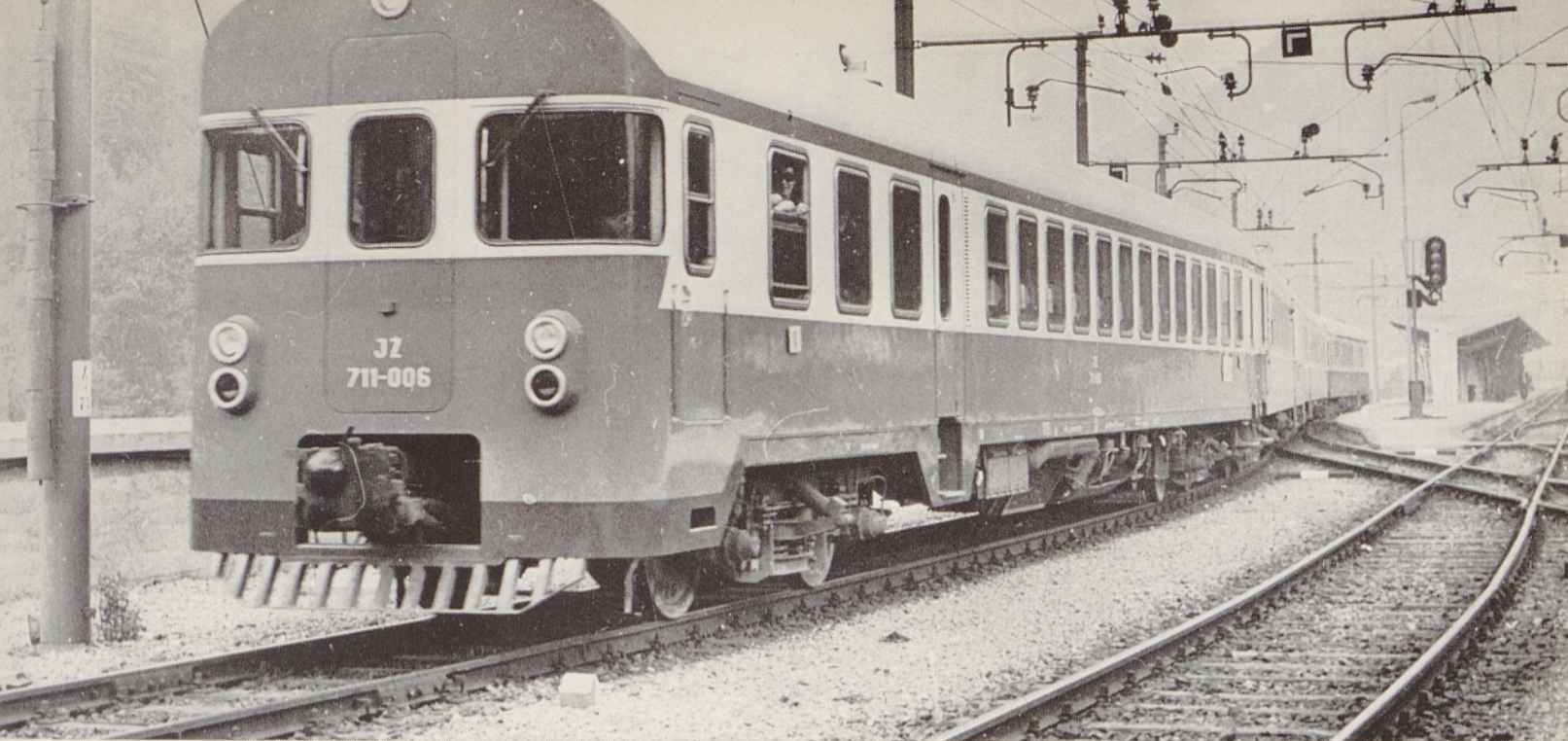
Phone: 376-618

TRIPOLI:

P. O. B. 1087

TRIPOLI (Libya)

Phone: 39-556

TURISTIČNO TRANSPORTNI BIRO

ZDRUŽENO
ŽELEZNIŠKO
TRANSPORTNO
PODJETJE
LJUBLJANA

s poslovalnicami v Ljubljani, Mariboru, Celju, Pulju in Postojni

POSEBEJ VAM PRIPOROČAMO:

- posreduje vse informacije o železniškem transportnem prometu,
- prireja skupinske izlete po Jugoslaviji in v inozemstvo,
- organizira posebne vožnje z motornimi vlaki, posebnimi vlaki in s posebnimi vagoni,
- prodaja železniške vozne karte, spalnike in ležalnike na domačih in tujih progah,
- rezervira sedeže in oddelke v vlakih,
- preskrbi potne liste in vizume ter menja tujo valuto,
- nudi vse ostale turistične storitve.

FERŠPED, specializirana železniška špedicija

- posreduje vse informacije za prevoze blaga,
- organizira vse špediterske storitve pri blagovnih prevozih.

- naše poslovne vlake, ki vam zagotavljajo zelo hiter in udoben prevoz na relacijah Ljubljana—Beograd, Pula—Zagreb, Maribor—Rijeka, Ljubljana—Split. Ti vlaki imajo pri vožnji prednost pred vsemi drugimi;
- avtovlake, ki povezujejo severno Evropo z Ljubljano, v notranjem prometu pa še Ljubljano s Splitom, Beogradom in Pločami.
Potovanje z avtovlaki je udobno in hitro, na cilj pa boste prišli brez truda in spočiti.

Ob obisku svoje domovine prepustite skrb za organizacijo prevoznih, turističnih in špediterskih storitev našim za to specializiranim organizacijam.

Ljubljanska banka

**pravi
naslov
za
denarne
zadeve**